

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

ראה

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א
כל אדם צריך לעבוד השי"ת בכל כחו (בחינתו), שהכל הוא צריך
גבוה, מפני שהשי"ת רוצה שיעבדו אותו בכל האופנים. והפגנה כי
לפעמים אדם הולך ומדבר עם בני אדם ואז אינו יכול ללמד, וצריך
להיות דבוק בהשי"ת במחשבתו וליחד יחודים, וכן פשט אדם הולך בדרך
ואינו יכול להתפלל וללמד בדרך וצריך לעבוד אותו באופנים אחרים,
ואל יצער עצמו בזה, כי השי"ת רוצה שיעבדוהו בכל האופנים, פעמים
באופן זה ופעמים באופן זה, לכן הוצמדו לפניו לילך בדרך או לדר עם
בני"א בכלי לעבוד אותו באופן זה'

(צוואת הריב"ש)

אוצר פניני החסידות:

- בַּת עֵין | דְּקוּדוּקַיִם בְּפֶרֶשׁה וּבְדַרְשַׁת חו"ל
- פְּתוּחֵי חוֹתֵם | רָמְזוּ שְׂאֵל | יִתְעַסֵּק בְּהִנְאוֹת הַעוֹלָם הַחוּלָף
- לְקוּטֵי מוֹהָרָן | הַהִשְׁפָּעָה הַבְּאֵה לְמַעַלָּה מִצְטַנְתָּר כִּפִּי הַכֶּנֶת הָאֵדָם
- קִדְשֵׁת לוי | פֶּאֶשֶׁר יִתְבוּנֵן הָאֵדָם גְּזוּלוֹת הַבוּרָא יִתְלַהֵב לְעִבְדוֹ בְּכָל כּחוֹ וְכָל עֲבוּדוֹתוֹ תִּרְאֶה בְּעֵינֵי פֶאֶזוֹ וְאָפֶס
- אֲגָרָא דְכֹלָה | לֹא תַעֲשׂוּן 'פּו' לַה' אֲלֵיכֶם - אֵל תַּעֲבִדוּ אֶת ה' דְּזֻקָא בְּמַעֲשֵׂה מִסִּים
- רַמְבַּ"ן | 'לִשְׁכְּנוֹ תִדְרָשׁוּ - שְׂתַלְכוּ מֵאַרְצֵי מִרְחָקִים וְתִשְׁאַלְוּ אֵנָה דְרָף בֵּית הַשֵּׁם
- אוֹר הַחַיִּים | הַגְּדֵרִים וְסִגְיִים שֶׁתִּקְנֵנו חו"ל מִעֲמִידִים אֶת שְׁמִירַת הַתּוֹרָה לְדוֹרוֹת
- הַתֵּם סוֹפֵר | הַמְחַמֵּר מִחֻמַּת חֶסֶד יָדַע אֵינוֹ חֹשֵׁב חֶסֶד
- דְּבָרֵי יוֹאֵל | חוּזֵר הַבְּנִים פֶּרְאִי מִזְנֵה אֶת הָאֵדָם בְּעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן
- מוה"ר"י מִבְּעַלְזָא | אֵין לְהוֹסִיף וְלִגְרַע מִצֻּמַּת הַתּוֹרָה אִף שַׁעַל יָדֵי כו' יִתְקַרְבוּ עוֹד אֲנָשִׁים לְקִיּוּם הַמִּצְוֹת
- דְּבָרֵי יִחְזְקֵאל | רָמְזוּ לְחוֹשְׁבֵי מַחְשְׁבוֹת שֶׁזָּעִי שֶׁיִּחְנִיפוּ לְרַשְׁעִים יִקְבְּלוּ מֵהֶם תּוֹעֵלַת
- דְרָף מִצּוּתֵרֵךְ | תְּמַלִּית יְרִידַת הַנְּשֻׁמָּה לְעוה"ז כִּי רַק בְּעוה"ז קִנְיָמִים נְסִיווֹת הַמִּסְתַּרִּים אֶת אוֹר וְחַיִּית הַבוּרָא
- אוֹר הַחַיִּים | הַתּוֹרָה מְבִטִּיחָה שְׂאֵל יִכְנַס בָּהֶם טַעַם אֲכָזֵר ע"י הַרִיגַת אֲנָשֵׁי עֵיר הַנְּדַחַת
- לְקוּטֵי הַלְכוּת | אִסּוּר מְדִידָה וְקִרְחָה עַל הַמֵּת - לְהוֹרוֹת שֶׁהַמֵּיתָה הִיא טוֹבָה לְאָדָם וְעַל יָדָהּ זוֹכֵה לְכַחֲנֵת בּוֹ
- שַׁפַּת אֲמַת | עַל הָאֵדָם לִזְכֹּר בְּכָל עַת שֶׁהוּא בּוֹ מִלָּךְ שֶׁנִּשְׁלַח לְעוה"ז לְלַמֵּד גִּנּוּזֵי מַלְכוּת
- פְּתוּחֵי חוֹתֵם | עַל הָאֵדָם לְרְאוֹת תְּמִיד אֶת הַבוּרָא יִתְבָּרַךְ כִּגְדוֹ וּבְזָה יִתְבַּשֵּׁן לְחֶטָא וְיִגְבִּיר חֵילוֹת הַקְּדוּשָׁה
- הַתֵּם סוֹפֵר | הַמֵּיוֹן צָדָקָה עַל מִנַּת הַהַתְעַשֵּׂר זוֹכֵה לְהַתְעַשֵּׂר וְהַנְּתוּן לְשֵׁם שָׁמַיִם זוֹכֵה לְרִאֲתָת שָׁמַיִם
- נֵעַם אֲלֵימֶלֶךְ | יִקְדַּשׁ עֲצָמוֹ בְּעַת הָאֲכִילָה כִּאלוֹ אֹכֵל תְּרוּמָה וְקֹדְשִׁים
- אֲגָרָא דְכֹלָה | עַל הָאֵדָם לְהַתְעַסֵּק בְּמִשְׁקָלוֹת וּבְדַבְּרוֹת וְלֹא יֵאָשׁ עֲצָמוֹ שֶׁאֵי אֲפֶשֶׁר לְהַשִּׁיג זֹאת עַל בְּרִיו
- אוֹר הַחַיִּים | רָמְזוּ לְמִלְךְ הַמִּשְׁיָח הַמֵּתְאָהֵר לְבוֹא וְסוֹבֵל מִחֻמַּת עֲוֹנוֹתֵינוּ
- מֵאוֹר וְשֶׁמֶשׁ | בְּכָל דוֹר נִשְׁ צִדִּיקִים שֶׁהֵם בְּחַיִּית צִנְעָנַת הַפֶּן כִּדֵּי שֶׁלְמַדוֹ מֵהֶם הַעֵם אֲמוּנָה וּבִשְׁחוֹן
- נַחַל קְדוּמִים | יֵשׁ יִתְרוֹן לְפִתּוֹן מֵאַה פְּנִימִים דִּינֵר לְצָדָקָה מֵאַשֵּׁר לְפִתּוֹן בְּפֶעַם אַחַת דִּינֵר, אִף פֶּאֶשֶׁר צָרִיר יִתֵּן בְּפֶעַם אַחַת
- תְּנִיָא | ע"י תְּנִיַת צָדָקָה מֵהַמָּמוֹן שֶׁהִתְעַנֵּעַ עָלָיו פוֹדֶה הָאֵדָם אֶת נְקֻדַּת פְּנִימִית לְבוֹ מֵהַקְּלָפָה
- יְצִיָה הַכֵּהֵן | תְּשׁוּבַת הַבַּעֲשׂוֹט מְדוּעַ הוּא מְבַבְּזוֹ יוֹתֵר מִחֻמַּשׁ
- שְׁל"ה הַקְּדוּשׁ | אִישׁ 'מְתַנַּת' יְדוֹ - מִתְנַת הָאֵדָם לְצָדָקָה אֵינָה מִכְחוֹ אֲלֵא מְסִיעָתָא דְשִׁמְאֵי
- פְּרִי צִדִּיק | טַעַם לְהַפְסֵרַת עֲנֵה סַעֲרָה קֹדֶם חֲדָשׁ אֲלוֹל
- תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף | מִחְשְׁבוֹת וְהַרְחֵבֵי תְשׁוּבָה הַבָּאִים לְאָדָם הֵם הַבַּת קוֹל הַיּוֹצֵאת בְּכָל יוֹם
- לְקוּטֵי הַר"ם | לְכָל אֶחָד מִבְּעַלֵּי הַתּוֹרָה אוֹת מִיְחַדַּת בְּתוֹרָה
- שַׁפַּע חַיִּים | הָאֵדָם אֵינוֹ יוֹדַע מַה טוֹב עֲבוּרוֹ, לָכֵן מְבַקְשִׁים 'שִׁימְלֵא ה' מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ' רַק אִם הֵם יִטּוּבָה
- אוֹר הַמֵּאִיר | יָמִים אֵלוֹ נִקְרָאִים יָמֵי רַצוֹן - כִּי אֵין לָךְ אֵדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ מִתְעוֹדֵר בָּהֶם וּמִמִּילָא נִשְׁלֵם רַצוֹן הַבוּרָא בְּבִרְיָאָה
- עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל | כָּל הַשְּׂנֵה יִהְיֶה יָרָא שָׁמָּם וְעַל כֵּל פְּנִים יִתְעוֹרֵר בְּחֲדָשׁ אֲלוֹל לְחֻזֹּר בְּתִשְׁבּוּבָה
- שַׁעֲרֵי אֲרִיָה | עַל אִף שֶׁמִּתְעַצֵּל הָאֵדָם מִלְשׁוֹב בְּכָל חֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה וְנִזְכָּר רַק בְּחֲדָשׁ אֲלוֹל חוֹמֵל עָלָיו הַבוּרָא וּמְקַבְּלוֹ בְּרַצוֹן
- אֲמִירֵי פְנִתָּס | בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים פֶּסְקוֹ מִמִּשְׁאֵל וּמִתּוֹן בְּחֲדָשׁ אֲלוֹל
- סִיפּוּרֵי הַחַסִּידוֹת
- יוֹמָא דְהִילוּלָא

אוצרות גאוני הדורות:

- אָבֵן שְׁלֹמֹה | בְּסִמְכוֹת פְּרַשְׁתֵּי רָאָה לְפֶרֶשׁת עֵקֵב מִתְבָּאָר שַׁעַל יְדֵי הָאֲמוּנָה שֶׁהֵפֵל לְטוֹבָה תַּפֵּל אֵימָה וְנִפְחַד עַל אֲמוֹת הַעוֹלָם
- צָרוֹר מִנּוֹר | יְחִיד מִיִּשְׂרָאֵל שׁוּה מִבְּעַלְתוֹ לְבָבִים
- דְּבָרֵי מַהְרִ"א | מִקּוֹם הַמְקַדֵּשׁ גּוֹרֵם שְׂמִיחָה אִף לְמֵי שִׁפְרָנְסְתוֹ בְּצִמְצוּמִים
- עֵיר גְּבוּרִים | הַמְעַנּוּיִם הַגּוֹפְנִים נַעֲשִׂים מִסָּךְ מְבִדִּיל בֵּין הָאֵדָם לַקב"ה
- אֲבִי אֱלֹהֵי | אִף פֶּאֶשֶׁר נִרְאָה לְאָדָם שֶׁהוּא מִרְחַק בְּאֲמַת הַקב"ה רוֹצֵה בְּתִשְׁבּוּבָה
- דְּבָרֵי שְׂאוּל | הַעוֹבֵד אֶת ה' מֵאַהֲבָה יִדְרֵשׁ וְיִחְזַק אִחֵר כֹּל הַתֵּר אִם הוּא אֲמַתִּי
- אֶלֶף בִּינָה | ע"י יִרְאֵת הַרוּמַמּוֹת שׁוֹזְכֵר תְּמִיד שְׁעוּמֵד לְפָנֵי הַקב"ה לֹא יָבוֹא לִידֵי חֶטָא
- תּוֹרַת הַמְּנַחֵחַ | פְּרֻדַּת אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵהַעוֹלָם הִנְהוּ אֵינָה לְאָבְדוֹן
- אֲדָרַת אֱלֹהֵי | מַעֲשֵׂה הַצֵּעֵר עַל הַמֵּת מוֹרָה עַל הַהֶרֶק שֶׁהַבְּנִים וְהַקְּרוּבִים אֵינִם שְׁלֵנוֹ אֲלֵא הָאֵב הַעֲקָרִי הוּא הַקב"ה
- יָרַע שְׁמִשׁוֹן | טַעַם שַׁעֲרֵי הַמַּעֲשָׂרוֹת זוֹכִים לְעִשְׂרוֹת
- יְדֵ יוֹסֵף | מוֹסֵר הַשֶּׁפֶל מֵהַאֲצָבוֹת לְתוֹן צָדָקָה
- דְּבָרֵי אֱלֹהֵי | צָרִיר לְתוֹן צָדָקָה לְכָל אֶחָד לְפִי כְבוֹדוֹ וְנַעֲרָפוֹ
- כְּתַב סוֹפֵר | זְכִירוֹן הַחֲפוּזִין יִחַזֵּק אֶת הַבִּשְׁחוֹן בַּה'
- חֻמַּדַּת יִשְׂרָאֵל | שְׂמִיחָה שֶׁבָּאָה בְּמַעַט מַעַט נִמְשַׁכַּת לְעוֹלָם הַבָּא
- אֲבִירֵיבְנָאֵל | סְגוּלַת אֲרִיָּעִים יָמֵי תְשׁוּבָה לְרַצוֹן לְפָנֵי ה' קִבְּעָה פֶּאֶרְבַּעִים יוֹם וְלִילָה שֶׁיִּשְׁבַּע מִשָּׁה רַבְּנֵי בְּהַר בְּדַבְּרוֹת עֲצוּמָה
- שַׁפְתֵי דַעַת | כִּשְׁקָשֶׁל הַקב"ה אֶת מִשָּׁה רַבְּנֵי בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ אֲלוֹל הִיָּה זֶה סִימּוֹן לְכָל יִשְׂרָאֵל שַׁעַת רַצוֹן הוּא לַה'
- מַעֲשֵׂי רְבוּתֵנוּ
- סִפֵּר וְיֵהוּלֹם | הָאֵרָה חֲסִידִית מִן הַפְּרַשָּׁה

פְּרִשְׁת רְאָה

חֲדוּשֵׁי הָרִי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

הפְּרִשְׁתִּים שֶׁקָדְמוּ רֵאשׁ הַשָּׁנָה מְסִיעוֹת לְאָדָם לְשִׁמְעוּ, לְרֵאוֹת, וּלְהִרִיחַ בִּינְיָאֵת ה' לְשִׁבְחַת הַשְּׁבֹתוֹת וְהַסְדְּרוֹת קִדְּשׁ רֵאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהַסְדְּרוֹת בְּעֶצְמָם פּוֹעֲלִים לְאָדָם וְעוֹזְרִים אוֹתוֹ כָּל סִדְרָה וְסִדְרָה לְעֵמֶל שְׁלֵה. דְּהֵיִינוּ פְּרִשְׁת עֲקָב פּוֹעֵל לְשִׁמְעוּ, וּפְרִשְׁת רְאָה פּוֹעֵל לְרֵאוֹת, וּפְרִשְׁת שׁוֹפְטִים פּוֹעֵל לְהִרִיחַ בִּינְיָאֵת ה', וְעַל דֶּרֶךְ שְׁנֵאֲמַר (ישעיה יא ג) 'לֹא לְמִרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט' רַק 'וְהִרִיחוּ בִּינְיָאֵת ה'', וְזֶהוּ הַטְּהָרָה, וְהַטְּהָרָה הִיא הִרִיחַ, כְּמוֹ שְׂאִיתָא (סוטה טז.) מִיּוֹם שֶׁבִטְלָה הַטְּהָרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִטְלָה טַעַם וְרִיחַ:

נִגְזְרָה אֵיזָה עֲנֵשׁ עַל הָאָדָם בְּעִבּוּר חֲטָאִיו, גַּם כֵּן מְשַׁלֵּם לוֹ בַּעוֹה"ז כְּדִי לְהוֹרִישׁוֹ לַעוֹה"ב, כִּי יִפֶּה שְׁעָה אַחַת קוֹרֵת רוּחַ בַּעוֹה"ב מִכָּל חַיֵּי עוֹה"ז (אבות ד' יז), וּבְיָדָיו מֵה טוֹב שְׂיִקְבֵּל עֲנִשׁוֹ בַּעוֹה"ז וְיִהְיֶה נָקִי בַּעוֹה"ב.

הַשְּׂכָר בַּעוֹה"ז כְּדִי שְׂיִהְיֶה דַעַת לְעִבּוּדַת ה'

אָמְנָם צְרִיף לְהִבִּין, מֵאֵי מַעֲלִיּוֹתָא בְּקַבּוּל שְׂכָר בַּעוֹה"ז עַל דְּבוּר 'אֲנָכִי', הֲלֵא מֵה טוֹב לְקַבֵּל הַשְּׂכָר בַּעוֹה"ב עוֹלָם הַקַּיָּם, וְלֹא בַּעוֹלָם עוֹבֵר. רַק הַעֲנִין הוּא שְׂאִירִיכִים דַּעַת מִיִּשְׁבַּת לְעִבּוּדַת הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא, וְצְרִיף עַל כָּל פְּנִים אֵיזָה קַבּוּל שְׂכָר בַּעוֹה"ז, כְּדִי שְׂיִהְיֶה לוֹ דַּעַת מִיִּשְׁבַּת לְעִבּוּדַת הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא.

אָדָם רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹר בְּשִׁבְלֵי שִׁתְעֲשׂוֹר וְיִהְיֶה לוֹ הַרְחֵבַת הַלֵּב

וְיֵצֵא זֶה רְמִזוֹ חַז"ל בְּאֲמָרָם עֲשׂוֹר בְּשִׁבְלֵי שִׁתְעֲשׂוֹר, שֶׁלְכַאוּרָה הוּא פְּלֵא לַעֲשׂוֹר עַל מִנַּת לְקַבֵּל פְּרָס. רַק שְׂזַהוּ רִשְׁאֵי שְׂיִרְצָה הָאָדָם לְקַבֵּל פְּרָס שִׁתְעֲשׂוֹר בְּכַדֵּי שְׂיִהְיֶה לוֹ גִּוּחַ וְהַרְחֵבַת הַלֵּב לְעִבּוּדַת הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא. וּבִמְדַרְשׁ אֵיתָא עֲשׂוֹר בְּשִׁבְלֵי שְׂלֵא תִתְחַסֵּר, הֵינּוּ שְׂלֵא יִחְסַר לוֹ הַפְּרָנְסָה וְלֹא יוּכַל לַעֲבֹד אֶת הַבוֹרָא יִתְבַּרְךְ. וְגִסְתָּא אַחֲרַת בְּשִׁבְלֵי שִׁתְחַסֵּר, הֵינּוּ שְׂיִהְיֶה לְבוֹ פְּנוּי שְׂיִבִין בְּעֶצְמוֹ חֲסוֹנוֹ וְשִׁפּוּלוֹ.

רְאָה אֲנָכִי נָחוּ לְפָנֶיכֶם חַיִּים בְּרַכָּה וְגו' אֶת הַבְּרַכָּה אֲשׁוֹר תִּשְׁמְעוּ וְגו' וְתִקְלָלָה אִם לֹא וְגו' (כ"ב-כ"ג).

בַּת עֵין

רבי אברהם דב מאבריטש זיע"א

דְּקַדוּקִים בְּפִרְשָׁה וּבְדַרְשַׁת חַז"ל

יֵשׁ לְדַקְדָּק, שְׂאֲמַר בְּתַחֲלָה 'רְאָה' לְשׁוֹן יְחִיד, וּמִסִּים 'לְפָנֶיכֶם' לְשׁוֹן רַבִּים, וְהִנֵּה לִי לְמִימַר 'רְאוּ' לְשׁוֹן רַבִּים. עוֹד אָמְרוּ אֲצֵל הַבְּרַכָּה 'אֲשׁוֹר', וְאֲצֵל הַקְּלָלָה נֵאֲמַר 'אִם לֹא תִשְׁמְעוּ'. גַּם לְפָרֵשׁ מֵלֵת 'אֲנָכִי'. גַּם לְפָרֵשׁ מֵה שְׂדֵרְשׁוֹ בַּז"ל (שבת ק"ט.) עֲשׂוֹר בְּשִׁבְלֵי שִׁתְעֲשׂוֹר, וּבִמְדַרְשׁ (תנחומא ראה יח) אֵיתָא עֲשׂוֹר בְּשִׁבְלֵי שִׁתְחַסֵּר, נִסְחָא אַחֲרֵינָא בְּשִׁבְלֵי שְׂלֵא תִתְחַסֵּר.

בְּזִכּוֹת עֲנָה מְקַבֵּל טוֹב בַּעוֹה"ז וְאֵף

אֶת עוֹנְשׁוֹ מְקַבֵּל בַּעוֹה"ז וְלֹא בַּעוֹה"ב

הִנֵּה שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי זְלֵה"ה פְּרוּשׁ עַל 'רְאָה אֲנָכִי', הֵינּוּ בְּשִׁבְלֵי דְבוּר 'אֲנָכִי' (שמות כ"ב) שְׂשִׁמְעוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה יְהֵא הַקַּבּוּל שְׂכָר בַּעוֹה"ז, הֵינּוּ 'חַיִּים'. עַד כַּאֲן. וְהִנֵּה עַל דְּי בְּחִינַת עֲנָוָה, כְּשֶׁהָאָדָם מִשְׁפִּיל אֶת עֲצֻמוֹ לְבְּחִינַת עֲפָר וְאֶפְרַי' (בראשית יח כז), עַד שְׂאֵינוּ תוֹפֵס מְקוֹם אֲצֵלוֹ כְּלָל, עַל דְּי זֶה גַּם הַקַּב"ה כְּפִיכּוֹל מְצַמְצֵם אֶת עֲצֻמוֹ לְהַשְׁפִּיעַ כָּל טוֹב בַּעוֹה"ז. וְגַם אֲפֵלוֹ אִם חֵס וְשְׁלוֹם

חשות עתים ממללות. ועל דרך זה יש לדרש על האדם, דצריך כל אדם לשמר את עצמו בדבורו, לא יהיה מרבה דברים, כי זה עקר כל האדם הוא רבוי השתיקה, ולא ידבר רק לעת הצורך, וכך עקר דבורו לא יהיה רק בתורה ובתפלה, וכמו שאמר התנא (אבות פ"א מ"ז) לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. ולכך נרמז זה בשתי תבות אלה 'ראה עקב', דהינו, ראית העקב שלך שהוא הסוף, שהוא עולם הבא, דרך זה העולם הבא תלויה ב'חש מל', דהינו תלויה בשמירת דבורך שתשמר, עתים שאתה צריך לחשות שמר עצמך מלדבר, ועתים שאתה צריך לדבר, כגון בדברי תורה ותפלה וכיוצא מצרכי שמים, שמר עצמך מלשתק:

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

ההשפעה הבאה למעלה מוצטיירת כפי

הקבת האדם

זה הוא כלל גדול, כי מפי עליון לא תצא (איכה ג לח), כי אם אור פשוט. אך לפי בחינת קלי המקבל את האור כך נצטרך האור בתוכו, אם הקלי הוא בשלמות אָזי הוא מקבל בבחינת מאורות מלא, ואם, חס ושלום הקלי אינו בשלמות, אָזי הוא מקבל בבחינת מארת חסר ואו, כמו שכתוב (משלי ג לג) 'מארת ה' בבית רשע'. וזה הוא "צדיקים ילכו בם" [וכו.]. כי אור הפשוט הבא מלעיל, הוא בחינת 'קמץ וסתים', אך לפי בחינת הקלי המקבלים, הוא בחינת צירי, שנצטרך האור לפי בחינת הקלי וכו'. וזה שכתוב ראה אָנכי נתן 'לפניכם' דיקא, כי למעלה [הוא] בבחינת קמץ, שקמץ וסתים. אָבל לפניכם למטה, נצטרך האור לפי בחינת הקלי (ח"א סימן לו):

על ידי בחינת 'אָנכי' ימשיך על העולם

ברכה ובדאי יוכל לשמוע

וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר 'רָאָה אָנְכִי' לְשׁוֹן יְחִיד, פְּרוּשׁ שֶׁהַקַּב"ה מְזַהֵר לְכָל יְחִיד, 'רָאָה' שֶׁתְּזַהַר בְּבַחֲבִינַת 'אָנְכִי', הֵינּוּ שְׁלֵא תְּסִיחַ דַּעְתְּךָ מִדְּבוּר 'אָנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ', שִׁיְהִי תָמִיד עֲלֶיךָ עַל מְלָכוֹת שָׁמַיִם, וּבְזֶה יְהִי לּוֹ בַּחֲבִינַת 'אָנְכִי עָפָר וָאֶפֶר', בַּחֲבִינַת 'אָנְכִי תּוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ' (תהלים כב ז) שֶׁהוּא בַּחֲבִינַת עֲנָוָה. וְעַל יְדֵי בַּחֲבִינַת עֲנָוָה תִּמְשִׁיךְ עַל הָעוֹלָם 'הַיּוֹם בְּרַכָּה', עַל הַעוֹה"ו דוֹקָא. 'אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ' הֵינּוּ כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְשַׁמֵּעַ, וְלֹא נֶאמַר 'אִם' לְשׁוֹן תְּנַאֲ, כִּי עַל יְדֵי בַּחֲבִינַת 'אָנְכִי', בַּחֲבִינַת שְׁפָלוּת, בּוֹדְאֵי תּוּכַל לְשַׁמֵּעַ אֶת כָּל הַמְּצוֹת בְּלֵב וְדַעַה מִיִּשְׁבַּח. אָבֵל אֲצֵל הַקְּלָה נֶאמַר 'אִם' לְשׁוֹן סִפְק:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רמז שלא יתעסק בהנאות העולם החולף

יש לרמז מלת 'עקב' הנאמרה בפירשה הסמוכה לה (לעיל ז יב) עם מלת 'ראה', וכך אומר, 'ראה עקב' – כלומר, אל תתעסק בהקלי העוה"ו שהוא עולם עובר, תן ציניך בעוה"ב שאתה הולך לו שהוא עולם קבוע, שאין טפשות יותר מזה שמבקש הנאה שאינה מועלת לו לבסוף, שגרי מניחה והולך לו, ומה הנאה יש לו בזה. לכן העקר הוא כי מה שמבקש האדם הוא הדבר שיהנה ממנו, אָבל הדבר שאינו נהנה ממנו מה תועלת יש באסיפתו. לזה אמר 'ראה עקב', דהינו, ראה האחרית שהיא 'עקב' שהוא עולם הבא, לזה צריך אתה לקבץ הנאה ולראות מה יהיה בסוף:

רמז שימנע מדברי חליו וידבר בתורה

ותפלה

עוֹד, 'רָאָה עָקֵב' גִּימְטְרִיא 'חֲשַׁמְל', וְהוּא גִּימְטְרִיא 'מְלָבוּשׁ'. 'חֲשַׁמְל' דָּרְשׁוּ רַב"ל בָּהּ (חגיגה יג:) עַל חֲמִיּוֹת 'חֲשׁ מל', חִיּוֹת עֲתִים

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

פאָשר יתבונן האָדס בגדלות הבורא
ותלהב לעבדו בכל כחו וכל עבודתו
תראה בעיניו כאינו ואפס

ר' ראה אָנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה.
ולכאורה יקשה למה נאמר ברכה וקללה
יחד, ולא נאמר ברכה אם תשמעו וכו'.
ולהבין זאת, נקדים לבאר כלל גדול בעבודת
האדם, שלא יגבה לבו ולא יהיה נדמה בעיניו
אשר הוא עובד ה', בעבודתו אשר עובד
בתורה ובמצוות ואהבה ויראה, כי במה שירגש
בנפשו ועבודתו, יפל הנופל חס ושלום מדרגה
אחר מדרגה עד שיבוא לתאות גשמיות. אלא
אדרבה לא יהיה נחשב עבודתו אצלו כלום,
ולא יהיה שום הרגשה בעבודתו, ויהיה לבו
חלל ונשבר בקרבו שעדין לא התחיל לעבד
את ה' כלל.

כי פאָשר יתבונן היטב בגדלת הבורא ברוף
הוא, איך שהוא עיקרא ושרשא דכל
עלמין (זוה"ק ח"א י"א), וסובב וממלא כל עלמין
(שם ח"ג רכה), ולית מחשבה תפיסא ביה כלל
(סוף הקדמת תיקון¹), וכל העולמות ונשמות ומלאכים
ושרפים ואופנים וחסות הקדש כלם בטלים
לפניו וקאין וקאפס נגדו, וכמו שאומרים (ברכה
יצר אור) וכלם עושים באימה וכו' ואופנים
וחסות הקדש כו', אזי יתעורר להיות פלטה
וגם נכספה נפשו להתלהב בערבות מתיקות
ידידות, לחפץ ולהשתוקק עבודת ה' בכל עת,
ולא ירגש אצלו עבודתו כלל. וכל מה שיעמיק
דעתו יותר בהתבוננות השגת גדלת הבורא
ברוף הוא, יותר יתלהב לבו לעבודת ה', ולא
יהיה נחשב בעיניו כלום, ולא יהיה שום
הרגשה בעבודתו, ויהיה לבו נשבר בקרבו על
שהוא מרחק מה' ולא התחיל לעבד אותו
כלל, כי לפי ערך גדלתו מה הוא ומה עבודתו
וכו'.

וְזֶהוּ 'שִׁירוֹ לַה' שִׁיר חֲדָשׁ' (תהלים צח א), הֵינּוּ
שֶׁתִּשֵּׁר שִׁיר חֲדָשׁ תָּמִיד, כִּי נִפְלְאוֹת

עשה', על ידי שתעמיק דעתך בגדלת הבורא
ברוף הוא ותשיג איך שהוא מפלא ומכסה
רם ונשא, שאין לכל העולמות ומלאכים
ונשמות שום השגה ותפיסה ביה כלל, מזה
תתלהב נפשו ולא יהיה נחשב אצלו עבודתו
לכלום, וישיר שיר חדש תמיד כאלו עדין
לא התחיל לעבד את ה' כלל.

וּכְמוֹ שִׁדּוּעַ מֵאִמֵּר הַבַּעַשׂוּט עַל פְּסוּק 'הוא
יִנְהַגְנוּ עֲלֵמוֹת' (שם מח טו), עַל דְּרָךְ
מִשָּׁל שְׁמֵרְגִילִין אֵת הַקָּטָן לִילָף לְאִט לְאִט,
הֵנָּה כֹּל מֵה שְׁמֵרְגִילִין מִן הַקָּטָן יוֹתֵר הוּא
מְרַגֵּל עֲצָמוֹ לִילָף, כְּמוֹ כֵּן עַל יְדֵי מֵה
שְׁאֵנְחָנוּ מִשִּׁיגִין שֶׁהַבּוֹרָא בְּרוּף הוּא מִפְּלֵא
וּמְכֻסָּה, וְלִית מִחֻשְׁבָּה תְּפִיסָא בִּיהַ כְּלָל (סוף
הקדמת תיקון²), מֵזֶה מְרַגֵּילִין לְבוֹא לְגִשְׁתָּ לְעַבֵּד
עֲבוּדַת הַקָּדֵשׁ, כִּי עַל יְדֵי הַשְּׁגָת רוממות
הַבּוֹרָא בְּרוּף הוּא לֹא נִחְשָׁב בְּעֵינָיו עֲבוּדָתָנוּ
לְכֻלּוֹם, כִּי לְפִי עֵרָף רוממות גְּדֻלָּתוֹ עֲדִין לֹא
הִתְחַלְנוּ לְעַבֵּד עֲבוּדָתוֹ כְּלָל, וְעֲבוּדַת כֹּל יוֹם
הוּא דְּבָר חֲדָשׁ. וְזֶהוּ 'שִׁיר חֲדָשׁ', כִּי בְּכָל
יוֹם יְהִי בְּעֵינֵיךְ פְּחָדָשִׁים (ע"י רש"י דברים כו טו).

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ מֵאִמֵּר חֲזו"ל (כתובות ק"ג) כֹּל הַדָּר
בְּאֵרֶץ דּוּמָה כְּמִי שֵׁשׁ לוֹ אֲלוֹתָ, הֵינּוּ
כֹּל הַדָּר בְּגַשְׁמִיּוֹת, אֲשֶׁר נִדְמָה וְנִחְשָׁב בְּעֵינָיו
לְיֵשׁ וְדָבָר שֶׁהוּא עוֹבֵד ה', דּוּמָה כְּמִי שֵׁשׁ
לוֹ אֲלוֹתָ, רוּצָה לומר שהוא סוֹבֵר שֶׁהוּא
עוֹבֵד ה'. וְכֹל הַדָּר בְּחוּץ לְאֵרֶץ, הֵינּוּ חוּץ
לְגַשְׁמִיּוֹת, וְנִכְזָה בְּעֵינָיו וְנִמְאָס וְאִינוּ תּוֹפְסִים
מִקּוּם כְּלָל, וְלֹא נִחְשָׁב עֲבוּדָתוֹ בְּעֵינָיו לְכֻלּוֹם,
דּוּמָה כְּמִי שֵׁאִין לוֹ אֲלוֹתָ, הֵינּוּ שֶׁעֲדִין לֹא
הִתְחַל לְעַבֵּד אֵת ה' כְּלָל.

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ הַפְּסוּק 'וְקוֹי ה' יִחְלִיפוּ כַח' (ישעיה
מ לא), הֵינּוּ שֶׁמִּתְחַלְפִּין תָּמִיד, שֵׁאִינִם
עוֹמְדִים בְּכַחֲנָה אַחַת, כִּי בְּכָל יוֹם עֲבוּדָתָם
חֲדָשָׁה כְּנ"ל, לֹא יִיעָפוּ לְשׁוֹן עוֹף, דְּבָר שֶׁעָרַף
לְמַעַלָּה, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא נִדְמוּ בְּעֵינֵיהֶם שֶׁהֵם
עוֹבְדֵי ה' וְעוֹלִים בְּמַעֲלוֹת הַמְּדַרְגּוֹת, וְכִּי אֲדַרְבֵּה
לֹא יִיעָפוּ, רוּצָה לומר שְׁנִדְמָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁעֲדִין
לֹא הִגִּיעוּ לְשׁוּם מְדַרְגָּה אִיךָ לְעַבֵּד אֵת הַבּוֹרָא

הולכים בטל ומבקשים שְׂכָר כַּפְנָחִס. והנה המשפיל אֵל דָּבָר אין לך יום דומה לחברו, ועת לפֹרֵד ועת לַכֶּנֶס, לפַעֲמִים המַעֲשֶׂה כַּזֹּאת בְּיוֹם זֶה הוא מַצְוָה, כַּגֹּן שְׁעוֹשֶׂה הַדָּבָר בְּהַצָּנֵעַ עֲבוּר כְּבוֹד שְׁמוֹ, וּלְמַחֵר אוֹתוֹ הַדָּבָר בְּעֲצָמוֹ הוא עֲבָרָה, כַּגֹּן שְׁיַגִּיעַ הַדָּבָר לְהַתְּפַאֲרוֹת וְכִיּוֹצֵא, וְאִי אֶפְשֶׁר לְפָרֵשׁ הַדָּבָר כִּי הַמְשַׁפֵּיל יֵבִין מַעֲצָמוֹ. וְזֶה בָּאָה אֲזַהֲרֵת תּוֹרַתְנוּ לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לִי"י אֱלֹהֵיכֶם – רָצָה לוֹמַר כַּדְּמִיּוֹן הַזֶּה מִמֶּשׁ אוֹתוֹ הַהֲנַהֲגָה, כִּי בְּאֶפְשֶׁר הַיּוֹם הַמְּנַהֵג הַזֶּה טוֹב וּלְמַחֲרָתוֹ הוּא בְּהַפְּךָ, וְהֵבֵן (וְכֵן הוּבָא בְּנֶעֱם מְגִדִים תִּשָּׂא בְּשֵׁם הַחוּזָה מְלוֹבְלִין זִיע"א, זֶה לְשׁוֹנוֹ: עַל פִּי דְבָרֵי הַרֵב מוֹרְנוּ הַרֵב ר' יַעֲקֹב יִצְחָק נ"י בַּפְּסוּק 'לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם', דְּיֵשׁ אָדָם שְׂמַחֲזִיק בְּעוֹבְדָא אַחַת בְּקַבְעֵ, כְּמוֹ תַעֲנִית בְּכָל יוֹם אוֹ טְבִילָה בְּכָל יוֹם וְכַדּוּמָה, וּבָאֵם לֹא יַעֲשֶׂה דָבָר זֶה לַפַּעֲמִים הוּא בְּעִינָיו כַּמַּתְעַתֵּעַ, כִּי כְּבִי נִשְׂרַשׁ בְּלִבּוֹ שְׁעוֹבְדָא זֹו מְבִיאָה לוֹ הִרְאָה וְהַקְדִּישָׁה, וּבָאָמַת לֹא כֵן הַדְרָךְ הָאָמַתִּי, שְׂהָרִי זֶה כְּעוֹבֵד לְעוֹבְדָא זֹו. וּבָאָמַת שְׂאָמְרוּ ו'ל (תַעֲנִית י"א). הַיּוֹשֵׁב בַּתַּעֲנִית נִקְרָא קְדוֹשׁ, וְכִמוֹ כֵּן טְבִילָה מְבִיאָה הָאָרֶה, אֶף עִם כָּל זֶה הַכֹּל מַה', וּפַעֲמִים נוֹתֵן קִדְשָׁה עַל דְּי תַעֲנִית וּלְפַעֲמִים דְּנִקְא אִם אֶכֶל וְשָׂתָה אֶז טוֹב לוֹ, כְּמוֹ בְּעָרֵב יוֹם כַּפּוּר. וְזֶהוּ 'לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן, רָצָה לוֹמַר דְּנִקְא 'כֵּן, וְהֵבֵן הַיֵּטֵב כִּי זֶה שְׂרַשׁ גְּדוֹל בְּעַבְדוֹת ה'':

ברוך הוא, ולא התחילו כלל לעבד אותו. וְזֶהוּ 'תַתְּחַדֵּשׁ כַּנְּשָׁר נְעוּרֵיכִי' וְכו' (תהלים קג ה) וכו'.

וְעִתָּה נְכוּא לְכָאֵר פִּנְנַת הַתּוֹב 'רְאָה אֲנֹכִי נִתֵן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרַכָּה וּקְלָלָה'. פְּרוּשׁ 'רְאָה' – הוּא בַחֲנִינַת רְאָיָה, הַיִּינוּ הַבְּהִירוֹת לְהַשְׁגָּה, 'אֲשֶׁר אֲנֹכִי נִתֵן לַפְּנִיכֶם' – שְׁיִהְיֶה בִּיכְלִתְכֶם לַעֲבֹד עֲבוּדָה שְׁלָמָה, הוּא עַל דְּי בַחֲנִינַת 'בְּרַכָּה' – רוּצָה לוֹמַר עַל דְּי שְׂתַמְשְׁכוּ עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם עֲלֵיכֶם, כִּי בְּרַכָּה הוּא מְלִשׁוֹן הַמַּשְׁכָּה, כְּמוֹ 'בְּרַכוּת הַיָּמִים' (קהלת ב ו), דְּהַיִּינוּ שְׁיִוְתֵר מַה שְׂתַמְשְׁכוּ עֲלֵיכֶם עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם עַל דְּי הַתּוֹבִנְנוּת בְּגִדְלַת הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא, אִיךְ שֶׁהוּא עֵינְקְרָא וְשְׂרַשָּׁא דְכָל עֲלָמִין וְסוּבָב וּמְמַלָּא כָּל עֲלָמִין, וְכָל הַעוֹלָמוֹת וּנְשָׂמוֹת וּמְלָאָכִים הֵם בְּטָלִים כְּאִין וּכְאֶפְסֵ נְגִדוּ, אֶז תַתְּלֵהב נַפְשׁוֹ וְלָבוֹ לַה', וְעַל דְּי זֶה 'וּקְלָלָה' – רוּצָה לוֹמַר כִּי עַל דְּי בְּרַכָּה הַנִּלְשָׁמְשְׁיָךְ עַל נַפְשׁוֹ עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם עַל דְּי הַשְׁגָּת גְּדֻלַת הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא כְּנִל, אֶז 'וּקְלָלָה' – כְּלוֹמַר עַל דְּי זֶה לֹא יִהְיֶה נַחֲשָׁב בְּעִינָיו לְכִלוּם, כִּי יִהְיֶה נִבְזָה וְנִמְאָס בְּעִינָיו, וְלֹא יִהְיֶה עֲבוּדְתוֹ מְרַגְשָׁת אֶצְלוֹ לְהִיּוֹת נַחֲשָׁב בְּעִנָיו לִישׁ וְדָבָר, אֶלָּא אֲדָרְבָּא יִהְיֶה תְּמִיד בַּתְּכִלִּית הַשְּׁפִלוּת וְיִהְיֶה מְקַלָּל בְּעִינָיו:

לא תעשו כן לה' אלקיכם (יב ד)

אגרא דבילה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

לא תעשו כן לה' אלקיכם - אל תעבדו את ה' דוקא במעשה מסוים שְׂמַעֲתִי הַפְּסוּק בְּרַמְזוֹ מְקַבֵּל מַצְדִּיקֵי הַדּוּר, דְּהַנָּה יֵשׁ בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר חָק קְבוּעַ לְהֵם כַּמָּה יִלְמְדוּ וְכַמָּה יֵאָמְרוּ תַהֲלִים וְכִיּוֹצֵא, וְאֶכְלוּ אֶת חֲקֵם אֲשֶׁר נִתֵן לְהֵם. וּבְדַעֲתֵם שְׂכָבֵר נִתְּנוּ לְהַבוּרָא הַמַּגִּיעַ לוֹ, וְזִתְרוּ הַיּוֹם

לשכנו תדרשו (יב ה)

רמב"ן

רבנו משה בן נחמן זיע"א

'לשכנו תדרשו' - שתלכו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם וְטַעֲמֵם 'לשכנו תדרשו', שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית השם,

לרבות כל גזרות ושמירות וגדרים ש'יחדשו
רבותינו ז"ל.

ואמרו 'כל', פרוש שבאמצעות הגדרים יהיו
הדברים נשמרים בשלמות. והוא אמרו
'כל הדברים', כי זולת זה אין המצוה נעשה
כלה בשלמות, שבאמצעות הגדר אין נגרע
ממנה דבר. וגמר אמר 'למען ייטב לך ולבניך',
כי גדרים וסיגים שעשו רבותינו ז"ל, הוא
דבר המעמיד דורות עם בני ישראל לעולם
להבדילם מכל כעור והדומה לו.

ואמרו 'כי תעשה הטוב וגו', פרוש כי
דברים שגזרים חכמים אינם כי אם
לעשות הטוב והישר בעיני ה', שכל דבריהם
רביד הזהב. וכפי זה מאמר 'כי תעשה וגו',
הוא גם כן טעם הצווי 'ושמעת', כי בזה
תעשה הטוב והישר שצוה ה' באמצעות
הגדרים והסיגים, וזה מלבד הטוב המשג
לדורות מאמצעות דבריהם ז"ל, ולדרך זה
אמרו 'כי תעשה' הוא טעם נוסף למאמר
'ושמעת':

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

המחמיר מחמת חסר ידע אינו חשוב
חסיד

'שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר
אנכי מצוה למען ייטב לך ולבניך
אחריו עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני
ה' אלקיך. פרוש בזכות עשיית הישר והטוב
שהוא לפני משורת הדין ולפרש מן הקהר,
בזכות זה ייטב לך ולבניך עד עולם. אך כל
זאת אם למד התורה יודע הדינים על בורחן
ואמתתן, ואפלו הכי מתחסד עם קונו. אך
אם לא ומספק בדיו, וצריך להחמיר מספיקא
דאורייתא, אין זה מתחסד. על כן אומר 'שמר
ושמעת', פרוש למד וקבן את כל הדברים
אשר אנכי מצוה, למען יהיה זה סבה שייטב

ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל
הר ה' אל בית אלהי נעקב (ישעיה ב א),
כלשון ציון ישאלו דרך הנה פניהם (ירמיה
נ ה) וקפרי (ראה ח), תדרשו, דרש על פי
הנביא, יכול תמתין עד שיאמר לך נביא,
ת"ל לשכנו תדרשו וקאת שמה, דרש ומצא
ואח"כ יאמר לך נביא, וכן אתה מוצא
בדוד וכו'. ועל דרך האמת 'לשכנו תדרשו',
לכבודו תדרשו, וקאת שמה, לראות את
פני האדון ה' אלהי ישראל וממנו אמרו
חכמים שכינה:

**שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי
מצוה למען ייטב לך ולבניך אחריו עד עולם כי
תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך (יב כח)**

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

הגדרים וסיגים שתקנו חז"ל מעמידים
את שמירת התורה לדורות

קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה
הקדים שמירה לשמיעה. עוד מה רבה
בתבת את ובתבת כל. עוד למה לא אמר
הטבת הבנים אלא בפסוק זה. עוד צריך
לדעת אמרו 'כי תעשה הטוב' שנגא שפא
לת טעם למאמר 'למען ייטב', וקהל כבר
קדם ואמר 'שמר' וגו' וגמר אמר 'למען וגו',
הרי שהטובה האמורה היא שבר בעד השמירה
והשמיעה שקדם לומר הפתובה.

אכן הפונה היא שמצוה על ב' דברים, א'
תורה ומצות ה' אשר כבר נודעו לישראל
מפי משה, וב' אשר יגורו רבותינו ז"ל הגדרים
והסיגים אשר יחדשו. לזה, כנגד תורה ומצות
שהם ידועים כבר בתורה, אמר 'שמר', וכנגד
דברים המתחדשים מרבותינו ז"ל אמר 'ושמעת',
שצריך לקבל כל גזרות רבותינו ז"ל וסיגיהם.
והוא מה שרמז במאמר 'את כל', פרוש 'את'

את כל-הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו
לעשות לא-תספן עליו ולא תגרע ממנו (יג א)

מהר"י מבבלזא

רבי יהושע מבבלזא זכותו יגן עלינו אמר
אין להוסיף ולגרע ממצוות התורה אף
שעל ידי כן יתקרבו עוד אנשים לקיים
המצוות

יש לדקדק, פיון שכתוב 'לא תספן עליו ולא
תגרע ממנו', לשם מה הנה צריך להקדים
את המלים 'אתו תשמרו לעשות', פי כִּאֲשֶׁר
לא יוסיפו ולא יגרעו יקמו ממילא את כל
המצוות. ויש לומר שְׂבָא לְרַמּוֹ, שלעתים עולה
מחשבה בלב שומרי התורה, שמוטב להניח
מעט מהמצוות והתורה ולא להרבות כל כִּף
בחמרות וסיגים, וזה יהיה לתועלת התורה,
שעל ידי כִּף יוכלו למשך לבם של אותם
האנשים שפָּכַר סרו מדרך התורה, לכן פתכה
התורה 'את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם
אתו תשמרו לעשות לא תספן עליו ולא תגרע
ממנו', שגם כִּאֲשֶׁר יראה לכם שעל ידי
שתוסיפו או תגרעו תשמרו לעשות', היינו
שעוד אנשים יקמו את המצוה, אף על פי
כן 'לא תספן ולא תגרע':

לך ולבניך כל הימים אם תעשה הישר והטוב,
אבל אם לא שמרת ולמדת אין אתה עושה
ישר וטוב, אלא מחמיר מחמת ספק כנ"ל.

(תקצ"א):

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

חנוד הבנים כראוי מוצה את האדם
בעולם העליון

בדרך כלל תלוי מעשה הבנים והנהגתם כפי
החנוד אשר יקבלו. וזה מאמר הפתוב
'למען ייטב לך ולבניך אחריו', שתחנכם על
דרך התורה שייטיבו מעשיהם 'עד עולם', ואז
'פי תעשה הטוב והישר בעיני ה', כשיקמו
בניך מצות ה', יהיה נחשב לך כאלו אתה
בעצמך 'תעשה הישר והטוב'. ועל כן נאמר
'פי תעשה הישר' בלשון עתיד, כי הפונה על
לעתיד בעולם העליון, גם שם תעשה הטוב
והישר והקים מצות ומעשים טובים על ידי
בניך, כשיהיו הם מקימי מצות ה' יהיה נחשב
העשיה הזאת גם לך.

כשהבנים מתנהגים כראוי גם האב
מתחזק עמהם

ואֲפֹשֶׁר לומר עוד בדרך הפשוט, על פי מה
שפרשתי (משלי כב ו) 'חנוד לנער על
פי דרכו גם פי יזקין לא יסור ממנו', פי
דרך העולם כשבנים מתנהגים בדרך התורה
ושיטיבו מעשיהם, אז גם אביהם ייטיב דרכו
ויתקן מעשיו עוד יותר, ואם חס ושלום
להפך, אז גם הוא מתקלקל עמהם. וזהו 'חנוד
לנער על פי דרכו', שתתן לו חנוד טוב, ואז
גם פי יזקין לא יסור ממנו' רצה לומר גם
אביהם יתקן לא יסור ממצות ה'. וכמו כן
כאן 'למען ייטב לך ולבניך אחריו' שתחנכם
שיטיבו מעשיהם ויקמו מצות ה', ואז 'פי
תעשה הטוב והישר בעיני ה' אלקיך', שגם
אתה תעשה הטוב והישר ותתקן מעשיך:

פי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך
אות או מופת וכא האות והמופת אשר דבר אליך
לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם
ונעבדום. לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו'
(יג ב-ד)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוה זיע"א

רמז לחושבי מחשבות שוא שע"י
שיחניפו לרשעים יקבלו מהם תועלת
יש לומר דהתורה הקדושה מלמדת אותנו
בזה, דהנה יש לומר דהמחשבות שנופלים
בלב אדם נקרא בשם 'נביא או חלם חלום',

בשכיל הנסיונות שבאין לאדם, שהן מהסתר פנים והסתלקות חיות השפע במניעות בריאות הגוף ובמניעות קמזון, כדי להסתיר על אור וחיית ה' וקדושתו יתברך ולהיות מוגע מבית ומבחוץ לאדם שבא להתקרב לה' ולעבודתו יתברך כי דרך רשעים צלחה.

על ידי התגברות על הנסיונות מניע האדם לבחינת דעת

ונדו 'ובא האות והמופת לאמר גלכה וכו'', כלומר ששם גלוי האות והמופת הגבחה קרנם בהגדלה ורבויו החיות ולכן אומרים ידינו דוקא רמה כו' ומגביהין כנשר קרנם, וצריך האדם התגברות יתרה לעמוד בנסיון שלא לחוש לשום מניעה חס ושלום, ובשכיל כך באין לו הנסיונות, כדי שיתגבר עליהם, כדי ששעל ידי כן יבא למעלת ומדרגת 'לדעת', דהינו שיהיה אצלו בחינת דעת והרגשה בו יתברך בבחינת ראיה והשגה, שהדעת הוא נמשך מבחינת ראיה, כדכתיב 'אתה הראת לדעת', שהוא בחינת 'מבשרי אהנה', 'אצנה', דהינו כמו שמרגיש את נפשו כאלו ראה שהיא היא המסיה את הגוף ובלעדה אין לגוף קיום וחיית כו' כך יהא מרגש אצלו כי הוא יתברך חיי החיים כאלו ראה כו'.

דהינו שנמצאים אנשים שידמה להם שאם יחניפו את הרשעים באיזה ענין, דהינו שידרש בבית הכנסת בלשונות העכו"ם אשר אסרו חו"ל, וידמה להם אשר בזה שייחניפו אותם, יוכלו להטות לבבם לדרך טוב, דהינו שעל ידי זה יוכלו לתקן העיר בדרך טובים. וזה ונתן אליך אות או מופת', ואחר כך 'ובא האות והמופת וגו'' – הינו שהראו לכל שעל ידי זה הטו לבבכם ופעלו דברים טובים. על זה הזהיר הכתוב 'לא תשמע אל דברי הנביא שהוא וגו'', כי אנו אין לנו אלא 'אחרי ה' אלהיכם תלכו וגו'', ומפרש האור החיים הקדוש שכאן נרמז ששה סדרי משנה, יעני שם, שאנו אין לנו אלא דברי חו"ל ולא לעשות תחבולות אחרות ממה שאסרו חו"ל. ונתביא שהוא או חלם החלום שהוא יומת', והדברים הטובים ההם לא יהיה להם שום קיום וחיוק קלל, רק אנתנו גלף בעקבות אבותנו הקדושים, ואז לא יעבנו ה' ואל יאשנו:

אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובכלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו

(יג ה')

דרך מצוותיה

רבי מנחם מנדל מליוביץ בעל הצמח צדק זיע"א תכלית ירידת הנשמה לעוה"ז כי רק בעוה"ז קיימים נסיונות המסתירים את אור וחיית הבורא

'אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו וגו' עד 'ובו תדבקו' וכו'. הנה מה פתיב לעיל מיניה, 'כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת כו'. הענין, כי הנשמה קודם ירידתה בעוה"ז היתה עומדת בעולם העליון, וכמו שנאמר 'חי ה' אשר עמדת לפניו, ושם היה לה גלוי אלקותו יתברך, ואחר כך ירדה בסתר המדרגות בעוה"ז השפל להיות בהסתר פנים ורחוק מקום מאור ה'. ותכלית ירידתה הוא

ונתן לך רחמים ורחמך (יג ה')

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

התורה מבטיחה שלא יכנס בהם טבע אכזר ע"י הריגת אנשי עיר הנדחת / עדות בעל האוה"ח על הישמעאלים שיש להם חשק גדול בשעה שהורגים **בנות מאמר** זה כאן, לפי שצוה על עיר הנדחת שיהרגו כל העיר לפי הרב ואפלו בהמתם, מצוה הנה יוליד טבע האכזריות בלב האדם, כמו שספרו לנו הישמעאלים פת הרוצחים במאמר המלך, כי יש להם חשק

שפת אמת

רבי יהודה ליב מגור זיע"א

על האדם לזכר בכל עת שהוא בן מלך שנשלח לעוה"ז ללמוד גונוי מלכות בזה"ק דנשמתא אשתלה לעלמא דא כמו בן המלך דשדר ליה לכפר למילף אורחיה דהיכלא דמלכא, מיון דאי תרבי שדר בגיגיה למיתי להיכלא דמלכא, אינון בני כפר בכאן, חד פקח הוי תמן אמר מה לכו למבכי וכי לאו בן מלכא הוא כו', כף משה פקח הוי אמר בנים אתם כו' ע"ש (ויחי רמה: ושלה קנט:).

וזהו צריך כל איש ישאל לידע ולזכר תמיד, כי נשפלה רק בעוה"ז ללמד דרך המלכות. כי באמת הנשמות בנים, ובעוה"ז שנחלש בגוף הוא בחינת עבדים, אבל כל רצונו ומחשבתו צריך להיות לחזר למקומו. כמו שכתוב בזה"ק על פסוק (קהלת ב יד) 'החכם עיניו בראשו', כי לכן עשה הקב"ה בחכמה עינים בראש, להסתפל תמיד אל השרש, הפך מקסיל בחשך הולך, שכל רצונו ומחשבתו בעלמא דתשוקא. ועל זה פתיב (דברים יא יח) 'והיו לטוטפת בין עיניכם'.

הידיעה שעניני הגוף אינם ברי קיימא מחזקת להתגבר על דאגות ויסורי העוה"ז

וזה הרמז 'ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת', כי כל עניני הגוף שנקרא מת שעומד למות, כל אלה הדברים לא יערבבו את האדם מעקר התכלית שנשפלה מעולם העליון. ובאמת אם המיתה עצמה אינה מעצבת את האדם, שידע שכל עוה"ז רק לבוא לשלמות שיתור לעולם העליון מתקן, ממילא כל דאגות ויסורים שבעוה"ז אין מערבבין אותו, ולא יפסקו ויעשו קרחה 'בין עיניכם' שהוא הסתכלות המוח שבראש.

לפחות בשעת תפלה, הנחת תפלין ושבת, לא יסח דעת מהארת הנשמה וע"כ כל פנים צריך אדם לראות קשמגים באמת התפלין, שהוא זכרון והארת

גדול בשעה שהורגים אדם, ונכרתה מהם שרש הרחמים והיו לאכזר. והבחינה עצמה תהיה נשרשת ברוצחי עיר הנדחת, לזה אמר להם הבטחה שימתן להם ה' רחמים, הגם שחטבע יוליד בהם האכזריות, מקור הרחמים ישפיע בהם כח הרחמים מחדש לבטל כח האכזריות שגולד בהם מכח המעשה. ואמרו 'ורחמך', העיר בזה שכל זמן שהאדם הוא בגדר טבע אכזרי, כמו בן יתנהג ה' עמו, שאין ה' מרחם אלא לרחמן:

בנים אתם לה' אלמיקם לא תתגודו ולא תשימו קרחה בין עיניכם על מת (א)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

אסור גדידה וקרחה על המת - להורות שהמיתה היא טובה לאדם ועל זה זוכה לבחינת בן

סוף אצל מצוה זאת דיקא לקרותם בשם בנים, כי הא בהא תליא, והוא טעמו של מצוה זאת. כי השי"ת אומר ישאל בנים אתם וכו' ועל בן אסור להתגודד ולעשות קרחה על מת, כי צריכין להאמין שבאמת המיתה טובה גדולה מאד, כדי לזכות על דה דיקא להגיע לבחינת בן, כמבאר לעיל, שעקר גוברת המיתה הוא כדי לבטל ולבלות בעפר וזמנת בחינת העבד, כדי שנוקה לעתיד לקום בתחיה בגוף וך, ואז נזכה להיות בבחינת בן, כמו בן המחפש בגנוי אביו, כי אז נזכה להפירו 'תברך בבחינת שם העצם פנ"ל. ועל בן מקשר היטב מקרא הנ"ל בקשר נפלא, כי דיקא מחמת שישאל נקראים באמת בנים בבחינת בנים אתם לה' אלמיקם, על בן לא תתגודדו וכו', כי המיתה טובה גדולה כדי לזכות להגיע על ידי זה לבחינת בן בשלמות פנ"ל (ברכות השחר ה"ג):

ועוזרו גם אתם כן, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (שם סח לה) 'תנו עז לאלהים'. וכיון שפך הוא, השמרו מאד לנפשותיכם שלא תתעו מדרך השכל ותעשו בהפך ותתנו פת לסטרא אחרא, והחילות (שק"י) [שהיה] לכם לעשות בסטרא דקדושה תעשו אותם בסטרא אחרא, ונהו 'לא תתגדו', דהינו, לא תעשו ג'ודים שהם חילות לסטרא אחרא.

ו'לא תשימו קרחה בין עיניכם', כלומר, דמי [ש]גורם לזה, הוא אם תסירו מסנה הבושה מבין עיניכם ולא תחשבו ה', דבזה אתם נותנים שליטה לסמא"ל. ומה שאמר בלשון הנה 'ולא תשימו קרחה', משום דהמשים יראת ה' בין עיניו הרי הוא חושב כאלו מסנה פרוש על עיניו שלא יביט בשום דבר זולתי כבעל המסנה, ולזה חז"ל משתמשים בלשון הנה ואומרים, 'הי רצון שיהיה מסנה הבושה על פנינו. ומי שאינו שומר עיניו, הרי עשה קריעה למסנה ונשארו קרוח ממנו, ונהו 'לא תשימו קרחה', דהינו לא תעשו קריעה למה ש'בין עיניכם', שהוא מסנה הבושה. וכל זה 'למת', דהינו בשביל מת, שהוא סמא"ל הנקרא 'מת', כמו שכתוב בזוה"ק (ח"ג רעה) על פסוק 'על פי שנים עדים יומת המת' (להלן י"ו):

עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה (יד כב)

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

הגותו צדקה על מנת להתעשר זוכה להתעשר והגותו לשם שמים זוכה ליראת שמים

ע'עשר תעשר וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלקיך. מרמז בזה משאחז"ל (תענית ט.) שמתר לנסות את ה' בנתינת צדקה. והטעם לפי עניות דעתי, לא דברה תורה אלא נגד

הנשמה לא יסיח דעתו מצד הגוף. וכמו כן בשבת קדש שאין צריך תפלין שהוא עצמו אות ומאיר בו הארת הנשמה, לא יסיח דעתו. וזה בחינת זכור ושמור, לזכר הש"ש הנ"ל, ולשמור שלא להרהר במקלאת עוה"ז, כמו שכתב בספר הבהיר שמור מן ההרהור. וכן כשעומד בתפלה, כמו שרמזו חז"ל (ברכות ל:) אפלו נחש כרוף על עקבו, שהיא בחינת המיתה לא יפסיק (תרס"ד):

בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובר בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה (יד א-ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

על האדם לראות תמיד את הבורא יתברך כנגדו ובה' יתבטח לטרא ויגביר חילות הקדושה

אפ"ש לרמו, דהנה עם בני ישראל בתרם ה' להיות לו לעם קדוש, ועל ידי תורה ומעשים טובים שיהיו עושים מגבירים ועושים תילים של קדושה להגדיל ולהאדיר מתנה שכינה, שעל ידי עסק התורה שעוסק בה לשמה ועל ידי מצות ומעשים טובים שיעשה לשם שמים נבראים מלאכים טובים כידוע. וכן חס ושלום בהפך, כשעושים מעשים אשר לא יעשו נבראים מלאכים רעים ונעשים חילות הסטרא אחרא. והגורם לזה או לזה הוא, אם תמיד האדם משים ה' נגד עיניו ויודע בבורו שהוא משגיח בו בכל פרטיו ומתנא ממנו, בזה בודאי יבוש ויפלים ולא יסור מאחרי ה' וכו'.

הרמז בפסוקים

ונהו שאמר 'בנים אתם לה' אלהיכם', מזהיר משה רבנו ע"ה לישראל ואמר, דעו כי אתם בנים לה', וכמו שהבן נותן פת באב

כו' – פרוש שצריך האדם לדמות לעצמו כאלו אוכל מעשר או בכורות קדשים, כמו שהיו הלוי והכהן אוכלין בפרישות גדול ובקדושה גדולה, כן תעשה שיהא דומה בעיניך כאלו הוא תרומה או מעשר. 'למען תלמד ליראה ה' כו' – רצה לומר על ידי זה תרגיל את עצמך, שתבא לך יראה שלמה מהבורא יתעלה.

יְכִי יְרֵבָה מִמֶּךָ הַדָּרָךְ, רצה לומר אם רב הוא ממך עבודת הבורא ברוך הוא, ותאמר בלב כי לא תוכל שאתו שקשה עליך מאד והרבה בעיניך עבודתו ותברך, אמר הפתויב תדע כי ירחק ממך המקום, רצה לומר זה הוא מחמת שהמקום ברוך הוא רחוק ממך. אבל מי שמקרב עצמו להבורא ברוך הוא על ידי מעשיו, אזי השי"ת קרוב אליו, וקרוב אליו הדבר בפיך ובלבך לעשותו, וכל אשר תעשה לעבודתו יתברך יהיה מעט בעיניך.

נתינת צדקה מממון הנקי מגזל מסגל לקדש את התאוות

וְאָמַר הפתויב מי שקשה עליו עבודתו יתברך שמו, אזי זאת העצה היעוצה, ונתת בכסף – רצה לומר שתתן עצמך אל הכסף, שתתקן את מעשיך על ידי הכסף בנתינת צדקה. 'וצרת הכסף' – פרוש ותראה שתעשה צורה על הכסף, אשר תקח 'בידך' – דהיינו בידים טהורות מגזל ונגבה ושאר דברים אסורים, אזי כשתקח הכסף באופן הנזכר לעיל, מיד תעשה עליו צורה קדושה, שתשרה קדושה על הכסף הזה.

וְהִלַּכְתָּ אל המקום אשר יבחר ד' כו' – רצה לומר על ידי הכסף הזה תוכל לילך אל המקום אשר יבחר ד' בעבודתו יתברך. ואז ונתת הכסף בכל אשר תאנה נפשך, – רצה לומר אחר שתתנהג עצמך בכסף בקדושה כנ"ל, אז גם אם תתן הכסף בכל תאוות נפשך 'בבקר כו' ובכל אשר תשאלך נפשך, – רצה לומר שלא יהיו אז התאוות אצלך תאנה ממש מתמדת ועקר, רק

יצר הרע, שטוב שיתן צדקה בכונה זו כדי שילמד תורה לשמה, מאשר ילמד חס ושלום להרבות עשר וכבוד, אבל טוב משניהם – הזוכה לתת גם צדקה בלי פונת משכנתא לתאות עוה"ז, ואז ישיג את הראוי לידע ה' ולעבדו. וכן שכתב החסיד בחובות הלככות (הקדמה) שהעקר להשוות הלב עם האיברים, בעשיית חובת האיברים בנתינת צדקה והדומה. והיו שפחכה לנו התורה 'עשר' בשביל שתתעשר, כי מתר לנסות את ה' בקנה וכיוצא בו, והטעם 'למען תלמד ליראה את ה' ולא תלמד חס ושלום שלא לשמה כנ"ל.

אָמַנְם יְכִי יְרֵבָה מִמֶּךָ הַדָּרָךְ ה' (בשנידע כי דרך הוא גמטריא ה' אלקים ב"פ), 'כי לא תוכל שאתו', שלא תוכל לשאת המצוה שלך ולהעלותה למעלה מעלה אל מקום הראוי. 'כי יברך ה' אלקיך', פרוש אף על פי שיברך אותך ה' בלי ספק, כדכתיב 'בחנוני נא בזאת אם אמלא אוצרותיכם' וגו', מפל מקום לא תצלח להעלות מדרגות בראת ה', כיון שנעשה מעיקרא שלא לשם שמים. על כן ונתת בכסף בחשק וכסוף ודבקות ועל ידי זה וצרת הכסף שיהיה צרור ומקשר עבודת הלב שהוא הכסוף והחשק עם עבודת האיברים היד הנותנת, ועל ידי זה ויהלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו, פרוש שתשיג אותה המדרגה הנבחרת (תקני"ד-ג'):

ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים (יד כג)

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק ז"ע א' קדש עצמו בעת האכילה כאלו אוכל תרומה וקדשים
וְאִכַּלְתָּ לפני ה' – רצה לומר שתתנהג באכילתך שיהיה הכל לפני השם, דהיינו בקדושה. ומפרש הפתויב 'מעשר דגנך'

בשרשם האמתי, ודו"ק פי קצרתי, השי"ת
זאיר עינינו:

פי יהיה בך אביון מאחד אחיד באחד שעריך
בארצך אשר ה' אלקיך נתן לך לא תאמץ את
לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיד האביון (טו ז)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

רמז למלך המשיח המתאנה לבוא וסובל
מחמת צונותינו

בדרך רמז להעיר הערה גדולה על
אחד המיחד שבאמה, שאליו אנו
מקוים ומצפים מתי בא, והוא מלך ישראל
משיחנו, אשר הוא אביון, וכבר נמשל לעני
באמרו (זכריה ט ט) 'עני ורכב על חמור'. ורמז
הדבר אשר סובבנו להיות אביון. ואמר 'בך'
— פרוש בסבתך, פי צונותינו האריכו קצנו.
גם רמז בתבת 'בך' פי הוא אביון בנו,
שמתאנה מתי בא לגאלנו, וצא וילמד ממה
שאמרו רבותינו ז"ל במעשה רבי יהושע בן
לוי שפשראהו מלך המשיח שאלו על ישראל
שבעולם, ואמר לו רבי יהושע בן לוי פי
הם יושבים ומצפים ביאתו, וכששמע בן געה
החסיד בבכיה רבה מתשוקתו לבא לגאלם.
ולזה רמז באמרו 'מאחד אחיד', שהוא המיחד
שבאחיד, על דרך שפרשו רבותינו ז"ל (תרגום
יונתן בראשית כו ז) באמרו 'כמעט שכב אחד העם'
שרצונו לומר אחד המיחד, שהוא מלך העם.
ואמרו 'באחד שעריך' — להעיר אליו שהוא
מיחד שבסנהדרין שאין כמוהו מורה,
באמרו (ישעיה יא ד) 'ושפט בצדק וגו', ולא
למראה עיניו ישפוט וגו', אלא וברוחו בנראת
ה'. ופרוש 'שעריך', על דרך אמרו (להלן כה
ז) 'ועלתה ובמתו השערה'. ואמרו 'בארצך'
— להעיר פי הורתו ולדתו בארץ ישראל
הקדושה.

כעין שאלה יהיה אצלך, כדבר הנשאל לאדם
שהוא מחזיר את השאלה ואינו שלו, כן לא
יהיו התאוות אצלו רק בשאלה, ותלך ממנו
התאוה מיד, וקל להבין:

והלוי אשר בשעריך לא תעזבו פי אין לו חלק
ונחלה עמך (יד כז)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

על האדם להתעסק במשפלות ובדבקות
ולא יראש עצמו שאי אפשר להשיג
זאת על ברי

יש לרמוז שהיא אזהרה לאדם, לכל יאמר
מה לי להתעסק במשפלות ובדבקות
האלקות, הלא הוא דבר שאי אפשר להשיג
על בריה. רק מחיב בכל יום להתבונן כפי
שכלו, וכשיתודע לו איזה משפל יעתק ממנה
לגבוה יותר, ובכל יום ובכל שעה יוסיף אמץ
במשפלות ובהתבוננות גדלת אלקי עולם. על
כן מהראוי לאדם לשמח בחלקו חכמה בינה
ודעת שנתן לו הבורא ית"ש, ומה שחננו
הבורא בחכמה ובדבקות, והשי"ת יעזר לו
בכל יום יותר ויותר.

וזהו שיש לפרש 'והלוי אשר בשעריך' —
ר"ל הדבקות אשר בהשערות שכלך,
(תפרש לוי מלשון ונלוו עלך) (במדבר יח ד), ר"ב שעריך'
מלשון השערה (שעור). 'לא תעזבו פי אין
לו חלק ונחלה עמך' — ר"ל פי לא תוכל
להמיתין בדבקות ויחודים עד שיהיה לך שכל
רב, פי אפלו תחיה בימי מתושלח לא תשיג
אמתית משפלות הבורא יתברך, פי זה אינו
מחק האפשרי לשום נבוא, ומפל שפן למין
האנושי הדר בעוה"ז בעפריות החמר. ואם
כן בריאתך לריק ח"ו, פי השי"ת הנעלם מפל
נעלם אין לו חלק ונחלה בגשמיות. רק זה
שעשעויו, כשהתחננים משפילים מאלקותו
מה שיש כח באנשיותם ונדבקים בשכלם

כמו שצמרנו. וצדיק אחד אמר שר"ת חז"ם
- חזקיהו ינון יצאי מ'שית, או מ'נחם):

השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר
קרבה שנת השבע שנת השמטה וגו'. נתון תתן
לו ולא ירע ללבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה
יברכה ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך
(טו ט)

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

בכל דור יש צדיקים שהם בבחינת
צנצנת המן כדי שילמדו מהם העם
אמונה ובטחון

הנה איתא בגמרא (שבת קנא:) 'כי בגלל הדבר
הנה' וגו', גלגל הוא שחזור בעולם,
אם הוא לא בא - בנו בא לך, או בן בנו.
להבין זאת, שהוא לכאורה תמוה, למה כתוב
זה הפסוק 'כי בגלל הדבר' לפי הדגש שגלגל
הוא שחזור בעולם אצל הברכות, והוא לכאורה
להפך. ונראה על דרך דהעקר הוא לעבודת
הש"ת האמונה והבטחון, כדאיתא באריכות
בספרי הדגש. וכדאיתא בחובת הלבבות שצריך
הוא בעולם שיהיו פרושים מענייני ועסקי
העולם, עין שם באריכות. וכן שמעתי מצדיק
אחד, שצדיק וחסיד שבדור הוא צנצנת המן,
ובכל דור דור יש צדיקים כאלו שהן צנצנת
המן, והדור ילמדו מהם אמונה ובטחון.

על האדם להשתוקק אימתי תבוא השבת
ויהא פטור ממלאכת העוה"ז

הנה שבת קדש שנוצטוינו שלא לעשות שום
מלאכה, מורה על האמונה ובטחון,
להאמין בהש"ת שהוא זן ומפרנס, ולא כמקצת
בני אדם שהשבת עליהם לעל ולמשא, ומצפים
מתי יעבר השבת ויכולים לעשות מלאכתם
שיפרנסו ממנה. רק אדרבה, ישתוקקו מתי
תבא שבת יום מנוחה, לפטר ממלאכה ויגיעה,
כפרוש רש"י ז"ל על 'ששת ימים תעבד

רמז למובא בזהר שאם קהלה אחת
יתעוררו בתשובה מיד יבוא המשיח

או ירצה על זה הדרך. 'אביון באחד שעריך'
- על פי דבריהם ז"ל שאמרו בספר
הזהר (מדרש הנעלם נח), וזה לשונו: אי תדא
קהלה או תדא פנישתא יתערוון בתיובתא מיד
אתי בן דוד, עד כאן. ומעתה 'אביון' הוא
תאב בדבר זה שהוא 'אחד שעריך', שזה
יספיק למלאות תאוותו לבא ברנה. ואמרו
'בארצך', העיר מקום תאוותו, היא ארץ הקדושה
'אשר ה' אלהיך נתן לך', שהוא תאב מתי
תפקד העיר הינה חמדת הלבבות. ויצו ה'
לכל איש ישראל שלא יאמץ את לבבו וגו',
אלא יתחזק בכל עו ותעצומות למלאות חשק
האחד המיוחד, כי באמצעות מעשה בני אדם,
ובפרט במצות הצדקה, דכתיב (ישעיה נד יג)
'בצדקה תפונני'. וגמר אמר 'מאחיד האביון'
- פרוש מסבת אחיד האביון הידוע, שיעריך
אדם בדעתו שהמעשה הוא לתכלית דבר זה
של משיח ה' שמו חיים. (וזה לשון הספר הקדוש
בית אהרן (לכ"ב תמוז): לכל צדיק יש חלק במשיח
לפי המדה שתמן, ובזה ניחא מאמר הגמרא
(סנהדרין פח:) חזקיהו אומר חזקיהו שמו, רבי
יצאי אומר יצאי שמו, מנחם אומר מנחם שמו
וכו', ולכאורה הוא תמוה, וכי בשביל שהיה
שמו חזקיהו יאמר שגם משיח יקרא שמו
חזקיהו, וכן יצאי או מנחם. אבל לפי מה
שדברנו ניחא, כי זה ידוע כי שמו של אדם
מורה על עצמותו של הדבר אשר בעבור זה
הוא בא בעוה"ז לתמן, וזה ברור ליודעי חן,
כמאמר הפתוב וכל אשר יקרא לו האדם
נפש חיה הוא שמו'. ועתה האמוראים שזכרנו
עם שמותם, ידעו מה שבאו לתמן, ותקנו
בשלמות כל אחד חלקו כל חלקו שיש לו
במשיח, אשר זה החלק שמו חזקיהו וזה
החלק שמו יצאי, וזה החלק שמו מנחם וכו'.
לפיכך זה אומר חזקיהו שמו וזה אומר ינון
שמו, וזה אומר מנחם שמו, ואלו ואלו דברי
אלקים חיים. - לפיכך גם הצדיק השלם
בעל אור החיים אמר ששמו חיים - הכל

נתון תתן לו ולא ירע לךךך בתתךך לו (טו י)

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אַזולאי זיע"א

יש יתרון לגותו מאה פעמים דינר
לצדקה מאשר לגותו בפעם אחת מאה
דינר, אך כאשר צריך יתן בפעם אחת

אֶפְשָׁר לְרַמֵּז בְּמַה שֶׁכָּתַב הַרְמַב"ם בְּפִרְוֹשׁוֹ
בְּאֲבוֹת (פ"ג מט"ו) וְהַלֵּל לְפִי רוֹב
הַמַּעֲשֵׂה, שֶׁאִם יִתֵּן ק' דִּינָרִין בְּפַעַם אַחַת
וְחָשַׁב מִצְוָה אַחַת, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִתְתֵּם בְּפַעַמִּים
רְבוֹת וַיְהִי בְּמַה מִּצְוֹת. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב 'נָתַן
תַּתְּן' כְּפֶל וָרְבוּי נְתִינֹת כְּדִי שֶׁתְּקַיֵּם מִצְוֹת
הַרְבֵּה, 'וְלֹא יִרַע לְכָרְךָ בַּתַּתְּךָ לֹא' בְּאִפְסָן זֶה
מַעֲט מַעֲט, 'כִּי בְּגִלְל הַדְּבָר הַזֶּה 'כָּרְךָ ה'
אוֹתָךְ בְּכַל מַעֲשֵׂיךָ וּבְכַל מִשְׁלַח 'דִּידך' כְּלוֹמֵר
בְּרְבוּי מַעֲשֵׂיךָ וּבְרַב מִשְׁלַח 'דִּידך לִתֵּן טַעוֹן
בְּרַכָּה עַל כָּל פַּעַם וְדו"ק.

אִי נִמְי אֶפְשָׁר, דִּהְגַּם דְּטוֹב לִתֵּן בְּפַעַמִּים
רְבוֹת אִם יִהְיֶה הָאִפְסָן שֶׁצָּרִיךְ לִתֵּת הַרְבֵּה
בְּפַעַם אַחַת יִתֵּן כְּפִי הַעֲנָן. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב 'נָתַן
תַּתְּן' פַּעַמִּים הַרְבֵּה, 'וְלֹא יִרַע לְכָרְךָ' שֶׁכּוֹלֵל
גַּם יִצַּר הַטוֹב בַּתַּתְּךָ לוֹ בְּפַעַם אַחַת אִם
תַּצְטַרְךָ לְךָ וְתַסְבוֹר שֶׁהַפְסָדְתָּ, 'כִּי בְּגִלְל
הַדְּבָר' שֶׁבְהִכְרַח נִתְּתָ בְּפַעַם אַחַת 'בְּכָרְךָ' וְגו'
דִּהַלְל לְפִי הַעֲנָן. אִי נִמְי בְּמַה שֶׁכָּתַב בְּפִסְקֵתָא
'נָתַן תַּתְּן' אִם נִתְּתָ הַרְבֵּה תַּתְּן לוֹ עוֹד, אִם
כָּא לְשֵׁאוֹל ע"ש. וְאָמְרוּ שְׂאִין לִתֵּן מִתְּנוּתוֹ
לְכַהֵן אַחֵד, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב 'נָתַן תַּתְּן' ק' פַּעַמִּים
לוֹ, 'וְלֹא יִרַע לְכָרְךָ' דְּאִין לִתֵּן הַרְבֵּה מִתְּנוֹת
לוֹ, 'כִּי בְּגִלְל' וְגו' דִּהֲכָא שְׂאִי שֶׁהוּא שׁוֹאֵל:

תניא

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

ע"י נתינת צדקה מהממוון שהתיגע
עליו הודה האדם את נקדת פנימיות
לבו מהקלפה

הַזֶּה בְּלֶהֱב יְסוּד הָאֵשׁ הָאֱלֵקִית שֶׁכֶּלֶב יֵשׁ

וְעִשִׂיתָ כָּל מְלֹאכְתְּךָ' (שמות כ ט) - שִׁיְהִיָּה
בְּעֵינֶיךָ כְּאֵלוֹ כָּל מְלֹאכְתְּךָ עֲשׂוּיָה וְלֹא חֶסֶר
כְּלוּם, וַיְחֻזַּק בְּאֵמוּנָה וּבְכַטְחֻוֹן. וְכֵן שֶׁמְטָה
שֶׁהִיא שְׁנָה שְׁלֵמָה - 'שִׁתּוֹקֵךְ מִתִּי יִגִּיעַ שְׁנַת
הַשְּׂמִטָּה, וְאָז מִמִּילָא לֹא יִרַע עֵינָיו בְּאֶחָיו
הָאֲבִיוֹן, וְלֹא יֹאמֵר כְּאֲנָשִׁי הַבְּלִיעַל קָרְכָה שְׁנַת
הַשְּׂבַע שְׁנַת הַשְּׂמִטָּה, אֲדָרְכָה, 'שִׁתּוֹקֵךְ עַל
שְׁנַת הַשְּׂמִטָּה יִבּוֹא וַיְפַטֵּר מִמְּלֹאכָה, וְהַשִּׁי"ת
יִפְרֹגֵם אוֹתוֹ בְּלֹא מְלֹאכָה וְעֲבָדוֹת. וְהִיא מוֹרָה
דְּרַךְ לְאָדָם לְהִיּוֹת לוֹ אֵמוּנָה שְׁלֵמָה וּבְטַחֻוֹן
בְּהוֹרָא וְתַכְרֵךְ שְׁמוֹ, שֶׁהוּא זָן וּמְפָרְגֵם, לֹא
כַחוֹ וְעֵצֶם יָדוֹ מוֹעִיל לְפָרְנִסְתּוֹ.

המכרח להתעסק לפרנסתו ומשתוקק
בכל עת להיות פנוי אך ורק לעבודת
הבורא מבטח שבנו או בן בנו זכה לךךך

וְהַזֶּה מוֹהֵר הַכְּתוּב 'הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה כְּרֵךְ
עִם לְכָרְךָ בְּלִיעַל לֹאמֵר קָרְכָה שְׁנַת
הַשְּׂבַע שְׁנַת הַשְּׂמִטָּה וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאֶחָיֶךָ הָאֲבִיוֹן
וְלֹא תַתֵּן לוֹ, לֹא תֹאמֵר כֵּן, רַק חֻזַּק עֲצֻמְךָ
בְּאֵמוּנָה וּבְכַטְחֻוֹן פְּנִ"ל, וַיִּשְׁתּוֹקֵךְ פְּנִ"ל, וְאָז
מִמִּילָא 'וְלֹא יִרַע לְכָרְךָ בַּתַּתְּךָ לֹא'. מְפָרֵשׁ
הַפְּסוּק הַשְּׂכָר שֶׁל אֵמוּנָה וּבְטַחֻוֹן 'כִּי בְּגִלְל
הַדְּבָר הַזֶּה 'בְּכָרְךָ', וְלִפִּי הַדְּרָשׁ גִּלְגַּל הוּא
שְׁחִזוֹר, דִּהְיִינוּ רָצָה לֹמֵר שֶׁאִם הוּא לֹא כָּא
כֵּנוּ - הוּא כָּא לְכָךְ, דִּהְיִינוּ שֶׁאִם הוּא לֹא
זָכָה שִׁיְפָרֵשׁ אֶת עֲצוּמוֹ מִכָּל וְכָל מַעֲסָקֵי
הָעוֹלָם, רַק שִׁיַּעֲסֵק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת וְצַדִּיק
בְּאֵמוּנָתוֹ יִחְיֶה - רַק שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְעַסֵּק בְּעַסְקֵי
הָעוֹלָם, מְבַטְיֵחוֹ הַתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁכֵּנוּ יְבוֹא
לְאֵמוּנָה וּבְטַחֻוֹן בְּאֵמַת, וְאִם לֹאוּ - כֵּן כֵּנוּ
כָּא, פְּרוּשׁ שֶׁכֵּן כֵּנוּ גְבֹא לְכָךְ, דִּהְיִינוּ שִׁיזָכָה
כֵּן כֵּנוּ לְבוֹא לְהָאֵמוּנָה וּבְטַחֻוֹן בְּאֵמַת לְאֵמַתוֹ.
דִּהַכֵּלֵל שְׁלֹא יִגְרַע מִהַצַּדִּיק עֵינָיו, שֶׁאִם הוּא
הַתַּחִּיל בְּאֵמוּנָה וּבְטַחֻוֹן הִגַּם שְׁלֹא זָכָה לְגַמְרֵי
בְּאֵמַת לְאֵמַתוֹ לְכָךְ, - יִזָּכָה שֶׁכֵּנוּ וּבְנֵי כֵּנוּ
יְבוֹאוּ לְכָךְ:

בזה פודה נפשו משחת, דהיינו בחינת נקדת פנימית לכבו שהיתה בבחינת גלות ושביה בתוך הקלפה גסה או דקה. כמו שגאמר (משלי ד כג) 'מפל משמר נצר לבך', 'משמר' פרוש בית האסורים, ועתה נפדה מהחיצונים בצדקה זו וכו', וזהו (ישעיה א כז) 'ושביה בצדקה וכו'. וזהו גם כן הטעם שנקרא הצדקה שלום, לפי שנעשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים כמאמר רז"ל, דהיינו על ידי פדיון נפשותיהן, הם חלק ה' ממש, מידי החיצונים, ובפרט צדקת ארץ ישראל שהיא צדקת ה' ממש, כמו שגאמר (דברים יא יב) 'תמיד עיני ה' אלהיך בה', ויהי עיני ולבי שם כל הימים' (מלכים א' ט ג) (אגרת הקודש פרק ד):

וצוה הכהן

רבי אהרן שמואל מאוסטרצה זיע"א
(תלמיד המגיד מפורו"ש ורבי פנחס מקורין זיע"א)
תשובת הבעש"ט מדוע הוא מבזבז יותר מחמט

שמעתי בשם החסיד האלהי מו"ה ישראל בעש"ט נבג"מ, אשר שקלו אותו למה הוא מפזר יותר מחמט, והוא נגד מאמר רבותינו ז"ל (כתובות ג.) שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחמט. והשיב הוא ז"ל דלשון מבזבז הוא לשון ביזה, דהיינו מי שאינו נותן בשמחה רק כמו גזל לנפשו, והוא עושה נגד רצונו לקים מצות בוראו, לזה נהנו חכמים שעור שלא יתן יותר מחמט, אכן מי שנותן בשמחה ויש לו תענוג מזה שנותן, אין שעור לדבר.

בן שמעתי מפי מגיד אמת, שאמר בן בשם הבעל שם טוב זלה"ה. והנה כבר ידוע ומפורסם אשר דברי האלהי הקדוש כל דבריו כגתלי אש, ואפלו שיחות חלין שלו היו סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ומלין לצד עילאה ימלל:

ב' בחינות, בחינת חיצוניות וביחינת פנימיות. חיצוניות הלב היא התלהבות המתלהבת מבחינת הבינה והדעת בגדלת ה' א"ס ב"ה, להתבונן בגדלתו ולהליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי אש וכו'. ופנימית הלב היא הנקדה שבפנימיות הלב ועומקא דליבא, שהיא למעלה מעלה מבחינת הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבו בגדלת ה'. וכמ"ש 'ממעמקים קראתיך ה'', מעומקא דליבא (ועד"מ כמו במילי דעלמא, לפעמים יש ענין גדול מאד מאד שכל חיות האדם תלוי בו, ונוגע עד נקדת פנימיות הלב ועד בכלל, וגורם לו לפעמים לעשות מעשים ולדבר דברים שלא בדעת כלל) וזלע"ז ככה הוא ממש בעבודה שבלב וכו'.

ומה שאין כל אדם זוכה למדרגה זו לעבודה שבלב מעומקא דלבא בבחינת פנימיות, היינו לפי שבחינה זו היא אצלו בבחינת גלות ושביה, והיא בחינת גלות השכינה ממש, כי היא היא בחינת ניצוץ אלהות שבנפשו האלהית, וסבת הגלות הוא מאמר רז"ל גלו לבבל שכינה עמהם, דהיינו מפני שהלביש בחינת פנימית נקודת לבבו בזה לעצמת זה, דהיינו בלבושים צואים דמילי דעלמא ותאות עוה"ז הנקרא בשם בבל, והיא בחינת ערלה המכסה על הברית ונקדה הפנימית שבלב, ועל זה גאמר וימלתם את ערלת לבבכם וכו'.

ולכן צריך האדם לעשות בעצמו תחלת מילה זו, להסיר ערלת הלב וקלפה הגסה ודקה, המלבישות ומכסות על בחינת נקדת פנימית הלב וכו' שהיא בגלות בתאות עוה"ז וכו', על ידי נתינת הצדקה לה' ממנו שהיא חיותו, ובפרט מי שמוזנתי ממצמצים ודחיקא ליה שעמא טובא, שנותן מחיו ממש. ובפרטות אם נהנה מיגיע פפיו, שאי אפשר שלא עסק בהם פעמים רבות בבחינת נקדת פנימית הלב מעומקא דלבא, כמנהג העולם בעסקיהם במשא ומתן וכהאי גוונא, והרי עתה הפעם בשמפזר מיגיעו ונותן לה' בשמחה ובטיב לבב, הנה

ראש חדש אלול, או בראש חדש כִּשְׁתָּל בִּשְׁבַת זֶה. וְנֶאמַר שֶׁם וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ וְכוּ'. וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' – שִׁיחֵיו מִלְמָדִים כָּל שֵׁם הַיְיִוָּה שְׁמוֹרָה בְּכָל עֶשֶׂר סְפִירוֹת. וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ' – 'שְׁלוֹם' הֵיִינוּ מֵיֵצֵר הָרַע, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ כְּמָה פְּעָמִים, 'וְרַב שְׁלוֹם' מוֹרָה בְּלֹא שְׁעוֹר, וְהֵיִינוּ שִׁיחֵיהָ אֲתַפְּנִי יֵצֵר הָרַע מֵהִלָּב מִכָּל וְכוּל. וְזֶה מִפְּטִירֵין קִדְּם רֹאשׁ חֲדָשׁ אֱלוֹל או בְּרֹאשׁ חֲדָשׁ אֱלוֹל, שֶׁחֲדָשׁ זֶה הַזְּמַן לְתַקֵּן שִׁיחֵיו נִגְאָלִין בְּתַשְׁרֵי עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה.

שיכות ההפטרות לפרשת ראה

וַיֵּשׁ לוֹ שִׁיכוֹת לְהַפְרָשָׁה זֹו שֶׁנֶּאֱמַר רְאֵה אֲנִי נִתֵּן לְפָנֶיךָ יְיָ, שֶׁפִּתַּח בְּלִשׁוֹן יְחִיד וְאַחַר כֵּן אָמַר 'לְפָנֶיךָ', לְשׁוֹן רַבִּים. וְכַתֵּב בְּבַעַל הַטּוֹרִים שֶׁהוּא מֵה שֶׁאֲמַרו (עֵירוּבִין נד:): כִּיצַד סִדֵּר מִשְׁנֵה וְכוּ' נִכְנַס אֲהָרֹן וְשָׁנָה לוֹ מִשֵּׁה פָּרְקוֹ וְכוּ', נִכְנַסוּ בְּנָיו וְשָׁנָה לָהֶם מִשֵּׁה פָּרְקוֹ וְכוּ'. וְדַקְדְּקוּ הַלְשׁוֹן 'פָּרְקוּ' ו'פָּרְקוּ'. הֵיִינוּ שֶׁלֵּמַד לְכָל אֶחָד הַדְּבָרֵי תוֹרָה הַמֵּיחָד לוֹ לְשִׁשׁוֹ, שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ דְּבָרֵי תוֹרָה הַמֵּיחָד לְשִׁשׁוֹ נִפְשׁוּ בִּיחׁוּד. וְזֶה שֶׁאֲמַר 'אֲנִי נִתֵּן לְפָנֶיךָ' – לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּכֻלָּל נִתֵּן הַשִּׁי"ת הַדְּבָרֵי תוֹרָה, וּמְכַל מְקוֹם אָמַר 'רְאֵה' – לְכָל יְחִיד וְיְחִיד הַדְּבָרֵי תוֹרָה הַמֵּיחָדִים לוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר שָׁנָה לוֹ פָּרְקוּ:

מסכת אבות פרק ו'

בְּכָל יוֹם וַיּוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאָה מֵהַר חוֹרֵב וְאוֹמְרָה אוֹי לָהֶם לְבָרִיּוֹת מַעֲלֹבוֹנָה שֶׁל תוֹרָה (מ"ב)

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זי"ע א'

מחשבות והרהורי תשובה הבאים לאדם הם הבת קול היוצאת בכל יום שֶׁמֵּעֲתִי קִשְׂיָא מִמּוֹרֵי בְּעִנְיָן מֵה שֶׁאֲמַרו בְּש"ס בְּכָל יוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאָה כו', שָׂאֵם

אִישׁ כְּמַתַּנֵּת יָדוֹ כְּכַרְכַּת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ (טו יז)

של"ה הקדוש

רבי ישעיה הלוי הורוויץ זי"ע א'

'איש' כמתנת' ידו - מתנת האדם לצדקה אינה מכחו אלא מסייעת דשמיא

אִישׁ כְּמַתַּנֵּת יָדוֹ כְּכַרְכַּת ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. יָשׁוּב אֵלָיו הַכִּפְּי"ן הוּא כֵּן, אֵל יַחֲשׁב הָאָדָם כִּשְׁהוּא מִפְּנֵי וְנוֹתֵן מַתַּנֵּת יָדוֹ מִפֶּשׁ, כִּי מִשָּׁל הַקַּב"ה הוּא שֶׁהַזְּמִין לוֹ, וְכִמוֹ שֶׁאֲמַר דּוֹד הַמְּלִיךְ ע"ה (דברי הימים א' כט יז) 'כִּי מִמֶּךָ הַכֹּל וּמִיִּמְךָ נִתְּנוּ לָךְ', וְזֶהוּ 'כְּמַתַּנֵּת יָדוֹ' וְלֹא מַתַּנֵּת יָדוֹ מִפֶּשׁ.

וְאָמַר 'כְּכַרְכַּת ה' אֱלֹהֶיךָ', בֵּא לומר וּלְהַזְהִיר גַּם כֵּן לְהַפְּדוֹ, שֶׁאֵל תַּחֲשׁב שֶׁבְּרַכַּת ה' אֱלֹהֶיךָ הִיא כְּפִשׁוּטָה, נוֹתֵן וּמִשְׁפִּיעַ, וְזֶה אֵינוֹ כִּי אֵין הַקַּב"ה נוֹתֵן בְּרַכָּה אֲלָא מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר מִלְמַטָּה, וְיִבְרַכֵּת ה' אֱלֹהֶיךָ' בֵּא מִבְּרַכַּת הָאָדָם, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל טו ח) 'פִּתַּח תִּפְתַּח', אִם אֲתָה לְמַטָּה תִּפְתַּח יָדְךָ לְעִנְיִים אִזּוֹ הַקַּב"ה פּוֹתַח גַּם כֵּן, וְכֵן 'נִתֵּן תִּתֵּן'. וְזֶהוּ 'כְּכַרְכַּת ה'' וְלֹא בְּרַכַּת ה', כִּי בְּרַכַּת ה' בָּאָה מִבְּרַכְתְּךָ. וְדְבָרִים אֵלָיו יִשִּׁים הָאָדָם אֵל לְבוֹ כִּשְׁמִפְּנֵי וְנוֹתֵן, שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן אֶת שְׁלוֹ, רַק הַפְּקֵד בְּיָדוֹ מֵהַקַּב"ה, וְיַחֲשׁב גַּם כֵּן שֶׁלֹּא יִשְׁפַע מִלְמַעְלָה עַד שִׁתְּעוֹרֵר מִלְמַטָּה. עַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר בְּמַצְוֵה זֹו, וְכֵן כְּכָל הַמַּצְוֹת, כְּמִבְּאֵר הָעִנְיָן הַזֶּה בְּאַרְבַּע בְּמִקּוּמוֹ:

הפטרות

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע א'

טעם להפטרות ענינה סערה קדם חדש אלול הפטרות ענינה סערה מפטירין תמיד קדם

לקוטי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

לכל אחד מבעלי התורה אות מיוחדת בתורה

מהו ענין למוד אות אמת. רק כל אחד מבעלי תורה האמתים יש להם אות מיוחד בתורה הקדושה, ומי שמבין, כשלומד בספריו מרגיש עקר אות שלו. והנני מכיר אות של המהר"ל מפראג ז"ל, ועל ידי זה אוכל לפרש בכל התורה הקדושה מה שהיה המהר"ל ז"ל מפרש בקאן. וכן אני מכיר אות של הרבי מלובלין ז"ל, ובכילתי לפרש על כל פסוק מה היה הרבי ז"ל אומר:

שבת מברכים אלול

חיים שימלא ה' משאלות לבנו לטובה (ברכת החדש)

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

האדם אינו יודע מה טוב עבורו, לכן מבקשים 'שימלא ה' משאלותינו' רק אם הם 'לטובה'

מבקשים בברכת החדש 'שימלא ה' משאלות לבנו לטובה, אף שלכאורה הוא יתור לשון, כי ברור שמשאלות לבו של אדם הנם לטובתו. אלא שאדם בחסר ידיעתו לא יודע מה באמת טוב בשבילו, לפעמים הוא תאב ומבקש דבר מסוים והוא לא יודע שזה עלול לגרם לו רעה גדולה, לעמת זאת מה שנתאף לו לפעמים כצרה גדולה היא באמת טובה וישועה עבורו, לכן מבקשים 'שימלא ה' כל משאלות לבנו' רק אם הם אכן 'לטובה' וכו'.

אדם קרוץ מחמור לא יכול להבין איזה דבר לתועלתו ואיזה מקרה לרעתו. עליו לבטח בה' ולדעת שכל מה שה' עושה עמו הוא לטובה, לכן קבל באהבה את כל הבא

אין מי ששומע את הכרוז למה מכריזין, ואם יש שומע, קשה שהחוש מכחישו, כי מי זה יאמר ששמע כרוזין מלמעלה, ואף אם ימצא אחד שיאמר ששמע, מי הוא הפתי אשר יאמין לדבריו, ואם פן לאיזה תועלת הוא הכרוז ללא יועיל.

ותרין הוא ו"ל על דרך זה, הגם שאין זה לשונו. דאיתא בפ"ס (חגיגה ה:) רבי יהושע פן חנניה הוי קאי קמי קיסר, אחוי ליה ההוא מינא עמא עמא דאחדרינהו מריהו לאפיה, אחוי ליה איהו עוד ידו נטויה וכו', מאן דלא ידע במחוג ליתוי קמי מלכא וכו'. ויש להבין זה הענין, למה דברו ברמז ולא על ידי דבור מפורש, וגם לאיזה תועלת מביא הש"ס זה.

ונראה לומר דיוצא לנו מזה רמז מוסר בענין הכרוזין של מעלה, שאינו דבור, כי אין אמו ואין דברים שם למעלה, כי הדבור הוא גשמי, וראיה לזה כי מלכותא דארעא פעין מלכותא דרקיע (ברכות נח.), ואין דרך ארץ לדבר המלך הרבה עם שריו ויועציו, כי אם ברמז, וכאשר גם עתה במלכות ישמעאל הוא כף הנקנתו.

וזהו שהודיענו הש"ס, שגם הכרוזין היוצאים ממלך מלכו של עולם הוא ברמז, וצריך ידע במחוג רמז הכרוז, והוא על ידי המושבה שבאין לאדם בכל יום הרהורי תשובה, שהוא מחמת הכרוז, או על ידי שאר דברים הנודעים למי שעיניו שכל לו, שלא יהיה מפלל אלו שנאמר בהם (תהלים לב ט) 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ונסן וכו'', רק כשנתעורר בעולם איזה פחד ויראה ידעו שמרמזין להם מלמעלה שידבקו בשרש היראה וכו"ל, וכשנתעורר איזה שמחה בעולם ידבק בשמחת עבודת השי"ת, וכיוצא בזה, ישמע חכם ויוסף לקח, ודפח"ח:

הלומד מחברו פרק אחד כו' ואפלו אות אמת צריך לנהוג בו כבוד (א"מ)

באלה לא שב, בידוע שיצא מהכלל, ואין לו חלק בין ישראל, ונפשו לא מטהרה. ולהיות שעתה זמן תשובה לכל, גדול וקטן שם הוא נמצא, נשלם רצון הבורא ברוך הוא, שזה היה קדימת רצונו ברוך הוא, וימים יצרו רק לעבדו ביראת הרוקמות, לשלל ימים זולתם שאין מעוררים בני ישראל לעבד עבודת בוראם, הן המה ימים שאין לו יתברך בהם חפץ, ולא לכיין זה היתה הבריאה, לכן ימים אלו מראש חדש אלול נקרא ימי רצון, ימים שעלו ברצונו יתברך, כי כך עלה ברצונו הקדום (דרוש לר"ה):

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוֹנִיץ זיע"א

כל השנה יהיה ירא שמים ועל כל פנים יתעורר בחדש אלול לחזור בתשובה **יעשר** תעשר את כל תבואת ורעף (יד כב). הנה אדמו"ר הצדיק מורנו אלימלך וצ"ל פרש דרך רמז מה שאמרו חז"ל (ראש השנה ב) באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, ובי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי. דאיתא בזה"ק (תיקוני תיקוני) דמעשר רמזו לינאה, פי י' ינאה בנודע, והנה דעת הפנא קמא מי שמתנהג כל השנה בדרך הקסילים, רק בראש חדש אלול הוא מתעורר לתשובה ולינאת ה' יתברך, הוא כמו בהמה שאין לו דעת אדם. וזהו שאמרו באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאז מי שיגש לו דעת בהמה מתעורר לינאה הנרמז במעשר, פי מי שהוא בבחינת אדם ירא ה' יתברך כל השנה פלה. ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, פרוש שמי שמתעורר על כל פנים בראש חדש אלול הוא גם כן בבחינת אדם, אכל מי שממתין עד באחד בתשרי והוא ראש השנה יומא דדינא דכולי עלמא, ואז רק משיג הינאה הוא מעשה בהמה, פי על כל פנים צריך לדרש שלוש יום קדם, ודברי פי חכם חן.

וכן נפרש הפסוק בענין זה, דמתהווי על כל פנים בחדש אלול שיתעורר כל אדם

עליו, הן לטובה והן מה שנדמה לו רעה, כי בודאי שגם זו לטובה אלא שטחו עיני מראות

באור הפסוק יראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה לפי הנ"ל

בנה נפרש הכתוב יראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, להורות לבני ישראל שרק 'אנכי' – השי"ת בעצמו, יודע ומכיר מהו 'ברכה' ומהו 'קללה', אצל בני אדם מה שנדמה להם ברכה יכול לפעמים להיות קללה, ומה שנראה קללה יתכן שהוא ברכה, לכן צריך האדם לבטח בה' והוא יעשה הטוב בעיניו.

'אני לדודי' – אשא עיני אל הבורא, כי רק הוא יודע מה טוב עבורי

בשבת הקרובה מברכים חדש אלול, ודורשי רשומות אמרו אלול ר"ת 'אני לדודי ודודי לי' (שיר השירים ו ג), 'ש לרמז לפי דרכנו, שהאדם נושא עיניו לדודי' בכל הענינים, פי הוא בעצמו לא יודע מה לבקש, לכן הוא משליך יתבו על השי"ת שיגמרו בעדו לטובה. ודודי לי' – שהשי"ת דורש רק את טובתו ואין לו שום נגיעה עצמית, כי הרי הכל צריכים לו ואין הוא צריך לכלום, אכן בזכות ששם בה' מבטחו, זהא ודודי לי' – שהשי"ת ישגיח עליו בעינא פקיתא ויצילו מכל רע (דרשות חורשי ראה תשמ"ב):

חדש אלול

אור המאיר

רבי זאב וואלף מוויטמיר זיע"א
ימים אלו נקראים ימי רצון - כי אין לה אדם מישראל שאינו מתעורר בהם וממילא נשלם רצון הבורא בבריאה **ימים** אלו נקראים ימי רצון, הארבעים יום שיהיה משה רבנו בחר בימי רצון (ראה פדר"א פמ"ו), ואני נתתי טעם לשבח למה נקרא ימי רצון, כי אין לה אחד מישראל שלא יעורר לבו בקרבו עתה בחדש אלול, ואם גם

לעבר על שום אחת מהנה גדולה או קטנה, דבנה ימצא רחמים לפני ה' ויקבל תשובתו, כמו שכתוב (משלי כח א) 'ומודה ועזב ירחם'. והנה כשתחשב ראשי תבות וסופי תבות דשלושה תבות אלו, ומודה ועזב ירחם הוי גימטריא 'באלול', והכונה משום דהנה סליק אדעתין, כיון דבכל חדשי השנה אין האדם מתעורר לעשות תקות לעצמו כמו בחדש הזה, מהראוי שלא תקבל תשובתו, דמאי שנא כל החדשים הוא יאן ונרדם, ועכשו בא לקום משנתו.

אמנם הקב"ה יתברך שמו הוא רחמן מלא רחמים, ומרב רחמים מקבל השכים אפלו היו בשאר חדשי השנה ישנים ונרדמים מעבודתו יתברך, כשיתעוררו בחדש הזה מקבל אותם. ומטעם זה נקמו אלול ב'מודה ועזב ירחם', לומר דמהראוי כיון שכל חדשי השנה האדם היה יאן, ובחדש הזה דנקא נתעורר לקום משנתו, הנה אמניא דקימה זו לאו שמה קימה, משום הכי אשמועינן, דהקב"ה מרב רחמנותו מקבל תשובתו ומרחם עליו.

והיא גופה דאשמועינן ברמז 'אני לדודי ודודי לי' דהוא ראשי תבות 'אלול', לומר כיון שהקב"ה חושב לי דוד מרב אהבתו אותי, אף על פי שנתעצלתי כל חדשי השנה ולא נתתי לב לשוב, ולא נתעוררתי עד החדש הזה שהוא אחרית שנה, אפלו הכי מרב אהבתו אותי שמת בתשובתי, ואמר לי דודי אתה, קבלתי אותך ברצון, לא תירא ולא תחת:

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

בדורות הקודמים פסקו ממשא ומתן בחדש אלול

בחדש אלול צריך האדם להכין את עצמו על ראש השנה, כמו שהיו עושים הצדיקים הקודמים שהיו בנעוריהם בעלי משא ומתן בכל השנה, ובחדש אלול פסקו כלם מן המשא ומתן ונאספו יחד:

בתשובה בכל יום, ולהתחרט על עוונותיו אשר עברו על ראשו ולהתמרמר עליהם וכו', וזה שאמר 'עשר תעשר', דהיינו בבחינת היראה הנקמו להתחרט ולהתעורר, 'את כל תבואת ורעך' מה שפגם בורעו כנ"ל, היוצא ממנו שנה שנה מה שפגם מנעוריו.

ואמר הכתוב 'וכי ירבה ממך הדרך', דהיינו שלפעמים אדם מתעורר בתשובה אבל נפשו מרה לו מאד, פי דמה בעיניו שהוא מרחק מאד מה' יתברך, וכבוד עליו הדבר שישוב לבוראו יתברך על ידי סגופים ושאר ענגים. ונקרא בפסוק 'כי ירבה ממך הדרך', הוא דרך תשובה הנפתח בחדש אלול, בסוד 'הנותן בים דרך' (ישעיה מג טו), כנודע מדברי האר"י ז"ל וכמו שכתבתי במקום אחר מזה. על כן העצה היעוצה על כל פנים לקבל על עצמו התשובה, ולהיות נכסף ומשתוקק מתי ירבה לשוב כראוי. וזה שאמר 'ונתת בכסף', לשון תאנה כמו 'נכסף נכספתה' (בראשית לא ו), שיהיה לך על כל פנים חשק לתשובה. 'וצרת הכסף בדרך', עד אשר תוצה לבהירות, 'והלכת אל המקום אשר יבחר ה'':

שערי ארוכה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

על אף שמתעצל האדם מלשוב בכל חדשי השנה ונזכר רק בחדש אלול חומל עליו הבורא ומקבלו ברצון

אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים (שיר השירים ו א). כתבו הראשונים ז"ל אני לדודי ודודי לי ראשי תבות 'אלול', לרמוז דאפלו שבשאר ימות השנה האדם טרוד ואינו נותן לב לעבודתו יתברך, חובה עליו בחדש הזה להתעורר משנתו וליאזר חיל ולשנס מתניו, ולחפש ולתור חפוש אחר חפוש בחורין ובסדקין, כל מקום שמכניסין בו חמץ להוציאו משם כמרא ונחצינא, לבל יראה ובל ימצא. ויתודה ויתחרט בכל יום ויום בחדש הזה מכל מה שעבר עליו, ויקבל עליו שלא לשוב עוד

סְפוּרֵי הַחֲסִידוֹת

שתהיו זְהִירִים בְּכַבּוּד וּבַתּוֹרָתוֹ כִּי קָדוֹשׁ הוּא. וְאַסְפֹּר לָכֵם: יוֹדְעִים אַתֶּם הֵיטֵב כִּי עֲבוֹדַתִּי לְדַפֵּק לִפְנֵי עֲלוֹת הַשַּׁחַר בְּפִתְחֵי בְּנֵי הָעִיר לְעוֹרְרָם לְקוֹם לְעֲבוֹדַת הַבּוֹרָא, וּבְכָל יוֹם כְּשֶׁאֲנִי מֵגִיעַ לְבֵית רַבְּנוּ הָרַב דְּפָה הַגָּנִי נִכְנָס לְבֵיתוֹ לְכַמֵּה רְגָעִים, וְתִמְיֵד אֲנִי מוֹצֵא שֶׁהוּא יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד וְעַל יָדוֹ יוֹשֵׁב אִישׁ שְׂאֵנִי מְכִיר, וּפְעַם שְׂאֵלְתִי אֶת רַבְּנוּ הָרַב מִי הוּא הָאִישׁ שְׁלוֹמֵד עִם כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ בְּהַשְׁכָּמָה, וְהַשִּׁיב לִי כִּי זֶה הוּא אֱלִיהוּ הַנְּבִיא. זְכוּר לטוֹב.

פַּעַם אַחַת אָרַע שְׂאֵחֲרַתִּי מַעֲט וְנִכְנַסְתִּי לְבֵית רַבְּנוּ הָרַב, וּמִצָּאֵתִי שָׁהָה הוֹלֵךְ וְאוֹחֵז שְׂתֵי נְרוֹת בְּיָדָיו וְעָמַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים, אֶחָד מֵהֶם הָיָה כִּי שָׁהָה רָגִיל לְהִיְוֵת בְּבֵיתוֹ בְּהַשְׁכָּמָה (אֱלִיהוּ הַנְּבִיא כְּאָמֹר), וְהַשֵּׁנִי הָיָה כֹּתֵר שֶׁל זָהָב עַל רֹאשׁוֹ. וְאַחַר שֶׁהֶאֱנָשִׁים יָצְאוּ וְהִלְכוּ וְרַבְּנוּ הָרַב חֹזֵר לְמַקוֹמוֹ לְלַמֵּד שְׂאֵלְתִי אֶת רַבְּנוּ, מִי הוּא הָאִישׁ שֶׁכֹּתֵר שֶׁל זָהָב עַל רֹאשׁוֹ, וְהַשִּׁיב לִי: זֶה מְנַשֶּׁה בֶן חֲזַקְיָה, וְשְׂאֵלְתִי אוֹתוֹ מַה לְמַנְשֶׁה בֶן חֲזַקְיָה בְּבֵית רַבְּנוּ?

וְהַשִּׁיב לִי רַבְּנוּ, שְׁבָאָה אֵלָיו לֹא זָה עֵתָה שְׂאֵלָה מֵאֵת רַב אֶחָד, עַל אוֹדוֹת אִישׁ חֲסִיד בְּעִירוֹ שֶׁעָמַד וְשִׁבַּר כָּל הַצְּלָמִים וְהַפְּסָלִים בְּבֵית הַסְּמָאָה שְׁלָהֶם, וְנִמְסַר אוֹתוֹ חֲסִיד לְהַמְשָׁלָה וְיָצָא דִּינוֹ לְמִיתָה, וְנִזְמַנְו אֶת פֶּסֶק הַדִּין. וּבְאוֹתָהּ עִיר נִמְצָאָת חֲבֵרַת גַּמ"ח, שְׂמֻשְׁלָמִים אֶת דְּמֵי הַכְּתָבָה לְאֵלְמֵנוֹת עֲנִיּוֹת שְׂבַעֲלִיהֶן לֹא הַשְׂאִירוּ נִכְסִים לְסַלֵּק בָּהֶם אֶת הַכְּתָבָה, וּכְשֶׁבָאָה אֵלְמֵנוֹת אוֹתוֹ חֲסִיד אֶל הַגַּבְּאִי שֶׁל חֲבֵרַת גַּמ"ח שִׁיתָן לָהּ אֶת דְּמֵי הַכְּתָבָה, לֹא רָצָה לְתֵת לָהּ, בְּאוֹמְרוֹ שְׂלִפִי תַּקְנַת הַכְּתָבָה נוֹתְנִים הֵם רַק לְאֵלְמֵנוֹת שְׂבַעֲלִיהֶן מִתּוֹ כְּדָרְךָ כָּל הָאָרֶץ, וְלֹא לְמֵאֲבָדִים עֲצָמִים לְדַעַת, וְאוֹתוֹ חֲסִיד הָיָה נִחְשָׁב אֶצְלָם כְּעֵין מֵאֲבָד עֲצָמוֹ לְדַעַת. וּבָא הַעֲנָן הַזֶּה לְדִין תּוֹרָה לִפְנֵי רַב הָעִיר וְהָרַב שָׁלַח אֶת הַשְּׂאֵלָה אֵלָיו, וְהָיָה הוּא

רָאָה אֲנֹכִי (יא, כו)

מִסְפָּר עַל הַרְה"ק רַבֵּי הַרְשָׁלִי אִישׁ כֶּפֶר גִּדּוֹל שָׁהָה נִחְשָׁב כְּצַדִּיק נִסְתָּר וּגְדוּלֵי דוֹרוֹ הָרַבוּ לְכַבְּדוֹ וּלְהַעֲרִיצוֹ. פְּעַם בְּקָרוּ בְּבֵיתוֹ הַרְה"ק רַבֵּי אַבְרָהָם מוֹשֶׁה מוֹפְשִׁיטְהָה זִיע"א וְהַרְה"ק רַבֵּי יַחֲקֹק מוֹזְרוֹקִי זִיע"א וְאָמְרוּ לְתַהוֹת עַל קַנְקָנוֹ.

הַדְּבָר הָיָה בְּפִרְשֵׁת רָאָה, פְּתַחוּ שְׁנֵי הַצַּדִּיקִים בְּדַבְרֵי תּוֹרָה וּבִקְשׁוּ מִרַבֵּי הַרְשָׁלִי שְׂגִיד אֵף הוּא דָּבַר מַה, וְכָךְ הִשְׁבּוּ לְבַחֵן אוֹתוֹ. נִעְנֶה רַבֵּי הַרְשָׁלִי וְאָמַר, מַה יְכוֹל כְּפָרִי כְּמוֹנֵי לוֹמֵר? תּוֹרָה כְּפָרִית. כְּתוּב ר'רָאָה אֲנֹכִי פְרוֹשׁ יִסְתַּכַּל כָּל אֶחָד בְּאֲנֹכִי שְׁלוֹ, אֵל יִפּוֹל לְעַבְרוֹ שֶׁל הַיּוֹלֵת וְאֵל יַעֲמִידָהּ לְבַחֵינָהּ.

(לבוש יוסף)

וּנְתַצְתֶּם אֶת מְזַבְחֵיכֶם וְשִׁבְרֵתֶם אֶת מִצְבְּחֵיכֶם (יב, ג)

הַתְּנַגְּדוֹת גְּדוּלָה הָיְתָה לְהַרְה"ק הַרְבִּי ר' שְׂמַעֲלֵקָא מְיִקְלֶשְׁבוֹרְג זִיע"א מְבַנֵּי עֲדַתוֹ עַל הַתְּנַהֲגוֹתוֹ בַּחֲסִידוֹת, וְעַן שָׁהָיו כָּלֶם מוֹתַנְגָּדִים לְדָרְךְ הַחֲסִידוֹת. וּפְעַם עָשׂו אֶסְפָּה גְדוּלָה וְהַחֲלִיטוֹ לְהַסִּיר אֶת הַרְה"ק מִמִּשְׁמֵרָתוֹ, וְחָתְמוֹ כָּלֶם עַל הַכְּתָב וְנִתְּנוּ אֶת הַכְּתָב לְשִׁמּוֹשׁ הָעִיר שִׁמְסַר אוֹתוֹ לְהַרְה"ק ר' שְׂמַעֲלֵקָא, וְאוֹתוֹ שִׁמְשׁ הָיָה אִישׁ יִשְׂרָ וְצַדִּיק וְתַמִּים בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים, וְשָׂאֵל הַשְּׂמֻשׁ בְּתַמִּימוֹת לְהַבְעִיל בְּתַיִם מְטוֹבֵי הָעִיר עַל סַבַּת הַדְּבָר, וְאָמְרוּ לוֹ כִּי עַל פֶּסַח הַרְבָּנוֹת דְּפָה עִיר נִיְקְלֶשְׁבוֹרְג יִשְׁבוּ מְדוּר לְדוֹר גְּאוּנֵי עוֹלָם וְלֹא הַתְּנַהֲגוּ בְּדָרְךְ הַחֲסִידוֹת, וְעֵתָה הָרַב דְּפָה הַתְּנַהֲגוּתָיו הֵם בְּדָרְךְ הַחֲסִידוֹת, וְלִכֵּן אֵין בְּרַצוֹנָנוּ שְׂיִשֵּׁב עַל פֶּסַח הַרְבָּנוֹת פַּה.

קַפֵּץ הַשְּׂמֻשׁ וְאָמַר, תְּדַעְנוּ שֶׁרַבְּנוּ הָרַב אב"ד הוּא צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם! לִכֵּן עֲצַתִּי

אחר כך כאשר גלה לו זאת, נפלה בדעתו תשובה זו, ושמח בתשובה זו שנפלה בדעתו.

(ליקוטי יהודה בשם שש"ק)

כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו (טו, ח)

מפגל הנה הרה"ק רבי יעקב אביחצירא האביר יעקב זיע"א במתן צדקה לעניים, מפקפו הוזיל על קצה גבול הניכולתו, ואף להתרמת אחרים הנה מוסר נפשו, שכן יצא למסעות ארצים, שנמשכו שבועות וחדשים בהטלטלות מיגעת בדרכי חתחתים, בהשליכו חיו מנגד ובמוסרו נפש, למען הביא רוחה לאביוני עמו המתגוררים בתאפילת. גם בעת שעבר בערים ועירות בקחוזותיה השונים של מרוקו, נהג רבנו להפריש מכספי הצדקה ולחלק לעניי המקום.

פלא מפלא הדבר, שהרה"ק עצמו הזיר עצמו מהנאת קמון, ומאוס הנה חש מהפסף, עד כדי כך שלא היה נוטל הפטבעות בידו, אלא פושט מטפחת בד ובתוכה היו מניחים את הפעוּת. ואף בכך לא היה לו די, אלא שעם שובו לביתו היו מוריקים את הפסף לקפתו של גבאי הצדקה, ומיד היו מכבסים את המטפחת, לבל יותר בה ריח של פסף.

מגוריו בבית פשוט ב'מלאח' - הרחוב היהודי - שבפני ריסאני, כשהוא מצטמצם בהוצאותיו וחי בפשטות גדולה. עד כדי כך, שפאשר מצא פעם מעיל עליון חדש, אמר: "אין לי מה לעשות בבגד נוסף", ושלח את אחד מאנשי שלומו, שיתן את הבגד לפלוני העני שהבחין בבגדו שהוא קרוע.

ככל היוצא מפיו - יעשה. גם מלים שנאמרו כלאחר יד, עשו רשם ופעלו פעלה גדולה

מעיו בדבר הלכה זו, ומחמת שאותו חסיד תמן קצת את חטא הצלם בהיכל, בא מנשה בן חזקיה אליו ובקש ממנו שימלא את בקשת האלמנה ושיפסוק לה את דמי כתבתה לתת לה. ומזה תדעו מי הוא רבנו הרב דפה....

ותמיד בעת שספר הרה"ק רבי בונים מפרשיסחא מעשה זה סיים: צאו וראו כי כמה גדול היה השמש הצדיק הנסתר, שבכל יום זכה לגלוי אליהו הנביא זכור לטוב, ולא הרגיש בנפשו שום התנשאות, אלא הנה משבח ומפאר את רבנו הרב מניקלשבורג שאליהו הנביא זכור לטוב בא אליו ללמד עמו.

(זכותא דאברהם)

לא תאכל וגו' תעבה (יה, ג)

מובא שפעם אחת הלך הרה"ק החדושי הרי"מ זיע"א עם הרב ר' דב בעריש מייזליש זצ"ל אל גביר אחד מווארשא לפעל אצלו אינה ענו, ואותו איש היה כופר רחמנא לצלן ואוכל טרפות, והמה באו אצלו בעת אשר אכל ארוחת צהרים, וברך אותו הרה"ק החדושי הרי"מ זיע"א בזה הלשון: עסט מיס א גוטען אפעטיט (שיאכל לתאבון).

ואמר לו הגביר, אם הרבי היה יודע שאני אוכל בעת מאכלות אסורות בודאי לא הי' מברך אותי 'לתאבון'. והשיב לו הרה"ק החדושי הרי"מ זיע"א: במקד ברכתי אותך בבך זה פדי שתהיה אוכל לתאבון ולא להכעיס, שבאם היית אוכל בלי חשק היה זה 'להכעיס'

ואמר החדושי הרי"מ אחר כך להרב ר' בעריש מייזליש זצ"ל שבשעה שברך אותו לא ידע שהוא אוכל רחמנא לצלן טרפות, אבל

בתלמידיו, לפתע באמצע הלמוד הפסיק רבנו האר"י ואמר 'ברוך דין האמת', קול כרוז אני שומע מבית הדין של מעלה בגזרת עירון פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא (זניאל ד), שיעלה ויבא ארבה אין מספר לגודו ויחנה בכל גבול צפת, ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ, וכל תבואתה ישרש, ולא תשאיר מחיה לכל יושביה, והכל בעון שהעלימו עיניהם מאת עני תלמיד חכם וצדיק אחד ושמו ר' יעקב אלטרץ, שישב בתענית ומתרעם כביכול על הקב"ה ששאיר בחסר כל ואין חומל ואין מרחם, והקב"ה לא יכול להחריש על צערן של העניי הזה, ויחר אפו על שכניו תושבי צפת שאינם משיגים ואינם חסים עליו, עד כאן לשון הברוא.

וסיים האר"י, לכן אחי ורעי הבה נקבץ מעט כסף מאתנו כל אחד כפי אשר תשיג ידו, ואחד מן הישיבה יקנה מצרכי מזון לחם ולפתן לפרס לרעב לחמונו, והנשאיר מן הכסף יתנוהו לו שיקנה בהם מה שירצה.

ויקם אחד מן החבורה רבי יצחק הכהן, ויקח הכסף בידי וימחר ללכת אל החנות ויקנה מצרכי מזון, וירץ אל בית העני הנזכר ויראהו משתטח על הרצפה ובוכה על רע מזלו, כי מנהגו היה לשאב מים בחביות של חרס, ולמוכרם בפרוטות להחיות את נפשו, ובאותו יום בבקר השכם, נפלו מיני החביות ונשררו ונשארו בלי מזון ומבלי משען ומשענה. וכשמע אותו ר' יצחק הכהן הקזיק בידו, והושיבו לשלחן ונתן לו מברכת ה' אשר בידי והאכילו והשקהו, ויתר המעות נתן לו לקנות חביות אחרות להתפרנס על ידם. ויאמר לו, אדוני החכם עמד והתפלל לפני הקב"ה שירחם על תושבי צפת ויבטל מעליהם כל גזרות קשות ורעות, כי בגללך נגזר שיעלה ארבה ויבא בכל צפת ולא יותיר מחיה לכל תושביה, ואנא הזהר מכאן ולהבא מלהתרעם על מדותיו של השם יתברך. והודה לו אותו חכם וקבל עליו שלא יוסיף לעשות כדבר הזה, ועמד

בשמים. יספר, כי פעם נכנס ובה אצל הרה"ק יהודי אחד מתושבי העיר, ותלונה בפיו על גבאי הצדקה, הללו התדפקו על פתחו ואמרו כי אוספים הם צדקה למטרה חשובה, וכפי שהנהיג הרה"ק בעיר היו גבאי הצדקה שמים את יקלתו של כל אדם, ומשיתים עליו את הסכום שעליו לתת, ובהכנסם אמרו כי משיתים הם עליו סך חמשת אלפים מטבעות זהב. נבהל האיש ואמר כי אין בידו סכום שפנה ומימיו לא העריף עצמו בכגון דא, והם בשלחם. משהתחנן בפניהם, גלו לו כי בנימים האחרונים עמדו מאחורי דלת ביתו בכמה הזדמנויות, ושמעוהו שהוא מונה מטבעות זהב לאלפים. והיהודי בשלו, כי לא מטבעות זהב היו אלו, אלא פרסות מתכת, שכן לאחרונה עלה בזכיונו לרכש ולהביא פרסות סוסים לגודי הצבא.

שמע הרה"ק את דבריו ואמר: "אם קבעו גבאי הצדקה את הסכום הזה, בודאי משמים ישלחו לך את מלא הסכום. גם אם פעת אין לך, בטיחני שיהיה לך". לא יצאו ימים אחדים והאיש נושע בדרך פלאית: בעת שהביא למכונה בצבא את פרסות הסוסים, חשב עם קונוה לפי מטבע זהב אחת לכל עשר פרסות, ונמנו כל הפרסות ונמצא שהביא חמשת אלפים פרסות. נתן לו הלה אשור בכתב, בכדי שיגש לגובר הצבא ויקבל את התשלום המגיע לו, ובטעות רשם שהביא חמשים אלף פרסות - ונמצא שזכו חמשת אלפים מטבעות זהב. מלאו לו שקים גדושים במטבעות זהב, חמשת אלפים במספר, והלה עשה דרכו בשמחה הישר לבית רבנו כדי להעניק את כל הכסף לצדקה.

(תולדות אביר יעקב)

וקרא עליו אל ה' וזנה בך חטא (טו ט)
מעשה היה בזמן הרה"ק רבנו האר"י ז"ל, פעם ישב ולמד סתרי תורה עם

להעני: 'השם יתברך יעזר לי שיקים בי' ולא ירע לבבך בתתך לו', תמה העני ושאל אותו, וכי אין רבנו נותן לי זאת ברצון ובתשואת חן? אמר לו הרבי, חלילה! אך פונתי שהיות וברצוני היה לתת לך 'חמש מאות רבל כסף', על זה דאבה לבי באשר אין בכחי לתת לך את הסכום הזה,

לזה! אני מבקש שלא ירע לבבי בתתי לך שאף שברצוני לתן סך מסוים, לא ירע לבבי על כך שאין בכחי לתת לך יותר כפי שרציתי, ואתן את הסך שפני' זכלתי גם בלב שמת.

(מפי הרה"ק רבי סיני מו'מיגרדא זיע"א. אוצרות צדיקי וגאוני הדורות, בשם ה' חמודה גנוזה)

על כן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את דך (טו, יא)

באחד הבקורים שערך הרה"ק הבית ישאל מאגור זיע"א במקומו של הגאון הרב יחזקאל אברמסקי זצוק"ל שאל מקומו הגר"י אברמסקי שיבאר לו את הפתוח במצות הצדקה "על כן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את דך" מה פשר המלה 'לאמר' בצווי זה.

השיבו הרבי, יש לכם פה שכן טוב הוא הרה"ק מאמשינוב רבי מאיר"ל קאליש זיע"א. סב סבו היה הצדיק מווארקיי הרה"ק רבי יצחק זיע"א, וכך פרש צדיק זה בפתוח דגן מאי לאמר? לעני! כלומר מלבד הנתנה גופא מצוה עליך לפסו בדברים, ולומר לו אל תפול ברוחה, גלגל חוזר הוא בעולם, עוד יבואו ימים שתתעשר ואתה בעצמך פתח תפתח את דך לאחיד' - עוד תפגז הרבה לצדקה...

(פאר ישראל)

והתפלל בדמעות לפני ה' שיקיר חרון אפו מעל תושבי צפת ויבטל מעליהם כל גזרות קשות ורעות, וינחם על הרעה לעמו, ואחר כך חזר רבי יצחק הכהן אל הישיבה וספר להם על המאורע

ויאמר להם רבנו האר"י, דעו וראו כי בגלל הצדקה שעשינו עם העני הנזכר נתבטלה הגזרה של הארבה וחוזרו ללמוד, והנה פעבור שעה אחת עלה הארבה על גבול צפת חיל גדול וכבד מאד, וכיס את עין כל הארץ ותחשו הארץ, וכל התלמידים נבהלו ונחרדו. ויאמר להם האר"י אל תיראו כי כבר נתבטלה הגזרה, ורק טרם נמסרה הנדיעה לארבה שלא יבא הנה. וכך היה לאחר זמן קצר, הפך ה' רוח ים חזק מאד וישא את הארבה ויתקעהו לתוך הים הגדול, ולא נשאר ארבה אחד בכל גבול צפת, ומהיום ההוא נתנו עיניהם על העני ההוא להשיגח על כל צרכיו.

והעיד הרה"ג רבי שלמה שלומיל שהיה עד ראיה למעשה הנ"ל שהפיר את העני הנזכר שהיה איש צדיק וחסיד ובקי גדול בכל התורה, ואחר כך נתמנה לאב בית דין בקהל קדוש טרפולי, ונתקם בו כל המקים את התורה מעני סוכו לקמיה מעשר.

(אוצרות התורה בשם ס' דברים אחדים)

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו (טו, י)

אמר הרה"ק בעל הדברי חיים מוצאנו זיע"א שמוקמא בהרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זיע"א, שהוא אם לא היה לו מעות לנתינת צדקה לא היה לו עגמת נפש, ואני באם אין לי לתן צדקה, נשאר אני פתוצאה מן ללא כחות כלל. ואמר שהרה"ק מאפסא זיע"א נתן פעם לעני אחד שלש מאות רבל כסף, ואמר

הרה"ק רבי אברהם מרדכי (אלתר) זצוק"ל,

בן הרה"ק מרן ה"חודושי הרי"ם זי"ע מגור
יומא דהילולא - כ"ז מנחם-אב

"רבים מקנאים ברבי אברהם מרדכי שזכה לאבא גדול כזה כמו הרי"ם מגור, אבל אני מקנא ברבי יצחק מאיר מגור, על שזכה לבן כזה כמו רבי אברהם מרדכי". ואלו אביו הרי"ם זי"ע התבטא עליו ואמר: "אברהם מרדכי שלי, הוא חסיד קאצק אמיתי..."

פעם הגיע הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע לנורושה, וחקף ליד חנותו של רבי אברהם מרדכי. בראותו מבעד לחלון המרפצה את פניו של רבי אברהם מרדכי, אמר: "הלא כל הרחוב מאיר מהארת פניו". תכף ומיד צנה על העגלון לעצור את המרפצה, ושלח לקרא לאברהם. פאשר הגיע, בקש ממנו הרבי מקוזמיר שייבוא אליו לאכסנייה שלו בבור, אלא שרבי אברהם מרדכי אמר לו כי לא יוכל לבוא מבלי לטל ושות מאביו.

לאחר מכן, הגיע אליו בהספמת אביו, והרבי מקוזמיר שימח מאד לקראתו, פגדו בכבוד גדול ושוחח עמו ארפות. לאחר שגפרד ממנו והלך, שאלו מקרביו את הרבי מקוזמיר, מה ראה לכבד כל כך את האברהם הצעיר הזה? נענה ואמר להם הרבי מקוזמיר: "וורושה אינה יודעת כלל מי הוא האיש אשר דר בה, והלא מפש ערן עור פניו". לאחר מכן נאנח הרבי מקוזמיר אנוחה עמוקה, ואמר: "אבל שתדעו לכם, כי אין אני רואה אריכות ימים בעולם הזה לכלי יקר זה".

גם הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצה זי"ע פגש פעם את רבי אברהם מרדכי ברחוב גורושה, התפעל ממנו מאד, ולאחר מכן אמר לחסידיו: "מאור פניו של אברהם זה מאיר למרחוק כאור החמה".

יפה שתיקה לחכמים

נודע היה רבי אברהם מרדכי בחדת השתיקה שלו, עד שלפעמים כוללים היו לעבר עליו כמה ימים רצופים מבלי שיציא אפילו תבא אחת מפיו. ועל פת שתיקתו וסבלו מספר, פעם, בשעה שבהל הרה"ק השחר זי"ע מקאצק את שלחננו שההו בשבת קדש, היה זה בשעה שהרבי אמר דברי תורה, ואז לפתע נפל ספסל על רגליו של רבי אברהם מרדכי.

ואולם, הוא שלא רצה להפריע את רבו באמצע אמירת דברי תורה שתיק, סבל והחריש מבלי להוציא נגה מפיו, וסבל את סגורו בשתיקה. עד שכל הסובבים אותו ראו לפתע כיצד פניו מלבינות פסיד, וכמעט שלא נתעלה, אז הקימו קול צעקה, עד שהרימו את הספסל הכבד מעל רגליו.

ותורה יבקשו מפיו

באשר האב מרן הרי"ם מגור היה משמיע את שגורו בפניו

אורו של הגה"ק רבי אברהם מרדכי אלתר זצוק"ל האיר בעיר וורושה הפולנית ביום י"ט בשבט תקע"ו, אז נולד לאביו הרה"ק רבי יצחק מאיר אלתר זי"ע, מרן החודושי הרי"ם מגור (מיסד שושילתא דנהבא גור). לפרנסתו עסק במסחר, כמו מכירת ספרים ועוד, אבל עם כל זה היה נחבא אל הכלים, ועל כך אמרו, כי אביו רצה לקרוב את נשמתו הגבוהה אל השבע, ולכן הורה לו לעסק קמעא במסחר.

סורים ומקאובים היו מנת חלקו של רבי אברהם מרדכי עלי אדמות, ואולם הוא לא התמרמר ולא נאנח. בהגיעו לגיל שלושים שנה תקפה אותו מחלה מממרת. אביו מרן הרי"ם מגור שלח מכתב לרעה הרה"ק רבי יצחק מנורקא ששיקה אז בקאצק, כי יבקש מהרבי השחר מקאצק להתפלל על בנו. רבי יצחק הגיע מהרה לנורושה, ומשם הריץ מכתב לקאצק אל הרבי, אלא שהמחלה התגברה ולא נר שום שני לטובה. אז הגיע לבור הרה"ק רבי יעקב אריה זי"ע מראזומין, ולחש לאינו: "יך אם תבקש בעצמך מהשי"ת שנות חיים, תנצל, כדי שתוכל להוליד בו זכר שעדין אין לך". כמו"כ אביו החי הרי"ם אמר לו: "בבחרת בחיים! ויש מהפוסקים שאומרים כי הוא מצות עשה".

אז התעשת החולה, קם ממשות חליו ובשארית כוחותיו אמר: "רבונו של עולם. תן לי במתנה עוד שנות חיים ותנני להוליד בו זכר ואקרא שמו יהודה, ואקום את הפסוק הפעם אוה את ה'". ואמנם, הוא הבריא, ובאותה שנה נולד לו בנו הראשון שנקרא יהודה ארי' לייב, הוא הרה"ק מרן השפת אמת זי"ע מגור.

עשר שנים חלפו מאז מחלתו זו, ובטרם מלאו לו ארבעים שנה, נסתלק לבית עולמו ביום ש"ק ראה, כ"ז מנ"א [נהאי שנתא] תרט"ו, ומנו"כ בבית העלמין הגדול של וורושה, "גענענש" בית עולם" בסמוך לחלקת הרבנים. יקר צדיק לברכה.

בניו היו: מרן השפת אמת זי"ע מגור, ממשיך שושלת הקדש, רבי אליהו יוסף מבזאלה, רבי שמעון חיים מנורושה, ורבי שלמה מנורושה. בנותיו וחתניו: מרת רייצא, אשת רבי פנחס תאומים מגור; דבורה מלכה, אשת רבי יצחק (בן רבי גבריאל) בויםגולד מגדלי חסידי וורקא; פרויקטשא, אשת רבי בנמין בנו של הרה"ק השחר זי"ע מקאצק; ומרת הענדיל לאה, אשת הרה"ק רבי פינחס מנחם אלער ויוסקמן זי"ע, האדמו"ר ה"שפתי צדיק" מפילץ.

בארקלי קדש הלולו

נערץ היה רבי אברהם מרדכי על צדיקו הדור שהחשיבו אותו כ"בעל מדרגות". הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע אמר עליו:

יומא דהילולא -

הרה"ק רבי אברהם מרדכי (אלתר) זצוק"ל,

בן הרה"ק מרן ה'חדושי הרי"ם" זי"ע מגור
יומא דהילולא - כ"ז מנחם-אב

לי כְּשֶׁשְׁאַלְתִּי אוֹתָהּ, וְכִי אָז הֵייתָ מְקַיֵּם מִצְוַת כְּבוֹד אָב, שֶׁפָּן הֵייתִי נִהְיֶה לְשֹׁמֵעַ שְׂאֵתָה בְּן הַבְּנֵת אֶת הַשְּׂעוּר? "נִעְנֶה רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי וְאָמַר לְאָבִיו: "בָּאֵם אֲבָא הִיא שׂוֹאֵל אוֹתִי הָאֵם אֲנִי מִבִּין, הֵייתִי עוֹנֶה לוֹ כִּי אֶכֶן הַבְּנֵתִי. אָבֵל אֲבָא אָמַר לִי בְּלִשׁוֹן הָאֵם גַּם אֶתָּה לֹא מִבִּין, וְלֹא רְצִיתִי לְסַתֵּר אֶת דְּבָרַי שֶׁל אֲבָא וְלִמַּר שֶׁפָּן הַבְּנֵתִי..."

מִצְוַת וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ שֶׁנִּלְקָחָה...

רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי נִסְתַּלֵּק לַגָּנוּז מְרוֹמִים בְּבֶקֶר יוֹם שֶׁבֶת קִדְשׁ. לְאַחַר יְצִיאַת נִשְׁפָּתוֹ נִכְנַס הָאָב הַחַי' הַרִי"ם לְחֲדָרוֹ, וְכָל צֶעֶר לֹא הָיָה נֶכֶר עָלָיו בְּגִלְגַּל קִדְשֵׁת שֶׁבֶת קִדְשׁ. רַק לְקִרְוֹת סְעוּדָה שְׁלִישִׁית שֶׁמְעַה הַרְבֵּית כִּי מֵרֵן הַרִי"ם בּוֹכָה בְּחֲדָרוֹ, נִכְנַסָּה אֵלָיו וְאָמְרָה לוֹ: "אֶתָּה מְחַזֵּק לְאִישׁ צַדִּיק, וְיִמְדוּעַ הֵנָּה בּוֹכָה בְּשֶׁבֶת קִדְשׁ?" בְּאוֹתוֹ רָגַע פֶּסֶק הַחַי' הַרִי"ם מִבְּכִיו. וְאוֹלָם, בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת, צָוָה הַרִי"ם הַלְדָּלִיק גַּר אֶחָד לְהַבְדִּילָהּ, וְתַכְּף וּמְיָד נִשְׁתַּנּוּ פְּנֵי הַקְּדוּשִׁים, וְצֶעֶר רַב נִבְט מֵהֶם, עַד שֶׁנִּשְׁבַּר לְבָב שֶׁל הַעוֹמְדִים מִסְבִּיב מֵרַב כְּאָבוֹ וְצֶעֶרוֹ שֶׁל הַרְבִּי.

בְּאוֹתָהּ עַת נִגַּשׁ אֵלָיו הַחֲסִיד רַבִּי נִפְתָּלִי אוֹנֵגֵר וְאָמַר לוֹ: "הֵיִתְבֵּן כִּי אִישׁ גְּדוֹל כְּמוֹ הַרְבִּי יִרְבֶּה כֵּל פֶּה בְּעֶצְבוֹת? וְכִי מֵה אִמְרוּ הַאֲנָשִׁים הַפְּשִׁיטִים? אִם בְּאֵרוֹזִים נִפְלָה שְׁלֵהֶבֶת מֵה יַעֲשֶׂוּ אֲזוּבֵי הַקֵּיר?" הַשִּׁיבוּ מֵרֵן הַחַי' הַרִי"ם: "הָאֵם אֶתָּה חוֹשֵׁב כִּי אֲנִי בּוֹכָה עַל הָאֲבָדָה? לֵאל עַל פֶּה אֲנִי בּוֹכָה, שֶׁכֵּן יוֹדְעֵנִי כִּי זֶהוּ רְצוֹן הַשֵּׁית. וְאוֹלָם גְּדוֹל כְּאָבִי עַד מֵאֵד, שֶׁכֵּן לְקַחוּ מִמֶּנִּי מִצְוָה אַחַת אוֹתָהּ יִלְתֵּלִי לְמַיִם, וְהִיא מִצְוַת וְשִׁנְתָּם לְבָנֶיךָ."

הַתְּלִמִּידִים, הִנֵּה בְּנוֹ רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי יוֹשֵׁב וְשׂוֹתֵק, וְאוֹנֵי מִתְעַרֵּב כֻּלָּל בְּדַבְּרָיו עִם שְׂאֵר הַתְּלִמִּידִים, עַד כִּי נִרְאָה הִנֵּה לְחַלֵּק מִהַתְּלִמִּידִים, כִּי רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי אֵינוֹ מִבִּין אֶת אֲשֶׁר נִאָּמַר בְּשְׂעוּר. וְאוֹלָם לֹא כֵן הָיָה. כְּאֲשֶׁר לְפַעְמִים אַחֲרֵי הַשְּׂעוּר, הָיָה הַתְּלִמִּידִים מְתַנְּחִים בֵּינֵיהֶם וּמְתַנְּחִים כִּדִּי לְהַבִּין בְּאֵר הַיִּטֵּב אֶת דְּבָרָיו שֶׁל מֵרֵן הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם, וְלֹא הַצְּלִיחַ וְלִהְיֶיעַ לְעִמְק הַשְּׂוֹה, אוֹ אִזְ הִנֵּה רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי מְסַבֵּיר וּמַבְהִיר לְהֵם אֶת הַדְּבָרִים כְּפִשׁוּטָם, וְהִיוּ הַדְּבָרִים מְאִירִים בְּאוֹר עֵילָאִי.

שְׂלֵא לְשִׁנּוֹת מִדְּבִירוֹ שֶׁל אֲבָא

פַּעַם לְמַד מֵרֵן הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם בְּשְׂעוּרוֹ סִגְאָ קֶשֶׁה עִם הַתְּלִמִּידִים, וְאוֹלָם הַדְּבָרִים הָיוּ כֹּה קִשִּׁים, עַד שֶׁרַבִּים מִהַתְּלִמִּידִים לֹא יָרְדוּ לְעִמְק הַבְּנֵת הַדְּבָרִים וְלֹא הִבִּינוּ אֶת מֵהֵלָךְ הַדְּבָרִים. כְּאֲשֶׁר רָאָה הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם כִּי הַתְּלִמִּידִים אֵינֶם מִבִּינִים, נִגַּשׁ אֵל בְּנוֹ רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי וַיִּשְׁאַלְהוּ לְאִמְרוֹ: "הָאֵם גַּם אֶתָּה אֵינְךָ מִבִּין אֶת הַשְּׂעוּר?" מִשָּׁר רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי בְּתַפְיּוֹ, כְּמִי שֶׁמְתַפְּנֵן לְעִנּוֹת כִּי גַם אֵינוֹ מִבִּין אֶת הַשְּׂעוּר.

לְאַחַר מִפְּנֵי כְּאֲשֶׁר הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם הֵלָךְ לְחֲדָרוֹ, נִתְיָשֵׁב רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי עִם כָּל הַתְּלִמִּידִים וְהַחֵל לְבָאֵר לְהֵם בְּאֵר הַיִּטֵּב אֶת כָּל הַשְּׂעוּר מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוֹפוֹ, עַד שֶׁכָּלֵם הִבִּינוּ. תוֹךְ כִּדִּי דְבָרִים, יָצָא שׁוֹב מֵרֵן הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם מִחֲדָרוֹ וְרָאָה כִּי צַד רַבִּי אֲבָרְהָם מְרַדְכִי מְסַבֵּיר הַיִּטֵּב לְכָל הַתְּלִמִּידִים אֶת מֵהֵלָךְ הַשְּׂעוּר.

נִגַּשׁ אֵלָיו הָאָב בְּשְׂאֵלָה: "בָּאֵם אֶתָּה בְּן הַבְּנֵת, לְמָה לֹא עִנִּית

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

ל אב

רבי ישראל ב"ר יצחק מבויאן לייפציג

ב אלול

רבי אברהם יעקב ב"ר יצחק מבויאן לבוב (ב' נחלת יעקב)

רבי אליעזר ב"ר ישראל הגר מויוז'ניץ (ב' דמשק אליעזר)

רבי ישראל אליעזר ב"ר ירחמיאל משה הופשטיין מקוונ'ץ (ב' עבודת אלעזר)

ל אלול

רבי יששכר בער ינבורנה ב"ר יצחק מקאלאי

רבי משלם זוסיא ב"ר יצחק מאיר מזינקוב

רבי צבי הירש ב"ר דוד מקוצק לאמאז

רבי יצחק ישעיה מטשכוב ב"ר חיים מצאנז

רבי משה מבויאן קראקא ב"ר שלום יוסף מהוסיאטין (ב' דעת משה)

כז אב

רבי אברהם מרדכי ב"ר ב' החדושי הרי"ם

רבי יהודה ב"ר משה פתייה (ב' מנחת יהודה)

רבי דוד בהר"ן ב"ר נחום משאדיק

רבי שמואל צבי הירש ב"ר אברהם אביש מקראלי הווביץ האדמו"ר

מספינקא ויליאמסבורג

כט אב

רבי ישראל שלום יוסף ב"ר אברהם יהושע השל ממז'בוז

רבי יוסף מאיר טברסקי ממכנובא ב"ר אברהם יהושע השל מסקווירא

רבי מנחם מנדל ב"ר יהודה אריה לייב אלטר מפאביניץ

רבי אברהם דב ב"ר נחום מרחמסטריווקא

רבי אליעזר זוסיא ב"ר ישראל אברהם פורטוגל האדמו"ר מסקולען

אוצר גאוני הדורות – פרשת ראה

אָבֵן שְׁלֵמָה

רבי שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל

בסמיכות תחלת פרשת ראה לסוף פרשת עקב מתבאר שעל ידי האמונה שהכל לטובה תפל אימה ופחד על אמות העולם

נראה לי לפרש ולחדש ב' הסדרות זו לזו, מה כתיב למעלה 'פחדכם ומוראכם יתן ה' אלקיכם על פני כל הארץ', וסמיה ליה 'ראה אנכי' וכו'. ואקדים מה שפרשתי מה שכתוב בפרשת כי תבוא וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וראו ממך [וכו.]. על פי מה ששמעתי מאא"ו רבנו זצלה"ה לפרש דברי דוד המלך ע"ה 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו', והענין דמצינו בנחום איש גם זו שעל ידי שהאמין שהכל רק טובות מהשי"ת אף שגדמה עקשו לרעה, על ידי אמונה זו נתהפך באמת לטובה, וכמו שאמרו חז"ל צדיקים מהפכין מדת הדין למדת הרחמים, ומבאר בספרים הקדושים שרצונם לומר ששפונגע בהם מדת הדין אומרים שהוא רחמים גמורים ולא חס ושלום רע, ועל ידי זה גופא באמת אחר כך נתהפך הרע לטוב, והכל על ידי אמונתם, אף שלעין בשר נדמה שהוא רע מפל מקום מאמין באמונה שלמה שהוא לתכלית הטובה בענין נחום איש גם זו. וזהו שאמר 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו', תמיד 'הודו לה'', שלעולם הוא רק חסד, ועל ידי מה, על זה אמר 'יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו' על ידי שתאמרו שהכל חסד על ידי זה יתהפך באמת לחסד, עד כאן דבריו, ושפתים ישק. ואם בן אני אומר, אם האמות העולם רוצים להצר לישראל, והם מאמינים שאין זה רעה חס ושלום רק הכל טובות מהשי"ת, ואומרים גם זו לטובה, אף שלעין נדמה שהוא רעה, על ידי

אמונה נתהפך באמת לטובה ונעשה הרע עוד טובה, אם בן על ידי מה שרוצין האמות העולם להצר עמנו זה גופא טובה שלנו, והם יפלו על ידי זה, בן נראה לי באור הדבר והבן. וכמו שבאר רבנו סעדיה גאון דברי חז"ל צדיקים מהפכין מדת הדין למדת הרחמים על ידי שמהפכין ואומרים שהוא מדת הרחמים.

והנה בקול יעקב מבאר דעל ידי זה האמות העולם יראים לעשות לישראל מאומה שיארו לנפשם שזה יהיה סבה למפלתם, וכבאורו הג"ל שישראל יאמינו שהוא טובה על ידי זה יתהפך לטוב, שצדיקים מהפכין מדת הדין למדת הרחמים, והבן. וזה פרוש הכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך, כי הוי' הוא מדת הרחמים, כלומר שנקרא עליך לעולם רק הוי' - רחמים, שתאמר שהכל חסדים מאת ה' אף שגדמה לרע, על ידי זה יראו מכם האמות העולם, וזהו שאמר וראו ממך. ומעתה יובן הסמיכות פחדכם ומוראכם יתן ה' אלקיכם על פני כל הארץ, שהאמות העולם יהיו יראים לעשות אתכם דברי שעל ידי זה יפלו עוד, ועל ידי מה, על זה אמר 'ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה', שתדעו שברכה וקללה הוא רק 'היום' שגדמה לרע, אבל לעתיד תראו למפרע שהכל הנה טובות, אם בן גם עקשו תאמינו שהכל הוא טוב, רק שהיום נראה שיש במציאות רע, ועל ידי אמונה זו יתהפך באמת לטובה, ואם בן אמות העולם יפל עליהם אימה ופחד. והוא דרוש נחמד בעזרת ה'.

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה: ויא.

[כו]

צדור המזר

רבי אברהם ב"ר יעקב סבב זצ"ל

יחיד מישראל שזה במעלתו לרבים

אמר 'ראה' אנכי בלשון יחיד, ואחר כך אמר נתן 'לפניכם' לשון רבים. להודיע לנו עקר גדול בשרש האמונה ובמעלת ישראל אף על פי שהם רבים הם כמו יחיד, לפי שנתחבבה נפשם מאל אחד. וכמו שאמרו (ויקרא ד ו) 'עשו שש נפשות והיו לו', ואמר בהן (כראשית לו ו) 'נפשות' לשון רבים לפי שהיו עובדים אלוהות הרבה, ויעקב היו בניו שבועים וכתב בהם (שמות א ה) 'נפשי' לשון יחיד לפי שבאין מכת אל אחד. ולכן תמצא בתורה שפעמים מדבר עמהם בלשון יחיד 'לא יהיה לך אלהים אחרים' (שמות כ ג), ובמקום אחר פתיב (ויקרא כו א) 'לא תעשו לכם אילים', להורות על מעלתם שאף על פי שהם רבים הם כמו יחיד, ולכן פעמים מדבר עמהם בלשון יחיד ופעמים לשון רבים. ובזה יחידו של עולם מצטרף עמהם, ולכן אמר במסכת אבות (פ"ג מ"ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה עמהם וכו', ומנין אפלו חמשה ומנין אפלו אחד וכו', להורות שרבים הם כמו יחיד, והיחיד הוא כמו רבים, ובכלם השם מצטרף עמהם שהוא יחידו של עולם, וכן הוא כמו רבים פי מלא כל הארץ כבודו.

ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם ושמתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך ה' אלהיך: [יב, ז]

הבא. ותמוה סידורא דקרא, ונראה לומר דהנה מן הראוי הוא להרחיק הגשמיית מן הרוחניית בתכלית הרחוק, לכן פשה משה בהרהר ארבעים יום וכו' לא אכל לחם וכו', אם כן יקשה איך צוה כאן על כל אלו שיהיה מקום אכילתם לפני ה' אלקיך, ואפכא מסתברא, לפי גדל מקום הקדשה יותר פרישה מן המתר. לכן נראה לומר להיות אמרו חז"ל לאו כל אדם זוכה לשתי שלחנות ומי שפרנסתו בצמצום בדרך הטבע אי אפשר לו להיות שמת, אבל במקום שמחה מתענג גם הוא, שהמקום גורם, וכתוב 'יחזו את האלקים ויאכלו וישתו' שהיו שמחים מזיו השכינה, וכתוב 'עו וחדוה במקמו', אם כן הפרוש 'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם' דיקא, והינו טעמא כי המקום גורם ושמחתם בכל משלח ידכם' אם מעט אם הרבה. ובתיכם' תרגומו 'ואיניש בתיכו' ונראה לי דזה נמשך למטה 'אשר ברכך ה' אלקיך' רצה לומר אתם ובני ביתכם אשר ברכך ה' אלקיך באוכלסים מרבים, ומי שנקסיו מעטים אינו שמת, אבל במקום המקדש 'לשכנו תדרשו' - תהיו שמחים ברב בני בית פנ"ל.

ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מקדוד ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך:

[יב, כ-כא]

עיר גבורים

רבי שלמה אפרים מלונטיץ זצ"ל

התענוגים הגופניים נעשים מסוד מבדיל בין האדם לקב"ה

בגמרא (עירובין ג:) אמר רבי יהושע בן חנניא פעם אחת הייתי מהלך בדרך וראיתי תינוק אחד יושב בפרשת דרכים אמרתי לו באיזו דרך גלף לעיר, אמר לו זה ארבה

דברי מהרי"א

רבי יהודה אסאד זצ"ל

מקום המקדש גורם שמחה אף למי שפרנסתו בצמצום

אשר ברכך ה', פרוש רש"י ז"ל לפי הברכה

(ישעיה נט ב) 'עונתיכם היו מִבְּדֵלִים בֵּינְכֶם לְבִין אֱלֹהֵיכֶם', וְהַתְּעַנּוּגוֹת הַמְשִׁיל בְּגוֹנוֹת וּפְרָדְסִים כִּי מִהֶם רַב תּוֹצְאוֹת תְּעַנּוּגוֹת הַגּוֹפְנִים, וְהֵם הָיוּ לוֹ לְמִסְפָּ מִבְּדִיל שְׁלֵא יְכוּל לְקַרֵּב אֶל עִיר, וְהוּא רָמַז שֶׁהֵם לוֹ לְמִסְפָּ מִבְּדִיל לְעוֹלָם הַבָּא בֵּינוֹ לְבִין בּוֹרְאוֹ וּמְרַחֵקִין לוֹ הַדְרָךְ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם הַבָּא.

וְדָבָר זֶה נִרְמַז בְּפִרְשֵׁה זו, שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי תֵאָדָה נִפְשֶׁךָ לְאַכֵּל בִּשָׂר בְּכָל אוֹת נִפְשֶׁךָ תֹאכַל בִּשָׂר, כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְקוֹם וְגו'. וְשֶׁעוֹר פְּסוּק הוּא כְּמוֹ 'שְׂמַח בְּחֹר בִּלְדוּתְךָ וְגו' וְדַע כִּי עַל כָּל אֵלֶּה? בִּיאָךְ הַאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט, וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר 'כִּי תֵאָדָה נִפְשֶׁךָ לְאַכֵּל בִּשָׂר' הֵינּוּ לִילָךְ אַחַר הַתְּאוֹת הַגּוֹפְנִיּוֹת הַרְגַּ בְּקֶר וְשָׁחַט צֹאן, אִזּוֹ 'בְּכָל אוֹת נִפְשֶׁךָ תֹאכַל בִּשָׂר', הֵינּוּ הַבָּא לְשִׂמְחָ פּוֹתְחִין לוֹ וְאִין לוֹ שׁוֹם מוֹנֵעַ כִּי בְּכָר נִתֵּן הַקַּב"ה הַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר 'רְאֵה אֲנִכִּי נִתֵּן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרִכָּה וּקְלָלָה', שֶׁהָרְשׁוֹת נִתְּנוּהָ הֵן לְטוֹבָה הֵן לְרָעָה. אֲמַנֵּם רְאֵה גַם לְעַמֵּת זֶה 'כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְקוֹם', וְהוּא עַל דְּרָךְ וְדַע כִּי עַל כָּל אֵלֶּה? בִּיאָךְ הַאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט, כְּמוֹ כֵּן בָּאֵן הוּא דְרָךְ גְּזוּם שֶׁאוֹמְרִין לוֹ וְדַע כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְקוֹם זֶה הַקַּב"ה שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא בְּסִבַּת תְּעַנּוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתְּחַלְתֶּךָ מִישׁוֹר וְשִׁלְוָה אֲבָל סוֹפֶךְ קוֹצִים, שְׁזָה יִהְיֶה מְסָךְ מִבְּדִיל לְעוֹלָם הַבָּא בֵּינְךָ לְבִין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב 'כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְקוֹם', כִּי תֵלֵךְ בְּדְרָךְ קִצְרָה וְאַרְכָּה שְׁלֵא תִדַּע לְלַכֵּת אֶל עִיר.

או 'כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמְקוֹם אֲשֶׁר יְבַחֵר ה' לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם', הֵינּוּ הַמְקוֹם הַמֵּיחַד לְנִשְׁמָה לְעוֹלָם הַבָּא, וְהוּא תַּחַת כְּפֵא כְּבוֹד שֶׁשָׁם נִשְׁמוֹתֵיהֶן שֶׁל צְדִיקִים גְּנוּזוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א' ב ח) 'וְכִסֵּא כְבוֹד יִנְחֹלֵם'. וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב 'אֲשֶׁר יְבַחֵר ה' לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם', וְהוּא רָמַז לְנִשְׁמָה הַנִּקְלָלָה בְּשִׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר 'נִרְ אֱלֹהִים נִשְׁמַת אָדָם', אוֹ כְּאֶמְרָם ז"ל שֶׁהַנִּשְׁמָה מִתְּדַמָּה לְבוֹרָא בְּתַמָּשָׁה

וְקִצְרָה וְזוֹ קִצְרָה וְאַרְכָּה, הֵלֵךְ בְּקִצְרָה וְאַרְכָּה, כִּינֵן שֶׁהֵגִיעַ לְעִיר הָיוּ מְקִיפּוֹת אוֹתָהּ גְנוֹת וּפְרָדְסִים, חִזּוֹר לְאַחֲרָיו וְכו'. וְנִשְׁק אֶת הַתֵּינּוֹק הַהוּא עַל רֹאשׁוֹ וְשִׁבְחוֹ. רְצָה בְּזָה כִּי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָיָה חָפֵץ לִידַע הַדְרָךְ הַיָּשָׁר אֲשֶׁר יֵלֵךְ בּוֹ הָאָדָם שְׁיִכַּל לְהִתְקַרֵּב לְבוֹרְאוֹ הַנִּקְרָא עִיר וְקַדִּישׁ, זֶהוּ שֶׁאֲמַר לְתֵינּוֹק הֵינּוּ שֶׁהִיָּה מְתִיעֵץ עִם הַיָּצֵר טוֹב הַנִּקְרָא יֵלֵד מִסְפָּן, בְּאִיזוֹ דְרָךְ יֵלֵךְ לְעִיר, הֵינּוּ לְהַקַּב"ה הַנִּקְרָא עִיר וְקַדִּישׁ (וכו'). וְאֲמַר לוֹ הַתֵּינּוֹק זוֹ אַרְכָּה וְקִצְרָה וְכו'. רְצוֹ לומר שֶׁהָרָאָה לוֹ שְׁנֵי דְרָכִים, אַחַת הִיא דְרָךְ הַרְשָׁעִים שֶׁתְּחַלְתֵּן מִישׁוֹר בְּעוֹלָם הַזֶּה וְסוֹפֵן קוֹצִים לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי לֹא יוּכְלוּ לְעוֹלָם הַבָּא לִילָךְ לְהַקַּב"ה, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (קְהֵלֵת י טו) 'עֲמַל הַכְּסִילִים תִּיגָעוּנָו אֲשֶׁר לֹא יָדַע לְלַכֵּת אֶל עִיר', שֶׁמִּצַּד שֶׁעֲמַלוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהִלְכוּ אַחַר הַתְּעַנּוּגִים הַגּוֹפְנִים עַל כֵּן לֹא יָדַעוּ לְעוֹלָם הַבָּא הַדְרָךְ הַיָּשָׁר לְלַכֵּת אֶל עִיר וְקַדִּישׁ, וְרַמַּז שְׁלֵא יוּכְלוּ לְהַעֲלוֹת נִשְׁמָתָם אֶל מְקוֹם מִחְצָבָם שֶׁנִּחְצְבָה מִתַּחַת הַכְּפֵא כְבוֹד. וְזֶה הַדְרָךְ קִצְרָה וְאַרְכָּה שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה קִצְרָה וְתַחֲלָתָה מִישׁוֹר אִין שָׁטָן וְאִין פִּגַּע רַע בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל הִיא אַרְכָּה לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי כְּמָה רְעוֹת יַעֲבְרוּ עָלָיו לְעוֹלָם הַבָּא קָדָם שְׁיִגִיעַ לְעִיר וְקַדִּישׁ. וְדְרָךְ הַשְּׁנֵי אַרְכָּה וְקִצְרָה, הוּא דְרָךְ הַצְדִיקִים שֶׁתְּחַלְתֵּן יְסוּרִין בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְזוֹ הַדְרָךְ הָאֲרָכָה שֶׁאֲרָכוּ לָהֶם הַיָּמִים מְרַב הַצְרוֹת הַפּוֹנְעִין בָּהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל סוֹפָה קִצְרָה לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשָׁם דְרָכָם דְרָךְ סְלוּלָה לְעֵלוֹת אֶל עִיר וְקַדִּישׁ כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת הַנִּשְׁמָה וְתִשְׁוֹבְתָהּ הַרְמַתָּה אֶל רוּם מְעוֹנָה. בְּקֵשׁ לִילָךְ בְּקִצְרָה וְאַרְכָּה רְצוֹ לומר שֶׁהִיָּה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כֵּן חֲנִינָא מְשׁוֹטֵט בְּמַחְשַׁבְתּוֹ מֵה טוֹבוֹ שֶׁל דְרָךְ זֶה וְחָשַׁב לִילָךְ בּוֹ, כִּינֵן שֶׁהֵגִיעַ לְעִיר הִיָּתָה מְקַפֵּת גְנוֹת וּפְרָדְסִים, רְצוֹ לומר שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵגִיעַ לְהַקַּב"ה הַנִּקְרָא עִיר וְקַדִּישׁ הַפְּסִיקוֹ לוֹ הַדְרָךְ הַתְּעַנּוּגוֹת הַגּוֹפְנִיּוֹת שֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵם הָיוּ לוֹ לְמִסְפָּ מִבְּדִיל בֵּינוֹ לְבִין עִיר וְקַדִּישׁ כְּמָה דָּאֵת אֲמַר

כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת. וכא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם. לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה' אלהיכם אתכם לדעת הישכם אלהים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם: [יג, ב-ד]

אבני אליהו

רבי אליהו פרענקיל זצ"ל

אף כאשר נראה לאדם שהוא מרחק באמת הקב"ה רוצה בתשובתו

כ"ל הענין קשה להבין, מה יעשו אם הנביא אומר וגם המופת בא, ואין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו, ושאר הדקדוקים. ונראה בס"ד על פי דאיתא על הא דיצאה בת קול שובו בנים חוץ מאחר, דזה ה"ה נסיון, שאם הוא ה"ה אומר אף על פי כן אעשה תשובה בודאי הקדוש ברוך הוא מקבלו. והנה מורי זלה"ה תרץ הלכך יצאה הבת קול, כי התשובה צריכה להיות באותו מקום וכו', ולכך גם בנה להיות דומה התשובה לחטא, שקמו שבשעה שקטא לא שמע לדברי הקב"ה, כמו כן עתה בשעת התשובה צריך להיות כן שלא ישמע להקב"ה שאמר שלא יקבלו והוא יעשה אף על פי כן תשובה. ולפי זה יש לומר דכל זה נרמז במקראי קדש הללו, שהנביא יאמר שיעבדו אלהים אחרים, דהיגו שהקב"ה אינו רוצה בהם מחמת שהרבו לחטא, וכא המופת, לא תשמע אל דברי הנביא ההוא. ובזה מישב דלפי פשוטו משמע שלא שמע כלל מהקב"ה וא"כ למה קורא אותו נביא, אכל בהנ"ל אתי שפיר. ועל זה אמר 'פי מנסה ה' אלקיכם אתכם הישכם אלהים את ה' אלקיכם בכל לבבכם', דהיגו כמו שקלחתם אחרי לבבכם לחטא ולא שמעתם לקול ה' אלקיכם, פן גם בשעת התשובה תאהבו את ה' באופן זה שאף על פי שהקב"ה אומר שאיני רוצה בכם תעשו אף על פי כן תשובה. וזהו אמרו 'אחרי ה' אלקיכם תלכו',

דברים וכו', וכמו שהוא נקרא אל חי כמו כן הנשמה נקראת חיה יחידה, וזהו שאמר 'פי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' לשום שמו שם', שבסבת התענוגים הגופניים ירחק ממך לעולם הבא המקום אשר בחר הקב"ה לנשמה הנקראת בשמו יחידה חיה. לפיכך 'וובחתה מקרן ומצאנך', רצונו לומר שלא תבקש בעולם הזה לילך בדרך המישור והשלוחה, רק יהיה תמיד לך נשבר בקרבך, והוא הנזכר האמתי שאמר 'זבחי אלהים רוח נשברה', וכתבי 'לב נשבר ונדכה אלהים לא תבנה', וזהו שאמר 'וובחתה מקרן' ומצד זו הנזכרה חלף בדרך ארכה וקצרה, כי בעולם הזה ארכו לו הימים מרב הצרות אבל לעולם הבא קצר לו הדרך לעלות אל רום מעונה, שאמר קרוב ה' לנשברי לב וגו'.

ובן מזהיר בפירוש זה הפסוק על דרך זה, באמרו (לעיל פסוקים ח-ט) 'לא תעשו ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש הישר בעיניו', והוא על דרך שאמר (משלי י"ב) 'יש דרך ישר לפני איש ואתריה דרכי מות', והוא הדרך הקצרה וארכה שתחלתו מישור וסופו קוצים, ואמר 'פי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה', רצה לומר שצדין אין אתה יודע ההעדר של זה הדרך לפי שאין נפר ההעדר עד לעולם הבא או לימות המשיח, שאז נאמר (מלאכי ג' ט) 'יהיו כל יודים ועושי רשעה קש' וגו', וכן לעתיד לעולם הבא שאז תפיר בפחיתות זו הדרך, אבל לפי שלא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה לפיכך אין אתם מפירין פחיתות הדרך ההוא [וכי']. לפיכך 'ועברתם את הפרד' היגו העולם הזה שהוא עולם הירידה לפי שהוא הולך ופוחת מיום ליום, ובזמן שתהיו בירידה העולם הזה אז 'וישבתם בארץ אשר ה' מנחיל אתכם היגו ארץ התיים, שאמר להנחיל לאוהבי יש'. והוא מבאר למבין.

מיד כְּשֵׁיבָא הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר דְּהַשֵּׁם שְׁלַח לְעַבְדְּ עֲבוּדָה זָרָה, הֵם תִּכְףּ בְּחֻפְצָם לְלַכֵּת אַחֲרֵי שְׁרִירוֹת לָבֶס לֹא יִשְׁאַלוּ כָּלל וְעַבְדוּ בְּכָל אֹתָם נִפְשָׁם, לֹא כֵן אֹתָם הָעוֹבְדִים ה' מִחֻמַּת אֶהְבָּה, הֵם יִשְׁאַלוּ וַיִּדְרְשוּ אִם אָמַת הַדְּבָר וְהֵאֵיף נִבְגַד בָּהּ. וְזֶהוּ אָמְרוּ 'כִּי מִנְסָה ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶתְכֶם הֵי שִׁשְׁכֶם אֶהְבִּים אֶת ה'', הֵינּוּ אִם עֲבוּדְתֶם הֵיָה מִחֻמַּת אֶהְבָּה אוּ רַק מִחֻמַּת יִרְאַה, וְהִבֵּן.

אֶהְבַּת ה' צְרִיכָה לְהִיֹּת אֶהְבָּה עֲצֵמִית
שְׁלֹא יִבְרַשׁ הֵימְנָה לְעוֹלָם

וְכַעֲת נִרְאָה לִי עַל פִּי מַה שֶּׁפִּתְכַתִּי בְּבֹאוֹר
'וְאֶהְבֵּת אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לִבְךָ
וּבְכָל נַפְשֶׁךָ' (דברים ו ה), דְּהַעֲנִין הוּא דְּיֵשׁ
אֶהְבָּה עֲצֵמִית וַיֵּשׁ אֶהְבָּה הַחוּזְרַת דְּהֵינּוּ שְׁאִינוּ
אוֹהֵב אֶת הַדְּבָר רַק שְׁאוֹהֵב אֶת עֲצָמוֹ בְּשִׁבִיל
שְׁעוֹשָׂה אֹתוֹ טוֹבוֹת, כְּמוֹ כֵן בְּאֶהְבַּת ה', אִם
אוֹהֵבוּ בְּשִׁבִיל שְׁמֵטִיב עִמּוֹ זֶה נִקְרָא אוֹהֵב
אֶת עֲצָמוֹ לֹא בְּכֻכּוֹל אֶהְבַּת ה'. לְזֶה אָמַר
'וְאֶהְבֵּת אֶת ה'' דְּהֵינּוּ שְׁתֹּאֵהֵב לָהּ, וְעַל זֶה
נִתֵּן הַמּוֹפֵת שְׁתֹּאֵהֵב אוֹתוֹ 'בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל
נַפְשֶׁךָ' אֶפְלוּ נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ (בְּרוֹכֹת נד.), וּבְכָל
מֵאֲדָךְ בְּכָל מְדָה וּמְדָה שְׁהוּא מוֹדֵד לָךְ, וּבְזֶה
נִכַּר שְׁאֶהְבֵּת אֶת ה' אֶהְבָּה עֲצֵמִית לֹא אֶהְבָּה
הַחוּזְרַת. וְהֵגֵה כָּאֵן אִם אוֹהֵב ה' בְּשִׁבִיל
שְׁמֵטִיב עִמּוֹ, אִזּוֹ כִּשְׁהַקְבָּה מִצְוֵהוּ שְׁיַעֲבֹד
עֲבוּדָה זָרָה עַל יְדֵי אוֹת וּמוֹפֵת אִזּוֹ עֲבֹד
עֲבוּדָה זָרָה, לֹא כֵן אִם אוֹהֵב ה' אֶהְבָּה
עֲצֵמִית כְּוֹדָאֵי לֹא יִשְׁמַע לְהַנְּבִיא, כְּמֵאֲמַר
הַחֲסִיד שְׁהוּבָא בְּסִפְרִים (יערות דבש ח"ב דרוש ו)
אִף אִם יִתְּנוּ לִי עַל עֲבֹרוֹת גֵּן עֲדָן וְעַל
הַמִּצְוֹת גֵּיהֶנֶם בְּכָל זֹאת אֶקְיִם אֶת הַמִּצְוֹת
כְּאֲשֶׁר נִצְטוּיִתי. וְזֶהוּ שְׁאָמַר 'כִּי מִנְסָה ה'
אֱלֹקֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת הֵי שִׁשְׁכֶם אֶהְבִּים אֶת ה'
אֱלֹקֵיכֶם בְּכָל לִבְכֶם, דְּהֵינּוּ אִם הִיא אֶהְבָּה
עֲצֵמִית אוּ אֶהְבָּה הַחוּזְרַת, וְהִבֵּן.

הֵינּוּ שְׁאֵף עַל פִּי שְׁהַקְבָּה מְרָאָה לָכֶם חֵס
וְשְׁלוֹם בְּכַחֲנִית אַחֲוִירִים, דְּהֵינּוּ שְׁאִינוּ רוֹצֵה
בְּכֶם חֵס וְשְׁלוֹם, אִף עַל פִּי כֵן 'אוֹתוֹ תַעֲבֹדוּ',
וְאַחַר כֵּף תִּזְכּוּ 'וְבוּ תִדְבְּקוּן' דְּהֵינּוּ שְׁלִסְפוּ
הַקְבָּה' יִקְבַּל אֶתְכֶם בְּכַחֲנִית פְּנִים אֶל פְּנִים,
'וְהַנְּבִיא וְגו' דְּבַר סָרָה עַל ה' אֱלֹקֵיכֶם' דְּהֵינּוּ
שְׁדָבַר זֶה לֹא הֵיָה רוֹצֵה ה' שְׁתַּקְיָמוּ. 'הַמוֹצִיא
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם' וְשֵׁם כְּוֹדָאֵי לֹא הֵיִיתֶם
מְשִׁבְחִים וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא מֵאִס כְּנוֹ ה',
כְּמוֹ כֵן אֶפְלוּ הֵיָה מַה שְׁהֵיָה אֵין לָךְ דְּבָר
שְׁעוֹמֵד בְּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבָרֵי הַנְּבִיא הַהוּא אוּ אֶל חוֹלָם
הַחֲלוֹם הַהוּא כִּי מִנְסָה ה' אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לְדַעַת
הֵי שִׁשְׁכֶם אֶהְבִּים אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּכָל לִבְכֶם וּבְכָל
נַפְשְׁכֶם: (וי. ה)

דְּבָרֵי שְׁאוּל

רַבִּי יוֹסֵף שְׁאוּל נִתְּנוּן זַ"ל

הַעוֹבֵד אֶת ה' מֵאֶהְבָּה יִדְרַשׁ וַיִּחְקֹר
אֶחָד כֹּל הַתֵּר אִם הוּא אָמַתִּי
הַדְּבָר יִפְלֵא דְאַחַר שְׁיַרְצוּ לְעַבֵּד עֲבוּדָה זָרָה
אֵיף שִׁיף לֹמַר דְּמִנְסָה ה' אוֹתָם אִם
אוֹהֵבִים אֶת ה', וְיוֹתֵר הֵיָה לוֹ לֹמַר כִּי מִנְסָה
אוֹתָם אִם יִרְצוּ לְעַבֵּד אוֹתוֹ, וְלֹא הָאֶהְבָּה
שְׁהוּא עֲבוּדָה הַגְּדוּלָּה שְׁאֵין כְּמוֹהוּ. וְהוּא
דְּקָדוּק עֲצוּם. וְהַנְּרָאָה לְעֵנִיּוֹת דַּעֲתִי, דְּהֵגֵה
בְּתַלְמִידִים הַיּוֹשְׁבִים לְפָנָי רַבִּים לְשִׁמְעַ מִפִּי
תוֹרָה, בְּתַלְמִידִים יֵשׁ שְׁאֵין חֻפְצִים כְּלַמּוֹד כָּלל
וְהֵם מְקַרְחִים שְׁלֵא יִכָּה וְיַעֲנִישׁ אוֹתָם רַבִּים,
וַיֵּשׁ שְׁחֻפְצִים וְרוֹצֵנִים לְלַמּוֹד, וְהַמּוֹפֵת עַל זֶה
הוּא אִם רַבִּים מִוֹתֵר לָהֶם וְאוֹמַר לָהֶם שְׁהִיּוּם
הֵם חֻפְשֵׁי מִהַלְמוֹד, אִזּוֹ הַבְּנִים אֲשֶׁר גְּעַלָּה
נִפְשָׁם כְּלַמּוֹד בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת תִּכְףּ וּמִיָּד יְרוֹצוּ
לְמַחוּז חֻפְצָם, לֹא כֵן הַבְּנִים הַמְשִׁכִּילִים הֵמָּה
יִשְׁאַלוּ לְרַבִּים מַה הִיּוּם מִיּוֹמִים וְלָמָּה אֲנַחְנוּ
יוֹצֵאִים חֻפְשֵׁי מִתֵּר הַיְלָדִים אֲשֶׁר כְּגִילְנוּ. וְהֵגֵה
גַּם בְּעֲבוּדָה זָרָה, אוֹתָם הָעוֹבְדִים מִחֻמַּת יִרְאַה,

תדבוקו'. ואם לאו, אין היראה יראה ולא העבודה עבודה. וכן נמי כתוב (דברים ו ו-ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וכו', ודברת כם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך'. כל זה כדי שיתקע בלבו השגחתו ותברך שפאמת תמיד האדם עומד כי אם לפניו תברך, והמהלך בדרך זו אין חטא בא על ידו. [מזמור כה-נפילת אפיים]

בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. כי עם קדוש אתה לה' אלהיך וברך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה: [יד, א-ב]

תורת המנוחה

רבי יעקב ב"ר חננאל סקילי זצ"ל

פרדת איש ישראל מהעולם הזה אינה לאבדון

בין שאנו בניו של מקום אמר לנו אל תדאגו על פרדתכם מן העולם הזה לעולם הבא, ואל תחבלו בעצמכם על אבוד אחיכם או בנכם או אהוביכם או קרוביכם מן העולם הזה, כי אין נאבדן אלא מכם, והם מתבקשים לפני אביהם שבשמים להושיבם אצלו בעז וחסדו במקומו. משל למלך שהיה לו מגדל גדול בתוך מדינתו, והיה המלך לבדו דר במגדל וכל אנשי המדינה היו עבדיו, והיו למלך בנים. מה עשה המלך, לא רצה לגדל בניו אצלו אלא צוה לגדלם במדינה כדי שילמדו דרך ארץ, ולא היו יודעים שהם בני המלך רק שהיו יודעים שכלם בני איש אחד חשוב. והיה להם חק רדוע לאנשי אותה המדינה ששפתיה המלך שולח בעד אחד מבני המדינה לא היה שולח בעדו אלא כדי להקמתו במשפט המלך בנקמות גדולות, ועל כן פשהה אחד מהם גלקח למגדל המלך היו כל קרוביו צועקים ובוכים עליו ודואגים וכו' אביהם ומחבלים

אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו ובו תדבוקו: [ג, ה]

אלף בינה

רבי יעקב אביחצירא זצ"ל

ע"י יראת הרוממות שזוכר תמיד שעומד לפני הקב"ה לא יבוא לידי חטא

בא כאן להזכיר המדות המעלות שבהם ראוי שלא ישוב ריקם. ואחת מהם, שהאיש הירא את ה' יראת הרוממות ישים בין עיניו תמיד יתד תקועה בל תמוט שהוא עומד לפני ה' תמיד, אין לו בשום רגע הפרדה ממנו. וכמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים טו ח) 'שוייתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט'. דקדק לומר 'תמיד', לומר ששום רגע לא יש לו שום הפסקה מלחשב שהוא לפניו ותברך, רק תמיד (ש) הוא חושב שהוא לפניו ותברך, דזהו עקר היראה הפנימית, דכשחושב שהוא לפניו ותברך בודאי שיבוש ויכלם מלחטא לפניו. ולהכי אמר 'כי מימיני בל אמוט', כלומר, בין דשוייתי ה' לנגדי תמיד, פשוט הוא 'כי מימיני בל אמוט' [וכו].

וזהו נמי שאמרה תורתנו הקדושה 'אחרי ה' אלהיכם תלכו ואתו תיראו ובו תדבוקו', באה התורה להזהירנו שעקר היראה הוא שעושה האדם עצמו שהוא עומד לפני ה' ממש. וכך הוא האמת, רק שיצר הרע מטמטט לבות בני אדם ומחשיף עיניהם מלהסתכל במשפלות. וכמאמר הנביא עליו השלום (ישעיה נט ב) 'כי אם עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם', כלומר, האמת הוא שתמיד אתם יושבים לפני אלהיכם, רק מחמת עונותיכם טח מלחשפיל לבכם ואתם אומרים שאין אתם יושבים לפניו, שאם אתם יודעים באמת אתם שאתם יושבים לפניו, לא שנה שפתיו מכעיסים לפניו בפתאים. וזהו שאמר 'אחרי ה' אלהיכם', דהינו, אם תאמינו ותעשו עצמכם שאחרי ה' אלהיכם אתם הולכים ואין לכם שום פרישות ממנו, אז פשוט הדבר שיאתו תיראו ובו

אתה שורט בשךך עליו מורה שאינו משל הקב"ה אלא משלך, שאתה יצרתו אף עשיתו, וזה כפירה ובעיטה חס ושלום, ואם אינך מתגודד תורה שאתם בנים. וזה אמרו 'בנים', פרוש אני מזהירך 'לא תתגודדו' וכו' לפי שבזה אתם מורים על עצמכם שאתם בנים וזה המת אינו שלך אלא של הקב"ה וזהו רצונו יתברך. והכי פרושו 'בנים' - אתם צריכים להראות שאתם בנים להקב"ה ואינכם של עצמכם, ובניכם וקרוביכם אינם שלכם בעצם אלא בני השי"ת, ובמה, 'לא תתגודדו' וכו', שלא תצטערו עליו יותר מדאי המורה שבניך הוא בעצם, ולכך 'לא תתגודדו' וכו' דמורה שאינו שלכם בעצם וכראשונה וה' נתן וה' לקח וכו'. ולהורות שבבחינת הגוף הכתוב מדבר הזכיר 'למת' במה שאמר 'ולא תשימו קרחה וכו' למת', פרוש על הגוף עצמו שמת ונרקב ונפסד וכלי בעפרא אתם מזהירים 'לא תתגודדו' וכו' לפי שאינו שלכם כמו שכתבתי. אי נמי הכי פרושו, לפי שאתם בבחינת האומן לזה המת, אף שאתם אביו ואמו אינו אלא על צד ההשאלה, והאב העקרי הוא הקב"ה, זה אמרו 'בנים' וכו', ואם פן דים לאומנים להיות כבב, ואם פן אל תצטערו יותר מדאי.

נשמות ישראל מצטערים משהותם בעולם הזה ויש לשמח עמהם בצאתם מזה העולם

ובבחינת הנפש אמר 'כי עם גדוש אתה', לפיכך דבר בלשון יחיד לפי שנפשות ישראל כלם כאחד, ולא יסדר בהם רבויין כי אין בהם גשמיות, והכונה למה תכפו בבחינת הנפש, והיא לא היתה לה נחת רוח בזה העולם, לפי שענגי העולם הזה מאויסים הם אצלה ואין לה שיכות בהם, וכפי האמת קדושים ופרושים הם הנפשות מענגי העולם הזה, ומאחר שאין להן שיכות בזה העולם ואדרבה צער הוא לה מזה העולם, למה תכבו על פרידתה, אדרבה כפי האמת תשמחו בגילות עמה להיותה שמחה בצאתה

עצמם על לקיחתו. וכשנצטרף המלך לשלח בעד אחד מבניו להשתעשע עמו, צנה לשארית הבנים שלא ידאגו ולא יחבלו בעצמן על לקיחתו כדרך שאנשי המדינה עושין על קרוביהם, כי לא שלח המלך בעד אותו אה כדי להרגו ולהמיתו במיתה משנה כדרך שעושה לשאר בני המדינה, אלא להושיבו אצלו על שלהנו. כך כשהקדוש ברוך הוא נוטל נשמתו של אחד מאמות העולם אינו נוטלה אלא כדי לפרע ממנו בעולם הבא, דכתיב (יחזקאל לב ט) 'שמה אדום מלכה וכל נשיאיה' וגו', ועל פן אמות העולם דואגים ומחבלים עצמן במות אחד מהם, כי ידוע להם לחק שהולך לאבדון ולדראון עולם. אבל ישראל אינם צריכים לעשות כן, כי כשנפטר אחד מהם הוא הולך לאביו שבשמים להשתעג מזיו שכניתו. הדין הוא דכתיב 'בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו וגו' כי עם קדוש אתה לה' אלקיך' וגו'.

אדרת אליהו

רבי אליהו הצרפתי זצ"ל

מעוט הצער על המת מורה על ההכרה שהבנים והקרובים אינם שלנו אלא האב העקרי הוא הקב"ה

יש לדרקק למה פתח בלשון רבים באמר 'בנים אתם', וסיים בלשון יחיד באמר 'כי עם גדוש אתה' וכו', הוי ליה למימר 'כי קדושים אתם' וכו'. ועוד דקדוקים אחרים. ויובן שבא לצוות את האדם שלא להצטער יותר מדאי על מתו, לא על בחינת הגוף ולא על בחינת הנפש. אם מצד הגוף, אמר 'בנים אתם לה' אלהיכם', ודבר בלשון רבים, לפי ששך בהם רבוי ופרוד. והכונה, זה המת שאתה בוכה עליו ועושה שריטות בכשךך עליו, אינו שלך ואינו בך, אלא בנו של הקב"ה, ואתה אינך אלא אומן בעלמא, ואם

ו**בַּיּוֹדְאֵי** כִּךְ הוּא גַם בְּעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָרִי הַקָּרְקַע שֶׁיָּכַח לִהְיוֹת וּבְנֵיהֶם עֲבָדָיו, וְנִתְּנָה לָנוּ אֵת הַקָּרְקַע בְּכַדֵּי שְׁנֵי שָׁלֹם לוֹ מִס, וְזֶה מֵה שֶׁנֶּצְטַוֵּינוּ עַל הַמַּעֲשׂוֹת, וּמִי שֶׁאֵינוּ נוֹתֵן זֶה הַמַּס אֵינוּ אוֹכֵל פְּרוֹת, כִּפִּי שֶׁכִּךְ הַמַּנְהֵג אֶצְל כָּל הַמַּלְכִים, וּלְכַךְ מִי שֶׁמַּעֲשֵׂר פְּרוֹתָיו כְּרֵאוֹי יִהְיֶה עֲשִׂיר, וּמִי שֶׁאֵינוּ מַעֲשֵׂר כְּרֵאוֹי יִהְיֶה עֲנִי וְלֹא יוֹכֵל לְאָכֵל מִפְּרוֹת הַשָּׂדֶה. שֶׁהָרִי לְפִי מֵה שֶׁנֶּחְבָּר יֵשׁ בְּמַצּוֹת מַעֲשֵׂר גַם הוֹדָאָה בְּרוּרָה וּמְפָרְסָמֵת שֶׁהָאֲרָץ שֶׁל הַקִּבְ"ה הִיא וּבְנֵיהֶם עֲבָדָיו, וּלְכַךְ נַעֲשֶׂה מִמֶּשׁ כְּמוֹ מְנַהֵג הַמַּלְכִים בְּתִשְׁלוֹם הַמַּסִּים שֶׁמְבָרָר בְּגִמְרָא הַנִּל דְּמִי שֶׁאֵינוּ מִשְׁלֵם מִשְׁתַּעֲבָד לְמִי שֶׁמִּשְׁלֵם, כֵּן גַם לְעֵינֵי הַמַּעֲשֵׂר, מִי שֶׁנֹּתֵן מַעֲשֵׂר מִן הָרֵאוֹי הוּא שְׂזִיבָה אֶף בְּחֵלֶק חֲבָרוֹ שֶׁאֵינוּ נוֹתֵן הַמַּעֲשֵׂר, וּלְכַךְ נַעֲשֶׂה עֲשִׂיר שֶׁהָרִי יֵשׁ לוֹ חֵלֶק כְּפוּל.

כִּי יִהְיֶה כִּךְ אֲבִיוֹן מֵאֶחָד אֲחֵיר בְּאֶחָד שֶׁעָרִיד בְּאֶרְצָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תֵאֱמָר אֵת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפָּץ אֵת יָדְךָ מֵאֶחָד הָאֲבִיוֹן. כִּי פִתַּח תִּפְתַּח אֵת יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבַט תַּעֲבִיטֵנוּ דִּי מְחִסְרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ: [טו, ז-ח]

יֵד יוֹסֵף

רבי יוסף צרפתי זצ"ל

מוסר השכל מהאצבעות לתן צדקה

פְּתַח תִּפְתַּח, כְּנִת הַכֶּפֶל יוֹכֵן דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ קַהֲלָת, תְּנִי בְשֵׁם רַבִּי מֵאִיר כְּשֶׁאָדָם בָּא לְעוֹלָם יָדָיו הֵם קְפוּצוֹת, כְּלוֹמַר כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ שְׁלִי, אֲנִי נוֹחַלוֹ, וְיִכְשֹׁהוּ נִפְטָר מִן הָעוֹלָם יָדָיו פְּשוּטוֹת, כְּלוֹמַר לֹא נִתְּלִיתִי מִן הָעוֹלָם הַזֶּה כְּלוֹם, דְּכֵתִיב (אִיּוֹב א כֵּא) 'עֲרֹם יֵצְאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעֲרֹם אָשׁוּב שָׁמָּה'. לְזֶה אָמַר בֵּינָן שֶׁסוֹפָךְ לִפְתַּח יָדְךָ בְּעַת פְּטִירְתְּךָ וְלִהְיִיחַ הַכֵּל, אִם כֵּן תִּפְתַּח יָדְךָ מֵעַכְשָׁו יוֹעִיל הַפְּתִיחָה לְךָ מֵה שֶׁלֹּא יוֹעִיל בְּעַת הַפְּטִירָה. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר 'פְּתַח תִּפְתַּח'.

מִזֶּה הָעוֹלָם. וְאֶף שֶׁהַגּוֹף נִרְקַב וְנִפְסַד לְפִי שְׁעָה, אֶפְלוּ הֵכִי אֵל תִּכְבוּ לְפִי שֶׁהַעֲקָר הִיא הַנְּשֻׁמָּה, וְהַנְּשֻׁמָּה הָרִי עוֹלָה לְמִנְחָה. זֶה אָמַרו 'וּבְכֶךְ בַּחֲר' דְּהֵינּוּ הַנְּשֻׁמָּה, 'לְהִיּוֹת' וְכו', לְעֵלוֹת לְאוֹצַר הַנְּשֻׁמוֹת הַנֶּקְרָא 'סִגְלָה', לְתַעֲנוּג רִוְחָנִי עֵינַי לֹא רָאֵתָה. וְזֶה דוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל, אֲכַל בְּאֵמוֹת הָעוֹלָם נִפְשׁוֹתֵם אֵינֶם עוֹלוֹת לְמַעְלָה אֶלָּא יוֹרְדוֹת לְמַטָּה לְאָרֶץ, זֶה אָמַרו 'מִכָּל הַעַמִּים', אֲשֶׁר בְּמִיתָתָם נִשְׁאַרְתָּ נִפְשָׁם מִשׁוֹטְטוֹת לְאָרֶץ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה כִּבְהֵמָה הַיּוֹרְדֵת הִיא לְמַטָּה לְאָרֶץ, זֶה אָמַרו 'אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה'. וּלְכַךְ סִמְךָ לָהֶם 'לֹא תֹאכַל כָּל תוֹעֲבָה' לוֹמַר שֶׁמְקַרָּה אֶחָד לְנֶפֶשׁ הָאֵמוֹת וְנִפְשׁ הַבְּהֵמָה. וּמִשׁוֹם כִּךְ תִּמְצָא הָאֵמוֹת מִתְּגוֹדְדִים וּמְשִׁימִים קָרְחָה בֵּין עֵינֵיהֶם, כִּי יָאוֹת לָהֶם לְמִסְפַּד וְיָאוֹת לָהֶם לְמִיבְכֵי עַל אֲבָדוֹן נִפְשׁוֹתֵם, מֵה שֶׁאֵין כֵּן אֲתֵם שֶׁנִּפְשׁוֹתֵיכֶם הוֹלְכוֹת לְמִנְחוֹת שֶׁאֵנָּה לֹא תִתְגַּדְּדוּ וְכו'.

עֶשֶׂר תַּעֲשֵׂר אֵת כָּל תְּבוּאֹת יְרֻעַךְ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: [יד, כב]

זֵרַע שְׂמִשׁוֹן

רבי שמשון חיים נחמני זצ"ל

טעם שעי' המעשרות זוכים לצשירות

בְּגִמְרָא (שבת קיט.) דְּרָשׁוּ עֲשֵׂר בְּשִׁבִיל שֶׁתַּתְּעֹשֶׂר. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ הַטַּעַם שְׂזוּכִים לְעִשְׂרוֹת מִפְּנֵי הַמַּעֲשָׂרוֹת, דְּהִנֵּה מֵה שֶׁאֵנוּ חַיִּבִים בְּמַעֲשֵׂר הוּא לְפִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה נוֹדַע לָנוּ שֶׁהָאֲרָץ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיא, וּמִי שֶׁאֵינוּ נוֹתֵן מַעֲשָׂרוֹת כֶּתְקוּנֵן הָרִי אֵינוּ מוֹדֶה שֶׁהָאֲרָץ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאִיתָא בְּגִמְרָא (ב"מ עג.) בְּעֵינֵי תִשְׁלוֹם הַמַּס שְׂחִיבִים לְמַלְךְ, שֶׁכָּל קָרְקַע מִשְׁעַבְדָּת עֲבוּר תִּשְׁלוֹם הַמַּס לְמַלְךְ, וְהַמְלָךְ אָמַר כָּל מִי שֶׁמִּשְׁלֵם מִס יְכוּל לְאָכֵל מִן הַקָּרְקַע, וְעוֹד, דְּמִי שֶׁאֵינוּ מִשְׁלֵם יִשְׁתַּעֲבָד לְמִי שֶׁמִּשְׁלֵם, עֵי"ש.

דברי אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל - הגר"א
צריך לתן צדקה לכל אחד לפי כבודו וערכו

הכתוב מרמז בזה סדר נכון בנתינת הצדקה שיהיה אדם זהיר בזה. דהנה אם כופף אצבעותיו אזי כל האצבעות נראות שוות, ואם ירו פתוחה אזי רואים בחוש שאין כל האצבעות שוות אלא אחד גדול ואחד קטן. ואמרו חז"ל על הפסוק 'די מחסרו אשר יחסר לו' - אפלו סוס לרכב עליו ועבד לרויח לפניו, שצריך לתן לכל אחד לפי כבודו וערכו, אשר לזה צריך הבחנה ובה ודעת לחלק בין איש לאיש, ולהיות מן המהדרין במצות הצדקה, כי לא רבים יחכמו בזה לתת לב שמצות הצדקה לחלק יצאת. אשר לזאת נתנה התורה סימן טוב לאדם שביני ענין זה מאצבעותיו, ואמר 'לא תקפץ את ירך' ואם האצבעות כפופות על היד נראים הם שפלים שוות זו לזו וכמו כן תתן צדקה לכלם בשנה, לא כן, רק 'כי פתח תפתח את ירך' ותראה בחוש שהאצבעות אינם שוות זו לזו, וכמו כן תבחין שאין כל העניים שוין זה לזה, ותראה לתן 'די מחסרו אשר יחסר לו'.

לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך: [טו, ג]

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמיני סופר זצ"ל
זכרון החפזון יחזק את הבטחון בה
בבר האריכו המפרשים למעניתם ותמהו למה לנו לעשות זכר 'כי בחפזון יצאנו, ומה זו טובה שיצאנו בחפזון, ואדרבה לעתיד פתיב (ישעיה נב יב) 'כי לא בחפזון תצאו' וכו'. ואשר חנני השי"ת בזה, דהנה מדת הבטחון

היא עקר גדול למצות שבת, דכמה פעמים יקשה על האדם שביתת יום השבת שהוא בטל ממלאכתו ורואה תקו, אלא דהבוטח בה' יודע ומכיר כי ה' זן ומפרנס אותו וכמה שלוחים לפניו לתת לו די מחסורו ולהשלים תקו ממקום אחר.

והנה מדת הבטחון אנו יכולים ללמד מיוצאי מצרים, דכתיב (שמות יב לט) 'ויאפו את הבצק וכו' כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמקמה וגם צדה לא עשו להם, וכתיב רש"י, מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו האידן נצא למדבר בלא צידה אלא האמינו והלכו, הוא שמפרש בקבלה 'וכרתי לך חסד ועוריתך' וכו', ע"כ. ומהם ללמד כל אדם לבטח בה', ויהיה יום יציאת מצרים תמיד נגד עיניו שלא תינאש מן הרחמים, ואם גלגל החסד מתגלגל עליו עד שאינו יודע כמה להתפרנס והוא חסר מכל, בל תינאש, ויזכר הראשונות ויתבונן בקדמוניות איה פרנס ה' אבותינו במדבר, שיצאו אנשים ונשים וטף בלי צידה, ולא היה בטבע קלל להחיות נפשם, ובשביל הבטחון שהיה להם פרנס ה' אותם למעלה מן הטבע, על אחת כמה וכמה שאין מצטרף לה' להושיע במקום מחיה בארץ ורועה. ולזה באה המצוה לזכר עולם 'כי בחפזון יצאנו ממצרים' וגם צידה לא עשו להם, אלא האמינו ויצאו בלא צידה, וה' כלכלם לחם מן השמים, וזה יזכר כל בר ישראל תמיד ויתחזק באלקים בכל עת ועונה. והינו בונת הכתוב 'שבעת ימים תאכל עליו מצות וכו' כי בחפזון יצאת' בלי צידה, למען תזכר יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, הינו שכל ימי חייך לא תתינאש מן הרחמים, ובצר לך תזכר הראשונות ותשים בה' מבטחך, וכמאמר הכתוב (ירמיה י ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', הינו שעל ידי שהיה ה' מבטחו מאז והושיעו ה', בוטח בה' תמיד כי כן יצוהו לעולם, וברוך ה' לעולם כי לעולם חסדו. [כת"ס החדש]

חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

שמחה שבאה במעט מעט נמשכת לעולם

הבא

וְהֵייתָ אִף שְׂמֵחַ (טו טז טו). בְּגִמְרָא (פסחים עא. סוכה מח.), לְרִבּוֹת יוֹם טוֹב הָאֲחֻרוֹן. וְהָקִישׁוּ הַמְּפָרְשִׁים הֲלֵא אֲכִין וְרָקִין מֵעוֹטִין הֵן (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), וְהָאִיף בָּא כְּאֵן לְרִבּוֹת. וְאָמַר בְּנֵי הַיָּקָר ר' יְחִיאֵל מִיכָל ז"ל, בְּהִקְדָּם דְּבָרֵי הָאֲלֻשִׁיף הַקְּדוֹשׁ שְׁפָרַשׁ הַפְּתוּב (להלן כח יג) וְהֵייתָ רַק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמִטָּה, דְּתַבַּת 'רַק' נִרְאָה דְּהוּא מֵעוֹט וְהוּי לִיה לִזְמַר 'וְהֵייתָ לְמַעַלָּה', וְתַרְץ דְּמַצִּינוּ אֲצֵל יְצִיאַת מִצְרַיִם דָּאִם אָדָם הוֹלֵף מִמְדַּרְגָּה לְמַדְרָגָה וְלֹא בְּקַפִּיצָה, אֲזוּ יֵשׁ לוֹ קִיּוּם לְזְמַן מְרַבָּה, אָבֵל אִם הוֹלֵף שְׂלֵא בְּהַדְרָגָה אֲלֵא בְּפַעַם אַחַת, אֲזוּ אִינוּ מִתְקַיֵּם, כְּדִקְתִּיב (יחזקאל טו ז) 'וְאָתָּה עִרְם וְעָרְתָה' וְדָרְשׁוּ חַז"ל (מכילתא בא מס' דפסחא ה) עִרְם בְּלֵא מִצְוֹת, וְהַקְּדוֹשׁ כְּרוּף הוּא נִשְׂא אוֹתָם בְּמַדְרָגָה הַעֲלִיּוֹנָה בְּפַעַם אַחַת וְלֹא הֵיָה לָהֶם קִיּוּם, וְעַל כֵּן צָוָה הַקְּדוֹשׁ כְּרוּף הוּא עַל מִצְוֹת סְפִירַת הָעֶמֶר, כְּדֵי שְׂיִלְכוּ מִמְדַּרְגָּה לְמַדְרָגָה כְּדֵי שְׂיִזְכּוּ לְקַבֵּלַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה [במבאר כל זה בספרים הקדושים], וְכֵן הוּא בְּעֵינֵינוּ עוֹלָם הַזֶּה. עַל כֵּן הֵיָה הַבְּרָכָה וְהֵייתָ רַק לְמַעַלָּה, שְׂלֵא תִלָּף אֲלֵא מֵעַט מֵעַט, וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לָךְ קִיּוּם, עַד כֵּן דְּבָרֵינוּ. וְכֵן יֵשׁ לִזְמַר גַּם כֵּן, שְׂהַבְרָכָה הוּא וְהֵייתָ 'אִף שְׂמֵחַ', שְׂהַשְׂמִיחָה יִגִּיעַ לָךְ בְּמֵעַט מֵעַט, וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לְרִבּוֹת, הֵינּוּ שְׂיִמְשֻׁף לְכָל יוֹם טוֹב הָאֲחֻרוֹן, פָּרַשׁ לְעוֹלָם שְׂפָלוּ אַרְף, וְדו"ק כִּי נִכּוֹן הוּא.

לראש חדש אלול

אברבנאל

רבי יצחק ב"ר יהודה אברבנאל זצ"ל

סגלת ארבעים ימי התשובה לרצוי לפני

ה' נקבעה בארבעים יום וְלִילָה שֵׁשֶׁב

מִשָּׁה רַבְּנּוּ בְּהַר בְּדַבְּקוֹת עֲצוּמָה

הַזֶּה בְּפַעַם הָרִאשׁוֹנָה עֲמַד מִשָּׁה רַבְּנּוּ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לִילָה וְקַבֵּל הַלּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת וְיִשְׁבְּרָם לְעֵינֵיהֶם כְּרִדְתּוֹ. וְאֲחֵרֵי כֵן עָלָה פַּעַם שְׁנִית לְבַקֵּשׁ סְלִיחַת הָעַם וְכַפְרָתוֹ. וְעֲמַד אַחַר כֵּף אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לִילָה, וְאֲזוּ קַבֵּל הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת וְרִאָה הַמְרָאָה בְּנִקְרַת הַצּוּר וְקָרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן וְגו', וְנִתְרַצָּה לוֹ הַקְּדוֹשׁ כְּרוּף הוּא בְּסִלִּיחַת הָעַם, וְכַכֵּר כְּתַב רַש"י ז"ל (דברים ט יח) שְׂנִשְׁלַמוּ אוֹתָם הַיָּמִים בְּיוֹם הַפְּפוּרִים וְלָכֵן הַקָּבֵעַ לְיוֹם מַחִילָה וְסִלִּיחָה לְדוֹרוֹת.

וְאֹמַר שְׂהִיְתָה יְשִׁיבַת מִשָּׁה אֲדוּנֵינוּ בְּהַר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לִילָה אֵל ג' סְבוֹת: הָאַחַת, לְהַשִּׁיג הַהֲשָׁגוֹת כְּלָן, טְבָעִיּוֹת, שְׂמִימִיּוֹת, אֲלֵהִיּוֹת, וְיִלְדַעַת מַה לְמַעַלָּה וּמַה לְמַטָּה, כְּלָם אַרְבָּעִים יְדִיעוֹת, אַרְבָּעִים יוֹם כְּנִגְדַּת אוֹתָם הַיְדִיעוֹת. וְהַצָּרָף הַשִּׁי"ת לְעֲשׂוֹת גַּם לְמִשָּׁה שְׂלֵא יֵאֱכַל וְשְׂלֵא יִשְׁתֶּה כָּל אוֹתוֹ וְזֵמן, כִּי בְּהַשְׂתַּמֵּשׁ הַנֶּפֶשׁ בְּכַלִּים הַגְּשָׁמִיִּים לֹא תוֹכֵל לְהַשְׂתַּמֵּשׁ בְּהַשְּׁגָה הָאֱלֹהִית הַהִיא. וְהַסְבָּה הַשְּׁנִיּוֹת, לְהַעֲלוֹת אֲדוֹן הַנְּבִיאִים מִמְדַּרְגָּה אֲנוּשִׁית אֵל מְדוּרָגָה רוּחִנִּית מְלֵאכּוֹתִית נִבְדָּלַת, כְּדֵי שְׂהַתּוֹרָה הַנִּתְּנָה עַל יְדוֹ תִּהְיֶה אֲצוּלָה עַל יְדוֹ מִתְחַבְּמָה הַעֲלִיּוֹנָה הָאֱלֹהִית. וְהֵנָּה הַעֲצָם הָאֲנוּשִׁי יִתְהַוֶּה בְּאַרְבָּעִים יוֹם, וְכִסּוּפָם תִּשְׁתַּלֵּם הַהֲכַנָּה וְיִקַּבֵּל הַמַּתְהַנֶּה צוּרָה אֲנוּשִׁיּוֹת, בְּעִבּוּר זֶה הַצָּרָף אֲדוּנֵינוּ מִשָּׁה לְשִׁבַּת בְּהַר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לִילָה שֶׂהוּא הַזְּמַן הַמְּגַבֵּל לְהַנִּיחַ הָאֲנוּשִׁיּוֹת לְחוּל כֵּה הַצּוּרָה, וְכִמּוֹ שְׂבִאֲרַבְעִים יוֹם מִיְצִירַת הַגֶּלֶד אֵין לוֹ מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה, כְּכֵה בְּאוֹתָן הַיָּמִים מִשָּׁה רַבְּנּוּ ע"ה לָחֵם לֹא אָבֵל וּמִים לֹא שָׁתָה כְּדָרְךָ הַמַּתְהַנֶּה בְּהִיּוֹתוֹ גְּעַתְקָ מְטָבַע אֵל טְבַע אַחֵר. הַסְבָּה הַשְּׁלִישִׁית, כִּי מִשָּׁה רַבְּנּוּ ע"ה הַצָּרָף לְהַכְנִיעַ אֶת יְצִרוֹ וְלַהֲמִית תְּאוּנוֹתָיו, וְלַהֲבִיא מִזְגוֹ וְטָבַעוּ תַחַת מִמְשַׁלַּת הַשָּׁכָל בְּאִפְךָ שְׂלֵא יַעֲכֵב אוֹתוֹ אֵל הַשְּׁגַת שְׂלֵמוֹתוֹ, וְלִפְנֵי שְׂהֵאִיכּוֹת הַגּוֹבְרוֹת בְּאָדָם הֵם אַרְבָּעָה, לָכֵן הַצָּרָף לְהַכְנִיעַ כָּל יְסוּד וְלַחַח

(מלאכי ג ז) 'שובו אלי' תחלה ואחר כך 'ואשובה אליכם'. ולכך מסיק (פרקי דר' אליעזר פמ"ו) שבראש חדש אלול אמר הקב"ה למשה (שמות כד יב) 'עלה אלי ההרה', לא כאמצעים שהיו בכעס ולא חפץ ה' בו שיעלה אף הוא מעצמו עלה כפי להתנפל לפני ה' ולבקש מלפניו על עמו, כי באותו זמן אמר (שם לב לב) 'ואם אין מחני נא'. אבל בראש חדש שאמר אליו הקב"ה 'עלה אלי ההרה', זה מופת שמי רצון היו הימים ההם, כי גם נתרצה לו הקב"ה לתן לו לוחות אחרונות תחת הראשונים שנתפברו ונתקלקלו. ומיום שהוא והלאה הקבעו ימים אלו לימי תשובה אשר בהם יתקן האדם מה שקלקל במכתב אלהים החרות על לוח לבו כמו שנגאמר (משלי ג א) 'כתבם על לוח לבך'. ואם על ידי שהיה מסגל עונות כל ימות השנה נתקלקל לוח לבו ומכתב אלהים אשר היה עליו, מן ראש חדש זה והלאה חסי יתן אל לבו להיות לו לב טהור ויתחדש בקרבו רוח נכון. והעבירו שופר במתנה משה עלה להר (פרקי דר"א שם) כדי שידעו הכל שעת רצון הוא לה', כי בזמן שהוא בכעס עם ישראל גם מנהיגיהם נזופין, כמו שנגאמר (שמות לב ז) 'לך רד'. ומה שקבל את משה מנהיג שלהם, זה מופת על כל ישראל כי שב אפוא מהם, ועל ידי זה ישתדלו בתשובה ולא ישובו לכסלה לטעות אחרי אל זר אשר בקרבו דהינו היצר הרע. והיה שם קול השופר המסבב התורה, והכרזה בפה משה עלה להר לתקן מה שקלקל בשבירת הלוחות, שממנו יראו וכן יעשו גם המה לתקן בזמנים ההם בצום ותענית מה שקלקלו, כדמסיק בתנא דבי אליהו (זוטא ד.) והקב"ה נחעלה באותו שופר, ודקא באותו שופר שיש עמו דברי מוסר, שנגאמר (תהלים מז ו) 'עלה אלהים בתרועה', דהינו תרועה שבפה מלשון 'הריעו לה' כל הארץ' [וכי], לפי שעל ידי תרועה שבפה יש דין למטה ואז אין דין למעלה (דבר"ה ח ט), לכך נאמר 'עלה אלהים' מלשון 'ונעלה הענן' (במדבר ט כא), שהוא לשון

ואיכות עשרה ימים כמספר עשרת הדברות שהמה שרשי התורה ועקריה, באפן שכל יסוד ויסוד בהרפכתו, וכל לחה ולחה אשר בגופו, יהיו נכנעים לקבולם בשלמות הכנתם, ומפני זה היו ימי ההכנה עם הכניעת חמרו ארבעים יום. ולכן היתה עמידתו בלי מאכל ומשתה כדי להחליש כחותיו הגופניים, ומהמעמד ההוא נשארו כל כחותיו הגשמיים כל כך נכנעים לשכלו, שהיה תמיד מוכן לגבוהה ולדבוק האלהי מבלי מונע.

והנה בפעם הראשונה ההיא שישב משה בהר הארבעים יום והארבעים לילה באותו גס המפלא והדבקות העצום, היתה בימים ההם סגולה מפלאה, וקבע השם יתעלה במספר הימים כח יתר וברכה עצומה. ומפני זה בשאר הפעמים שעלה להר על עון העגל ועל הלוחות השניות נתעבב תמיד שמה כל אותו המספר הקדוש מארבעים היום וארבעים הלילה, עין וביען היה אצלו במספרם סגולה נפלאה לרצות בהם השם יתברך. ולזאת הסבה גם בן אנונו שארית יעקב בכל שנה עושים ארבעים ימי תשובה. והימים האלה נזכרים ונעשים לפי שבסגולתם ובקדושתם שקנו באותה פעם הראשונה היו עוד כל ימי הארץ נרצים לפניו יתברך. וקיצור אברבנאל פרשת עקב

שפתי דעת

רבי שלמה אפרים מלונטשניץ זצ"ל
 כשקבל הקב"ה את משה רבנו בראש
 חדש אלול היה זה סימן לכל ישראל
 שעת רצון הוא לה' ושב אפוא מהם
 וישתדלו בתשובה
 דורשי רשומות אמרו 'אני לדודי ודודי לי'
 (שה"ש ו א) ראשי תבות אלול, וסוף
 תבות ד' יודין, דהינו ארבעים יום ימי רצון
 שבהם אני לדודי ודודי לי, כדרך שנגאמר

המראָה עֲצָמוּ כְּאוֹהֵב, עַל כֵּן מֵרְאִין לְאָדָם סִימָן מִלְחָמָה. וְלַהוֹרֹת נִתֵּן בְּלִבָּם שֶׁבְּכֹל זְמַן יֵשׁ לוֹ מִלְחָמָה בְּבֵיתוֹ, וּבִיּוֹתֵר צָרִיף הָאָדָם לִיְדִיעַת דְּבָר זֶה בְּעֵתִים הַלְלוּ לִפְנֵי בַּא יוֹם ה' הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא, כִּי בִשְׁעַת הַסְּפָנָה הַשְּׁטָן מְקַטְּג בִּיּוֹתֵר, וְעֵתִים הַלְלוּ הַקְּרוֹבִים אֶל יוֹם הַדִּין בִּיּוֹתֵר הֵם מְסַפְּנִים, שֶׁהַשְּׁטָן מְקַטְּג בָּהֶם. עַל כֵּן צָרִיף הָאָדָם כָּל הַחַדָּשׁ לְהִכִּין עֲצָמוֹ לְמִלְחָמָה זֹו כְּדֵי לְעַרְבּוֹ. וּכְבָר כְּתִבְנוּ שְׁגָם בְּיָמֵי מֹשֶׁה כִּשְׁעָלָה לְהָר פָּעַם שְׁלִישִׁי הָיוּ יִשְׂרָאֵל עֲסוֹקִים בְּצוּם וְתַעֲנִית כָּל הַיָּמִים מִהָאֲרֻבַּעִים הָאֲחֻרֹנִים, שֶׁבָּהֶם עָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל לַיּוֹחֹת הָאֲחֻרֹנֹת, וְסִמְנָף 'אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי לִי'. [מֵאֵמֶר שִׁכְט]

סְלוֹק, רְצוֹנוֹ לומר שֶׁמִּסְתַּלַּק דִּין שְׁלֹמֶעֱלָה אִם יֵשׁ דִּין לְמִטָּה. [מֵאֵמֶר שִׁכְט]
 עֲרֻבֹב וּבִלְבֹב הַשְּׁטָן הוּא כְּשׂוֹרָה שִׁשְׂרָאֵל מוֹכְנִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְזֶה עֲנִין תְּקִיעַת כָּל חַדָּשׁ אֲלוּל, לְעַרְבֹב הַשְּׁטָן, אִין הַפְּרוּשׁ שְׁלֵא יַדַע מְתֵי יְהִיָה רֵאשׁ הַשְּׁנָה, כִּי וְדֵאֵי יַדַע, אֲלֵא עֲרֻבֹבוֹ הוּא עַל יְדֵי שֶׁהַשׁוֹפָר מְבִיא לְיַדֵי תְּרֻדָה, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (עֲמוֹס ג' ו') 'אִם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יִתְרַדוּ', וְהַתְּרֻדָה מְבִיאָה לְיַדֵי תְּשׁוּבָה, וְזֶהוּ עֲרֻבֹבוֹ וּבִלְבֹלוֹ, כְּשׂוֹרָה שִׁשְׂרָאֵל מוֹכְנִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וּלְכַף בַּא עֲנִין זֶה בְּרָמֹז עַל יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר, כִּי הַשׁוֹפָר סִימָן מִלְחָמָה, הוּא לְחֻזְרֵי אֶת הָאָדָם מִן הָאוֹיֵב הַפְּנִימִי

מעשי רבותינו

הֵם נוֹתְנִים קְמוּזוֹ, הֵם נוֹתְנִים הַיִּשָּׁר לְבֵית רְאֲתָם וְאִינִם נוֹתְנִים אֶת הַכֶּסֶף עַל יְדֵי אִמְצָעִי. אֲבָל מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל הוּא שְׁגָם יְהוּדֵי יְהִנָּה מִזָּה. וּכְסִימוֹכִין לְדַבְּרֵיוֹ הֵבִיא רַבִּי חַיִּים רֵאֲיָה מְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא (מִנְחוֹת ע"ג ב') 'אִישׁ אִישׁ' (וּיְסֻרָא כ"ג י"ה) לְרַבּוֹת אֶת הַנְּכָרִים שְׁנוֹדְרִים וְנִדְרִים וְנִדְבוֹת כִּישְׂרָאֵל. 'אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ עוֹלָה' אִין לִי אֲלֵא עוֹלָה בְּלִבָּד, הֵינּוּ כָּל קֶרֶן שְׁמִקְרִיבִים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הֵם מְקַרְבִּים אוֹתוֹ רַק עוֹלָה, כְּלִיל לְגַמְרֵי. וְהַטַּעַם בְּכָף, שֶׁכֵּן כִּשְׁעוֹכִים נוֹתֵן קֶרֶן, פְּנִיתוֹ שְׁקָרְבָנוּ יְהִיָה כְּלוּ לָהּ, לֵאלֹא כָּל אִמְצָעִי, לְכֹן מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ רַק עוֹלָה שְׁכָלָה כְּלִיל, אֲבָל שְׁלָמִים שְׁגָם הַבְּעִלִּים וְגַם הַכֹּהֲנִים וְהַגֵּימִים מִמֶּנּוּ, אֶת זֶה גוֹי אֵינְנוּ מְבִין, מִשׁוּם שְׂאִינוּ יְכוֹל לְהִבִּין כִּיצַד נִתֵּן לְהַקְדִּישׁ קֶרֶן לָהּ, כְּאֲשֶׁר גַּם אֲנָשִׁים יְהִנּוּ מִמֶּנּוּ.

(גאוני וואלוז'ין)

"לא תוכל לאכול... וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדְרֹר" (יב, יז)
 הַגְּאוֹן רַבִּי חַיִּים מוֹוֵאלוֹז'ין זצו"ק ל שְׁלַח פַּעַם אַחַת מִשְׁלַח לְבֵיתֵי נְדִיבִים וְגִבּוֹרִים, כְּדֵי לְאֲסוֹף כֶּסֶף עֲבוּר הַתְּזַקָּת הַיְשִׁיבָה שְׁלוֹ, וְשִׁיבַת וְוֵאלוֹז'ין. כָּל הָאֲנָשִׁים הַעֲנִיָּיו לְשִׁלִּיחַ אֶת תְּרוּמָתָם בְּעִין יָפָה וּבְנִפְשׁ חֲפָצָה, זוֹלַת יְהוּדֵי אַחַד שְׁלֵא רָצָה לְתַת אֶת הַכֶּסֶף לְיַדֵי הַשְּׁלִיחַ, בְּאוֹמְרוֹ כִּי אֶת הַכֶּסֶף יִשְׁלַח יִשְׁרָאֵל לְיַדֵי שֶׁל רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה רַבִּי חַיִּים מוֹוֵאלוֹז'ין.

הוּא אֲכֹן שְׁלַח אֶת הַכֶּסֶף יִשְׁרָאֵל לְרֵאשׁ הַיְשִׁיבָה, וּבְמִכְתָּבוֹ אֲשֶׁר צָרַף לְתְּרוּמָה כְּתַב לֵאמֹר, כִּי הוּא רוֹצֵה שְׁכָּל כֶּסֶפוֹ בְּמֵאלוֹ יְהִיָה מְקַדָּשׁ לְטוֹבַת הַיְשִׁיבָה, וְאִינְנוּ רוֹצֵה שְׁחַלֵּק מִהַכֶּסֶף יְהִיָה עֲבוּר אִזְוָה מִשְׁלַח בְּאִמְצָע.

רַבִּי חַיִּים מוֹוֵאלוֹז'ין קִבֵּל אֶת הַתְּרוּמָה וְאֶת הַמִּכְתָּב, וְהָיָה בְּקוֹרְאוֹ אֶת הַדְּבָרִים שְׁחַלָה כְּתַב, הַחֲזִיר מִיַּד אֶת כָּל כֶּסֶף הַתְּרוּמָה לְתוֹרָם, כְּשֶׁהוּא כּוֹתֵב לוֹ, כִּי לְתַת יִשְׁרָאֵל וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ זֶהוּ מְנַהֵג עוֹכֹם. הַעוֹכֹם, כְּאֲשֶׁר

שְׂמַע על כֹּף מֶרֶן הַ"חֲפִיז חַיִּים" וְאָמַר: כִּפִּי הַנִּרְאָה לֹא נִזְהַר הָאִישׁ מֵאֲכִילַת שְׂרָצִים וּמֵאֲכֻלוֹת אֲסוּרוֹת. (שְׂכָן בְּאוֹתָן שָׁנִים הָאֲנָשִׁים הַכִּינוּ אֶת הַפֶּל לְבָד, וּבִשָּׁל כֹּף לִקְעָמִים לֹא הָיוּ נוֹתְנִים אֶת לֶבָם לְבִדּוֹק הַיֵּטֵב אֶת כָּל הַמֵּאֲכָלִים, וְכֹה, כִּפִּי הַנִּרְאָה אָרַע גַּם לַיהוּדֵי זֶה). וְכִידּוּעַ מִי שְׂאוּכַל שְׂרָצִים אוֹ מֵאֲכֻלוֹת אֲסוּרוֹת הָרִי שְׁלִבּוֹ נִתְּסַמֵּט, כְּמוֹ שְׂאוּמָרִים חו"ל (יומא לט, א) עֲבָרָה מִטְּמֻמַּת לְבוֹ שֶׁל אָדָם (וּכְדַבְרֵי הַמִּפְרָשִׁים גַּם עֲבָרָה שֶׁל אֲכִילַת מֵאֲכֻלוֹת אֲסוּרוֹת), שְׁנֵאָמַר (וַיִּקְרָא י"א, מג) 'לֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם', אֶל תִּקְרִי וְנִטְמַתֶּם אֲלֵא וְנִתְּסַמֵּט. וְכֵן כֹּף הַלֵּב נִתְּסַמֵּט, עַד שֶׁאָדָם אֲפִילוֹ אֵינוֹ מִרְגִּישׁ בְּחִסְרוֹן שְׁלוֹ.

מִשָּׁל לְמַה הַדְּבָר דּוֹמֵה, הַמְּשִׁיב מֶרֶן הַ"חֲפִיז חַיִּים" ז"ע וְאָמַר לְסוֹכְבִים אוֹתוֹ: לְסוֹחֵר שֶׁהִיָּתָה לוֹ חֲנוּת שֶׁל מִינֵי בְשָׂמִים. פֶּעַם אַחַת הִזְדַּמֵּן אוֹתוֹ יְהוּדִי בְּשֵׁם חֲנֻנוֹתוֹ שֶׁל 'בוֹרֶסְקִי' (אָדָם הַעוֹסֵק בְּעִבּוּד עוֹרוֹת). וְכִיוֵן שֶׁהִבְשֵׂם הָזֶה רְגִיל הָיָה לְרִיחַ טוֹב בְּחֻנוֹתוֹ, הוּא לֹא הִרְגֵל כָּלֵל לְרִיחַ כְּזֶה רַע הַנּוֹדֵף מִשְׁטָף הָעוֹרוֹת, וְלֵכֵן נִמְלֵט מֵהַחֲנוּת כֹּל עוֹד נִפְשׁוּ בוֹ.

כֹּף חָלְפוּ עֲלָיו כִּפְּהָ שָׁנִים בְּטוֹב וּבִנְעִימִים בְּתוֹךְ חֲנוּת שֶׁל בְּשָׂמִים מְדִיפִים רִיחַ נְעִים, עַד שֶׁלְּמִים יָרַד הָאִישׁ (הַבְּשָׂם בַּעַל חֲנוּת הַבְּשָׂם) מַעֲשִׂירוֹתוֹ וּמַעֲסָקָיו, וְהוּא הִכָּרַח לְהַחֲלִיף אֶת מִסְחָרוֹ, עַד שֶׁנִּעְשָׂה בְּעֶצְמוֹ לְבוֹרֶסְקִי, לְאָדָם קַעֲבֵד עוֹרוֹת.

אֲמָנָם בְּתַחֲלָה קָשָׁה הִיָּתָה עֲלָיו הַעֲבוּדָה הַזֹּאת מִנְשׂוֹא, שֶׁהָרִי מֵאִזּוֹ וּמִתְמִיד רְגִיל הָיָה לְרִיחַ טוֹב, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת רִיחַ הָעוֹרוֹת. וְאוּלָּם, כִּאֲשֶׁר הִתְרַגַּל כָּבֵד לְמִסְחָרוֹ הַחֲדָשׁ, יָכוֹל הָיָה כָּבֵד לְעִמּוּד בְּחֻנוֹתוֹ כֹּל הַיּוֹם וְכֵן הִלְלָה, מִבְּלִי לְהִרְגִישׁ אֲפִילוֹ בְּרִיחַ הָרַע הַנּוֹדֵף מִהָעוֹרוֹת. עַד שֶׁנִּזְמַחַה הָיָה לוֹ כִּי הוּא בּוֹרֶסְקִי מִבְּטָן וּמִלִּידָה...

"לֹא תֵאָכְלֶנּוּ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרָיִךְ" (יב, כה) **אָדָם** נּוֹצְרִי, שֶׁעִסַּק גַּם בְּחִקּוֹר הַתַּנּוּךְ הַיהוּדִי, שָׂאֵל פֶּעַם אֶת הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן אִיִּבְשִׁיץ זצוק"ל: מִפְּנֵי מַה הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה דְּרוֹקָא כְּאִם בְּאִסּוּר שֶׁל אֲכִילַת דָּם אֶת הַבְּרָכָה 'לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ', וְלֹא כִּתְבָהּ אֶת הַבְּרָכָה הַזֹּאת גַּם בְּמִצְוֹת אַחֵרוֹת? וְכִי בְּמִצְוֹת אַחֵרוֹת לֹא מִגִּיעָה לְאָדָם בְּרָכָה שֶׁיְהִי לוֹ טוֹב, לוֹ וּלְבָנָיו אַחֲרָיו?

הַשִּׁיב לוֹ הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן וְאָמַר לוֹ: הָרִי יוֹדֵעַ אֶתָּה, כִּי כִּפִּי שֶׁמְסַבֵּר בְּתוֹרָה, אִסְרָה הַתּוֹרָה אֲכִילַת דָּם מְשׁוּם שֶׁהוּא מִטְּמֵם אֶת הַלֵּב וְנוֹטֵעַ בְּאָדָם אֶת מִדַּת הָאֲכָרְיוּת. וְכִידּוּעַ הָאֲכָרְיוּת עוֹבְרַת בְּתוֹרָשָׁה מִן הָאֲבוֹת לְבָנִים. זֹאת אִפּוֹא הַכּוֹנֵה לֹא תֵאָכְלוּ, לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרָיִךְ, אֶל תֵּאָכְלוּ דָם כִּדְּי שֶׁגַּם אֶתָּה אֲכָל גַּם בְּנֶיךָ תְּהִי בַּעֲלֵי נֶפֶשׁ עֲדִינָה, וְלֹא תְהִי בְּכֶם נִטְיָה לְאֲכָרְיוּת. וְאִם בָּךְ לֹא תְהִי נִטְיָה לְאֲכָרְיוּת, אֲזִי גַם בְּבָנֶיךָ כֵּן, כִּיּוֹן שֶׁהִיא גַּם לֹא תַעֲבוּר לְבָנֶיךָ בְּתוֹרָשָׁה. לְכֵן דְּרוֹקָא בְּמִצְוָה זוֹ הַדְּגִישָׁה הַתּוֹרָה אֶת הָעֲנִינָן שֶׁל הַטּוֹבָה לְאָדָם וּלְזֵרְעוֹ אַחֲרָיו."

(ארויז הלבונו)

"וְכֵן שָׂרָף הָעוֹף טָמֵא הוּא לְכֶם לֹא יֵאָכְלוּ..." (יה, יט)

בְּסֻמוֹךְ לְעִנְיָה רִאדִין, בַּה הַתְּגוּרֵר הַגָּאוֹן רַבִּי יִשְׂרָאֵל מוֹאִיר הַכְּהֵן ז"ע, מֶרֶן הַ"חֲפִיז חַיִּים", הַתְּגוּרֵר יְהוּדִי אֲשֶׁר נּוֹדַע הָיָה לְמִשְׁבָּב בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה שְׁלוֹ, בְּהִיוֹתוֹ בַּר אוֹרְזֵן שֶׁיָּדַע אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה. לְיָמִים, נִתְּהַפֵּךְ עֲלָיו הַגִּלְגַּל וְהוּא הַחֵל לְשַׁכַּח דְּבָרִים מִלְּמוּדוֹ, וְלֹא דִי בְּזֹאת, אִט אִט הַשְׁתַּבְּשָׁה עֲלָיו דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁבְּרַבּוֹת הַיָּמִים נִחְשַׁב הָיָה בֵּין הַיהוּדִים שֶׁבְּסִבְיַתּוֹ לְשׁוֹטָה וּלְאָדָם לֹא דַעַת בְּכָלֵל.

בטענה שאולי הם לא ישיבו לו את המעות, ואפילו הפרוֹזבול שהוא יעשה לא יהיה לו כל תקף שהרי מדבר בעניים, ושפא לא יחזירו לו את ההלואה. כפועל יוצא מכך, יהודים רבים במחוזו של האישי היו עניים מרודים, כיון שהוא היה מהעשירים הגדולים שבמחוז ויכול היה להלוות כספים רבים ליהודים, אבל כיון שלא עשה כן, נותרו יהודים אלו עניים ותעל שעתם.

בשמע הגאון רבי איזיל חרין זצוק"ל, רבה של סלונים כדברים הללו, אמר פעם לאותו יהודי עשיר קמפון: בפרכת ההלואה אומרת התורה (במדת ראה) 'לא תאמן את לבבך ולא תקפץ את ירך מאחיר האביון, כי פתח תפתח את ירך לו, והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו'. ועל כך דרשו חז"ל (כתובות סו, א: ב) רק די מחסרו אתה צריך לתן לו, אבל איך מצוה להעשירו לאביון, דהינו לעשותו עשיר.

הגה גם אתה, פרט אחד במצות ההלואה והצדקה אתה מקים בהדור ממש; ואי אתה מצוה להעשירו... שכן איך מלווה כלל ליהודים, ואיך רוצה שיתעשרו כלל".

(ארוי הלבנון)

"פתח תפתח את ירך לאחיר לעניו ולאביון בארצך" (טו, יא)

פעם אחת ערך הגאון רבי יעקב קראניץ זצוק"ל, המגיד מדובנא. מגבית גדולה עבור דבר חשוב, כדי לתן את הכסף לעניים ולאביונים. רבים מבין העשירים אותם התרים המגיד מדובנא נענו בעין יפה ובנפש חפצה ותרכו מהונם עבור המגבית החשובה. לבסוף הגיע המגיד לביתו של עשיר אחד גדול, שכגדל עשירותו כך גדל קמצנותו...

כזה הוא הדבר גם באדם שאוכל כל מאכל אסור שהוא, בתחלה אולי נפשו קצה עליו, אבל למים הוא נעשה רגיל בכך, עד שלבו מתטמטם לגמרי והוא אינו מרגיש כבר בריח הרע של השרץ או של הנבלה... בשל כך מצוה אותנו התורה לא לאכול ולא להטמאות להם, אפילו לא פעם אחת! שכן אחר פועם אחת עלולים כבר להתרגל, וכבר יהיה קשה לפרש מהם, כמו אותו בורסקי שאינו יכול לפרש מריח העורות...

(החפץ חיים ופעלו)

היתה שנת בצרת, היו אנשים שחפשו עצות בשנה זו כיצד להקל על שמירת דיני השמיטה, והיו שאף התירו אסורי ספיחין וכדומה. ואולם רבנו השל"ה על אף הקשויים הגדולים, שפן גם לו כמעט ולא היה מה לאכל, לא רצה להקל בכלל, כיון שאמון היה עלי מצות התורה לשמור שביעית כהלכתה, ללא כל התרים וקולות למיניהן. ועל כך כתב בעצמו: "ואני דנתי עם עצמי וחסבתי בלבבי, אני מקיב לקים יותר מהם, ואפילו למכר גלימה מעל כתפי".

ואולם, יחד עם זה, כיון שבאמת קשה היה לרבנו השל"ה לקיים דיני שביעית, מפיון שלא היתה לו עדין חלקת אדמה, ולא היו לו פרות וירקות, וכיצד יעשה זאת? מצא רבנו השל"ה עצה, והיא ללמד הלכות שמיטה. שכן בספרים הקדושים קבאר, כי באם אין לאדם אפשרות מעשית לעשות שמיטה, כיון שאין לו שדה וקרם, כיצד באמת יוכל

"ומעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו" (טו, ח) **יהודי** פלוני שנודע היה כעשיר מכלל ביותר, סרב תמיד להלוות מעות ליהודים,

ואף להלוות מעות לכל מי שתאמרו לי לעשות
בן...

עינו בית הדין בדינו ובדבריו של אותו האיש,
ואמרו לו: "אכן, הנהגה טובה נהגת בימי
חיך. אבל, הבה ונראה, באם ימצאו עוד שני
אנשים שעשו כמותך, הרי שבאמת הדין כן,
ויש לך חלק לעולם הבא". חפשו וחפשו, אבל
לא מצאו אלא איש אחד בלבד. הוא העשיר
קרה, אשר נבלע באדמה עם כל קמונו וכל
עושרו. ולכן הדבר נשאר תלוי ועומד עד עצם
היום הזה.

אבל מעקשו, סים ואמר המגיד מדובנא לעשיר
הקמצו, באם גם אתה תנהג כן ותדעה
להלוות רק בעולם האמת, הרי שאתה באמת
תהיה השלישי שבחבורה, ובמותך תהיה "מזמן"
לחיי העולם הבא... מששמע העשיר בדברים
הללו, התביש מאד, ותכף ומיד הפריש קמונו
סכום הגון לצדקה.

(המגיד מדובנא)

"הצניק תעניק לו... אשר ברך ה' אלקיך תתן לו"
(ש"י יד)

נודע היה הגאון רבי אליהו חיים מייזל
זצוק"ל, רבה של לודז' בפועליו הברוכים
והדגולים לעזר ולסייע בידי עניים ונצרכים.
מאז עומדו על דעתו, בכל עיר בה פהו
כרבי, יצא היה בבתי נדיבים כדי להתרימים
לעניגי צדקה וחסד. ואם לא היה מצליח
לצאת מביתם עם מענק, למצער היה נוטל
מהם מעות בהלוואה, אותם היה מחזיר
בבא העת.

פנקסים רבים, מלאים ברשימות של הלוואות
אותן נוטל מידי נדיבים ומלוים רבים
החזיק רבי אליהו חיים באמתחתו, כדי שתמיד
ידע למי להשיב את ההלוואה בבא העת. ועל
אותם פנקסים התבטא הרב מייזל תמיד ואמר,

משבשט המגיד מדובנא מהעשיר לתרם
לצדקה, סרב הלה מכל וכל. אז
אז בקש מקונו המגיד לפחות לתן את
המעות בתורת הלוואה, אלא שגם לקר סרב
העשיר, באמרו לו: איני יכול להעניק
הלוואות ליהודים שאיני מכירם, שמא אפשל
בבני אדם שאינם מוהגנים, ולבסוף לא
ישיבו לי את הכסף. משום כן מסרב
אני לתת את ההלוואה, ולא הועילו שום
תחנונים והסברים.

נתרומם המגיד מדובנא ועמד לצאת את הבית,
אבל אז תוך כדי, נפנה שוב אל
העשיר ואמר לו: "אשריך רבי יהודי, שאתה
מזמן לחיי העולם הבא". תמה העשיר מאד:
"אדרבה, וכי בגלל שאני מסרב לתן הלוואה,
בשל כך אני מזמן לחיי העולם הבא?"

נענה לו שוב המגיד מדובנא ואמר לו:
"הבה ואספר לך מעשה שהיה. לפני
שנים רבות מת יהודי עשיר וקמצן גדול,
אשר מעולם לא נתן כסף לצדקה, ואפילו
לא הלוה פרוטה אחת למאן דהוא. מודם
מותו צוה לקבר עמו את כל קמונו, כאשר
הגיע לפני בית דין של מעלה, בדקו
ומצאו כי אין האיש מעולם לא קים
מצות צדקה, ואף מעולם לא הלוה פרוטה
אחת ליהודי.

משרעה העשיר המת כן, החל ללמד סגוריא
על עצמו, וכך אמר: תדעו לכם דנינים
קומחים, כי כל ימי הייתי מאד חושש, שמא
אפשל בבני אדם שאינם מוהגנים. בעולם ההוא,
התחתון, מצויים יהודים רבים רמאים בני
רמאים, שאפילו שיש להם מעות הרבה הם
פושטים ידיהם כדי לקבל צדקות והלוואות,
ואיני יודע מה טיבם, והאם הם יחזירו לי
את ההלוואות שאני מלוה להם. משום כן
הבאתי עמי את כל הכסף לכאן, לעולם העליון,
לעולם האמת, שבו אין רמאים ואין רמאויות,
וכאן מוכן אני בלב שלם לקים מצות צדקה,

"לא תאכל עליו חמץ..." (טו, א)

שמחת הנשואין התקומה כשבויע בלבד לפני פסח, ולקראת חג הפסח הזמן החתן להסב על שלחן חותנו בליל ה'סדר'. בשעת הסעודה, כאשר בקש החתן לאכול מן המרק, הודיעו פלו. בתוך צלחת המרק ראה גרגיר של חטה. החל החתן זועק מרה: "חמץ גמור! אסור לאכול כאן! המטבח טרף!" ואל אשתו פנה ואמר בכעס: "בואי! אסור לאכול כאן! בואי ונלך לאכול אצל הוריי!"

מבינה רבה השתקרה בבית באותו רגע. החותן התנצל על אשר קרה, וגם החותנת התעצבה ביותר למה שארע בדיק בליל הסדר. החותן נסה להפיס את דעתו של חתנו, אלא שהחתן לא אבה לקבל כל תרוץ שהוא, הוא רק הגדיל את המדונה. "הכל חמץ כאן!", זעק, "ואסור לאכול בבית שפזנה!"

לבסוף הסכים החתן ללכת ולשאל את פי הגאון רבי שמואל סלנט זצוק"ל, שפנה באותה תקופה כרבה של ירושלים. דע החתן כי לבטח יצדיק הרב את מעשהו וכי יורה לו ללכת לבית הוריו שלו.

בביתו של הרב הודיע שוב החתן על אשר ארע, ואמר לרב כי לדעתו אסור לאכול בזה, מלא חמץ. הביט הרב בחתן ושאלו ברך: "אמור לי, אברך צעיר, אימתי נשאת?" נענה החתן הטרי והשיב: "רק לפני שבויע, ויראה נא הרב מה עוללו לי."

אמר לו הרב: "תן לי את השטר'י'מל ש'לראש'י!" החתן תמה לשמע הבקשה, אכל את השטר'י'מל לרב, ואז נענע בחזקה את השטר'י'מל, וממנו החלו לפתע לפול גרגירי חטה רבים... אלו היו גרגירי החטה שנוהגים לזרק על ראש החתן בעליה לתורה (איסורף) קודם החתנה. "הרי לך מקור החטה שבתוך המרק", הפטיר רבי שמואל, מקור הוא... " ופני החתן חפיו...

(רבני ירושלים)

כי כמו שכלל גאון ורב יש ספרי חדושי תורה בו הוא כותב את חדושי, הרי שהפנקסים הללו הם ספרי החדושי התורה שלי...

בין הגבירים הגדולים אותם התרים רבי אליהו חיים זצוק"ל בכל עת ובכל שעה עבור דברים שבצדקה, ופעמים אף נטל ממנו הלואות עצומות, היה הגביר הודיע מלודז' שמעון פוזנסקי. בחקמתו דע הרב להוציא ממנו תרומות והלואות גם לדברים אחרים, שלא שיכים לעניני תורה.

פעם הגיע הרב לביתו של הגביר פוזנסקי כדי לבקש ממנו עצים לעניים, שיהיה להם במה לחמם בחורף את ביתם הקר. בשמע הגביר כי הרב הגיע לביתו, בקש מהקשרת להכניס את הרב לביתו, אלא שרבי אליהו חיים סרב. הוא פשוט נותר לעמוד בפניסה לבית, כשהוא אומר למקשרת כי יקרא את הגביר לכאן, לחדר המבוא של הבית.

כששמע פוזנסקי שהרב הגיע וכי הוא עומד בחוץ, יצא אף הוא לקראתו אל הפרוודור החיצוני כשחלוק קל לגופו, ושם, החל הרב לגלגל עמו בדברים. כל אותה עת בה עמדו השנים בחוץ שעה ארקה, רעד גופו של פוזנסקי מקור, ושפתיו רטבו, עד שהוא אמר לרב: 'קר לי מאוד. לבוש אני בלבוש קל מאוד לגופי, ולכן אני מבקש מקבד הרב להכניס עמי אל הבית המוחם פנימה!'

נענה רב אליהו חיים מייד ואמר לו, לפוזנסקי: "ווא אכן היתה מטרתך, בדוקא נותרת לעמוד כאן ולא נכנסת לביתך. בבאי לדרוש ממך מכסת עצים עבור העניים, רציתי שתחוש קודם את הקור הנורא שהם חשים, למען תדע להעריך גם את צרכי העניים, וכך תעניק להם מן המיטב שברשותך."

(רבה של לודז')

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

פותחים לו שערי שפע

שמתרבים נכסיו כהנה וכהנה, בבחינה זו של 'ש מפזר ונוסף עוד', ועל ידי כך הוא מעלה בקודש ופותח עוד מאה פעמים.

ומקור הדברים הוא בדברי הגמרא במסכת בבא בתרא (ט:): אמר רבי יצחק, מאי דכתיב (משלי כא כא) 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד', משום דרודף צדקה ימצא צדקה. אלא לומר לך: כל הרודף אחר צדקה - הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה.

וכפי שביאר המהר"ל מפראג זיע"א בספר 'נתיבות עולם' (נתיב הצדקה, פ"א): הדבר הזה יש לך להבין כי מיוחד הצדקה בדבר זה, כי הצדקה שהוא משפיע לאחרים, כל אשר נכנס במדה זאת השי"ת מסייע אליו מלמעלה, וכמה מסייע אליו הקב"ה בממון שיוכל להשפיע, וזה כי המשפיע דומה למעין, כי כאשר המעין משלח מימיו למרחקים כן המשפיע לאחרים, לכך השי"ת אשר הוא מקור המשפיע אל הכל משפיע אליו כדי שיוכל להשפיע, כמו שהמעין כאשר מימיו מתפשטין לחוץ, הנה המקור משפיע אליו עוד מים שלא יחסר, וכל שמוסיף לקלח המעין לחוץ המקור יותר נותן לו, ואם אין המעין משפיע לחוץ אין המקור נותן לו. ודבר זה בחינה גדולה מאוד, שכל אשר מוסיף לעשות צדקה השי"ת משפיע לו לעשות צדקה, כמו שגראה מן המעין אשר משפיע מימיו לחוץ אז המקור משפיע לו.

משל נוסף על שר הצדקה הביא הרה"ק מאפסא זיע"א בספרו 'אוהב ישראל' (ליקוטי תנ"ך): 'רעו לכם לצדקה' (הושע י יב). הנה הצדקה נמשל לזריעה ממך, דכמו שאנו רואין דרך בני אדם כשורוצים לזרוע לוקחים תבואה ומטמינים אותה בארץ עד שנקבה וחוזרין וצומחין למעלה, וכשנגמר גידולה קוצרין אותה ומוצאין אז כמה וכמה פעמים כמו שהוציאו בהזריעה. ומי הוא הפתי יסור הנה ויאמר בלבו מה לי לצרה הזאת להפסיד תבואתי שהוא כבר בעין ולאבדה בידיים להצניעה בארץ שתהא נרקבת ולהיות עיני מייחלות ומצפות שתצמח ומי יודע אם תצלה ולא יגיע לה איזה הפסד חס ושלום, ובודאי מי שהוא אומר אז הוא חסר תבונה ואינו מאמין בה' יתברך, שהגם שלעניי בשר דם נראה שהוא הפסד וכליון להתבואה עם כל זה יבטח בה' יתברך שישלח ברכה והצלחה במעשה ידיו ויעלה מכל גרעין וגרעין כמה וכמה גרעינים.

כמו כן בענין צדקה. יש איש אשר ירע לבבו באחיו האביון ומתיירא לפתוח את ידו וליתן צדקה כי היא יחסר ממנו בחסרון לא יוכל להמנות, ואינו מאמין שה' יתברך ימלא חסרונו ואדרבא יוסיף לו שפע וברכה על דרך מלח ממון חסר (כתובות סו). אך מי שיש לו איזה שכל ודמיון אז הוא מאמין בה' יתברך בכל לבבו באמת כמו בזריעה, בוא וראה דבוריעה נותנת הארץ פריה בשפע רב ומעשרת את בעליה, ובאמת הארץ לית לה מגרמה כלום, אך היא מקבלת משמים בבחינת

פעם חלה מאד נכד הרה"ק החידושי הרי"מ זיע"א ונשקפה סכנה לחייו. שיגר החידושי הרי"מ שליח מיוחד לראדזימין, לבקש בשמו מאת הצדיק הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זיע"א שיעורר רחמים על נכדו החולה. אף הוסיף פדיון נפש נכבד בסך חמישה רובל. תוך כך, ציוה על השליח לפרוט את הכסף למטבעות חדשות של נחשת 'עשיריות', כדי שכן היד תהיה מלאה. הוסיף הרה"ק החידושי הרי"מ ואמר, כי בשמים משתעשעים עם צדיק זה, כמו אבא טוב המשתעשע עם בן יחיד ונותן לו הרבה כסף שישחק בו, כי דרכם של דרדקי שאינם מבינים ערכו ומשמעותו של כסף אבל שמחים לשחק בו. ידע בו ברעו הקדוש כי אינו מכיר בצורת מטבע והוא ישמח במספר גדול של מטבעות אותם אפשר להעניק לעניים רבים. גם כאשר שיגר אליו אגרות עם פדיון היה משתדל לפרוט את הסכום משלח למטבעות קטנות כי ידע שרבינו אינו מכיר בצורתו של מטבע ועדיף שיבואו לידיו מטבעות הרבה... ולמרות שלא הכיר בצורת מטבע הרי שכאשר התפרסם כפועל ישועות דרש מהמבקשים ברכתו סכומים גדולים לפדיון נפש, את הכספים שעברו תחת ידו הקדושה פיר לצדקה בעוד הוא ובני ביתו ממשכים לחיות בצניעות מפליגה ומצייאים מעות רק לצרכים חיוניים ביותר. אכן כאשר נתקיימה בו ברכתו של רבו הרה"ק רבי ר' בונם מפרשיסחא זיע"א שקיימים בו מאמר חכמים 'כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר' יזכה את משארי פניו ליתן מעות למרות שלא הכיר בצורתא דזוזא' (הסבא קדישא מראדזימין, עמודים נר-נרא).

ואלו הדברים אשר דבר בקדשו רבינו האור החיים הקדוש זיע"א בבואו לפרש את דברי הפסוק בפרשת השבוע, פרשת ראה (דברים טו ז): 'כִּי יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיּוֹן מֵאֲחֵךְ אֲחִיךָ בְּאַרְצֶךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תִאֲמָץ אֶת לִבְבְּךָ וְלֹא תִקַּץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִיךָ הָאֲבִיּוֹן. כִּי פִתַּח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לּוֹ וְהִעֲבַט תִּעֲבִיטֵנּוּ דֵּי מַחְסוֹ וְאֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ, שְׂכָאן הַבְּטִיחָה תוֹרָה שֶׁהֵנִיחָן צִדְקָה יִזְכֶּה שִׁיתַּחֲנוּ לוֹ שְׁעָרֵי שִׁפְעוֹ.'

"כי פתחו וגו'. צריך לדעת מה תנינת טעם הוא זה ללב אטום, ואולי שנתכוון לומר לו על דרך אומרו (משלי יא כד) 'יש מפזר ונוסף עוד', כי על ידי שפותח הוא ידו פותחים לו שערי שפע, והוא אומר 'כי, פירוש: טעם שאני אומר לך שלא תאמץ וגו', 'כי פתוח, פירוש: אוצר הנעלם אם אתה 'תפתח' את ידך. וגמר אומר 'העבט' וגו', פירוש: כשאתה פותח את ידך לו אינך עושה אלא הלואה דוקא, ותכן ה' ישלם לך בתוספת מרובה, ובה יש טעם נכון ללבו שלא יתאמץ."

ויתכן להוסיף על דברי רבינו ולרמוז זאת כמין חומר בדברי הספרי (פיסקא קטז, לפי גיסת הגני"ב): "ומנין אם פתחת פעם אחת, אתה פותח אפילו מאה פעמים, תלמוד לומר 'כי פתוח תפתח את ידך לו'. ויש לפרש על זה הדרך, כי אדם הפותח את ידו לצדקה הרי

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון דישראל כ"ק אדמ"ר הגה"ק רבי יוחנן סופר זצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערליץ נלב"ע י"ג אדר א' תשע"ו

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

בסבלנות גדולה להביא לו הצדקה, פרוטה אחר פרוטה עד מאה פעמים, ומכל שכן הלימוד לא נשאר בידי ה'באר מים חיים' מאומה לצורך פרנסת ביתו.

כשראה התלמיד את גודל צדקת רבו, מיד ביקש ממנו מחילה. נענה הרה"ק ואמר לו שמאז שהיה נער, מיד כשלמד הרש"י, גמר בלבו לקיים הדברים בכל מסירות נפשו כל ימיו.

בדברי יחזקאל (פרשת תשא) הביא בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א, שבירך לאיש אחד שיהיה עשיר והיה גביר מופלא. ושאל אותו הרה"ק רבי נתנלי מראפשיץ זיע"א היתכן ליתן עושר מופלא כזה לאיש אחד. השיב לו הרה"ק מהר"ם זיע"א אני ברכתי אותו סתם בעשירות, והוא בעל צדקה גדול, ותביט 'ונתנו' הוא למפרע ג"כ 'ונתנו', לכן כמו שהוא נדבן גדול בלי גבול, יתנו לו מן השמים ג"כ בלי גבול.

וקבלתי מעשה שהיה אצל עשיר אחד שהתחיל להתמוטט מנכסיו, ולקח פתאום הון רב ופיזר לצדקה. ושאלו אותו: מה ראתי על ככה לעשות מעשה זר כזה. והשיב: כיון שראה שהתחיל להתמוטט רח"ל וחוספים ממנו משפע טחף גם הוא וגנו למקום שלא יוכלו לשלוט שם, והולאי שיעשו כך עשירי זמנינו כשוראים שמתחילים להתמוטט ח"ו אבל מי יתן להם דעת כזה (מאמרי הצדקה' להרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א, עמוד יט).

ומעשה במאן דהוא שהתלונן לפני הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זיע"א על כי דבר לא חסר לו בעולמו של הקב"ה. משופע הוא בנכסים. עסקיו פצרו לרוב. גם נתברך בבנים ובנות. רק למעט שמחה הוא שואף, וזו אינה בהישג ידו. השיב לו הבית ישראל בהלצה: הלא פסוק מפורש הוא (תהלים יב) 'פתחת שקי ותאזוני שמחה', נסה נא להתיי את פתחי שקי המטבעות אשר לך ולהעניק מטובך לאחרים ומיד תתאזר בחגורו של שמחה... ('קריאי מועד' עמוד 141).

לכן הואיל על ידי שמקימין מצות הבורא. ובפרט על ידי מצות צדקה ומתנות לאביונים, גורמים שהאל ישפיע שפע רב בכל העולמות כפי מה שביארנו. לכן אשרי האיש אשר עושה נחת רוח ליוצרו, שהיה שמח מאד על כל המצות. ובפרט על מצות הצדקה ומתנות לאביונים, ויעשה בשמחה ובחזרה רבה, ואל ישים אל לבו חס ושלום איזה צער או איזה צרת עין כי יחסר לו מעותיו בעת שנותן לעניים. כי כיון שגורם חסד בכל העולמות אזי מחסדי הבורא ברוך הוא יוסיף לו האל ככה אלף פעמים ויברך אותו כאשר דבר לנו, כיון שגורמים חסד במצוה הזאת. ובפרט אשר ביארנו שגורמין על ידי מתנות לאביונים שפע רב בעולם הטבע, בעולם הזה, אשר המה נקראים 'אביונים' כמו שכתבנו, לכן כיון שיתוסף שפע רב בעולם הזה בודאי יתוסף להנותן עשירות וכבוד לעבודתו ליראתו ותורתו ('קדושת לוי' פורים, קדושה שניה).

צדקה, דשמים וארץ הם בחבנית דכר ונוקבא. כמו כן האדם משפיע ממנו לעניים ואביונים וסובר דמשלו הוא נותן להם ושוכח מאין בא לו השפע והעשירות, כי גם זהו מתת אלהים אשר נתן לו עושר ונכסים גם כן בתורת צדקה ולא על פי מעשיו.

וכתב רבינו הטור (יו"ד סימן רמז): **כי הדבר בזק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד**, כדכתיב (דברי הימים ב' לא) 'מהחל התרומה לביא בית ה' אכול ושבוע והותר עד לרוב כי ה' ברך את עמו', וכתבי (מלאכי ג') 'הביאי את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחונני נא בזאת אמר ה' צבאות אלם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי עליכם ברכה עד בלי די'.

ומובא ב'נועם אלימלך' (הספוט ליקוטי שושנה) על הפסוק (תהלים מ' ז) 'בשרתי צדק בקהל רב', דהנה כתיב (שם פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו', פירוש, מי שרוצה לשום פעמיו לדרך האמת לילך בדרכי ה' צריך לעשות צדקה, וצדקתו מועלת לעורר על ידי זה צדקה העליונה כדאייתא (ספרי עקב מט) הדבק במדותיו מה הוא רחום וכו' מה הוא נחון וכו', והינינו על ידי שמחזיק במדה זו הוא מעורר את המדה ההוא בעולם העליון, כי הכל תלוי בהתעוררות דלתתא, ועל ידי שהוא נותן צדקה למטה גורם שהקב"ה נותן צדקה לכל ישראל. וזהו 'צדק צדק תרדוף' (דברים טו כ), פירוש, כשאתה נותן צדקה תהא כוונתך שצדק זה ידריך הצדק העליון לעוררו. והנה הצדקה הזאת שאדם נותן אינו אלא כגומל חסד לפי שעה, כי בודאי בלתי אפשרי להעשיר אותו שנותן, אבל צדקה שהקב"ה נותן הוא מעשרת לו לזרוע, והוא 'וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו' (תהלים קג יז), כלומר בשביל יראיו הנותנים צדקה הם מעוררים חסדים על כל העולמות, כי כל העולמות עליונים צריכין לחסדים, 'וצדקתו לבני בנים', כנ"ל שהצדקה של השם יתברך ברוך הוא הוא לבני בנים, וזהו 'בשרתי צדק בקהל רב', פירוש על ידי צדקה שלי אני מבשר צדקה בקהל רב, שאני מעורר שהקב"ה יתן צדקה לכל ישראל.

כשהיה הרה"ק רבי חיים מטשערנובוץ זיע"א, בעל 'באר מים חיים', מלמד דרדקי בימי חרפו, למד עם התיניקות של בית רבן בפרשת ראה חומש ופירש"י.

וכשהגיע לפרש הפסוק 'נתנו תתן לו', ופירש"י: 'נתנו תתן', אפילו מאה פעמים, קלט אחד מהתלמידים את הדברים במוחו, ורצה לנסות את הרה"ק במצוה הזאת. כשהגיע זמן תשלום שכר הלימוד, שלח אבי הילד עם בנו את כסף שכר הלימוד בסך זהוב אחד, והלך הילד ופרט וזהוב למאה פרוטות, ונתנו לה'באר מים חיים'. הרבי לקח את הכסף ונתנו בכר המיטה שנמצא בחדר הלימוד. ושוב הלך התלמיד והזמין עני אחד שיבקש צדקה מאת הרה"ק ה'באר מים חיים' ובה העני ובקש נדבה, וכמהגו עם הרה"ק בזריות ונתן לפני פרוטה, ושוב בא העני לבקש נדבה ושוב חזר הרה"ק ונתן הפרוטה לפניו, ושוב חלילה, העני מבקש עוד ועוד, וכל פעם עם הרה"ק

לזכר עולם יהיה צדיק

לזכר נשמת עמוד צלותהון דישראל כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבי יוחנן סופר זצ"ל בן מורינו רבי משה גאב"ד ערליי נלב"ע י"ד אדר א' תשע"ז